



รายงานประจำปี 2565 Annual Report 2022

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
Equitable Education Fund

ผลิตดอก ออกผล



สารบัญ

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลสำคัญขององค์กร 1

สารประธานกรรมการบริหาร	2
สารผู้จัดการ	4
บทสรุปผู้บริหาร	6
วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์	13
ทิศทางและกลยุทธ์การดำเนินงานในปรับประมาณ พ.ศ. 2565	15

ส่วนที่ 2 : รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษาไทย ปี 2565 และแนวโน้มในปี 2566 17

ส่วนที่ 3 : ผลการดำเนินงาน 29

3.1 ผลการดำเนินงานที่สำคัญ	30
(1) โครงการพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษา	30
(2) โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ	36
(3) โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง	42
(4) โครงการทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ : ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ	49
(5) โครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน : โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น	54
(6) โครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ	59
(7) โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง : โครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง	64
(8) โครงการด้านการพัฒนาครู โรงเรียน และหน่วยจัดการเรียนรู้	70
(9) โครงการดำเนินงานวิจัยและนวัตกรรม	75
(10) ศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา	80
ชีวิตที่ผลิดอก ออกผล	84
3.2 ต้นแบบที่ผลิดอก ออกผล	86

สารบัญ

ส่วนที่ 4 : ผลการประเมิน 3 ปี และก้าวต่อไปของ กสศ. 93

4.1 ข้อค้นพบจากรายงานการประเมิน 3 ปี กสศ.	94
4.2 เสี่ยงสะท้อนจากทุกภาคส่วน	98
4.3 ความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและทุกภาคส่วน	106
4.4 ก้าวต่อไป ปี 2566	113

ส่วนที่ 5 : รายงานทางการเงิน และประสิทธิภาพขององค์กร 115

5.1 รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน	116
5.2 รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต	119
5.3 งบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงิน	122
5.4 สรุปข้อมูลสำคัญทางการเงิน	148
5.5 รายงานการดำเนินการด้านธรรมาภิบาล	150
รายนามคณะกรรมการบริหาร กสศ.	155
รายนามที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการ	157
รายนามคณะทำงาน	164

ส่วนที่ 1 :

ข้อมูลสำคัญขององค์กร



สารปรธานกรรรมการบริหาร

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เป็นปีแรกของการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ 3 ปีฉบับใหม่ของ กสศ. (แผนกลยุทธ์ กสศ. 2565-2567) ซึ่งมาจากการทบทวนบทเรียนการทำงานตามแผนกลยุทธ์เดิม (2561-2564) โดยตระหนักถึงข้อจำกัดของทรัพยากรที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล และมุ่งสร้าง กสศ. ให้เป็นองค์กรขนาดกะทัดรัด ที่มีประสิทธิภาพสูง

แผนกลยุทธ์ฉบับใหม่นี้มุ่งเน้นการบูรณาการและเหนี่ยวนำภาคีจากทุกภาคส่วนให้มาร่วมกันเป็นเจ้าของ ภาวะความเสมอภาคทางการศึกษา และนำไปสู่การบูรณาการทรัพยากรและการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างยั่งยืนตามหลักคิดปวงชนเพื่อการศึกษา (ALL FOR EDUCATION) โดย กสศ. จะทำหน้าที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่ยั่งยืน เพื่อเป้าหมายสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ทุกคนมีโอกาสที่เสมอภาคในการศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ เป็นกุญแจสำคัญในการ “หยุด” ปัญหา ความยากจนข้ามชั่วรุ่น และพาสังคมไทยออกจากกับดักรายได้ปานกลางในประชากรุ่นนี้

บทบาทเชิงกลยุทธ์ดังกล่าวของ กสศ. ถูกแปลงสู่การปฏิบัติด้วยแนวคิด “ห่วงโซ่มาตรการ” ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) การกำหนดโจทย์ การพัฒนาองค์ความรู้และการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้ง การวิจัยพัฒนานวัตกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่มีศักยภาพในการขยายผลเชิงนโยบาย (2) การนำ นวัตกรรมต้นแบบไปดำเนินการนำร่องร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดที่รับผิดชอบกลุ่มผู้รับประโยชน์ (3) การสื่อสาร ธารณะ การระดมความร่วมมือ การระดมทรัพยากร และสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะให้แก่ สังคมและผู้กำหนดนโยบาย เพื่อนำข้อเสนอของ กสศ. และหน่วยงานภาคีไปสนับสนุนการสร้างเสมอภาค ทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

ในปีที่ผ่านมา กสศ. ยังได้คำนึงถึงผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ซ้ำเติมต่อกลุ่มผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และเห็นว่าหนึ่งในหมุดหมายการพัฒนาประเทศ ยุคหลังโควิด-19 คือ การพัฒนาระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษาร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดทางการศึกษา ทั้ง 5 สังกัดเพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนทุกคนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีโอกาสที่เสมอภาคในการศึกษาต่อ ระดับอุดมศึกษา และโอกาสพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพตามศักยภาพและความถนัดเป็นรายบุคคล ซึ่งสำนักงาน กสศ. ได้จัดทำมาตรการเร่งด่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้จากผลกระทบ ของโควิด-19 และจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา อันจะช่วยบรรเทาผลกระทบ ของโควิด-19 ในมิติต่าง ๆ ต่ออนาคตทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในครัวเรือนที่ยากจนที่สุดร้อยละ 15 ของ ประเทศ เพื่อป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างถาวรของประชากรกลุ่มนี้

จากความมุ่งมั่นทุ่มเทของทุกฝ่ายและการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการทำงานข้างต้น คณะกรรมการบริหาร กสศ. เชื่อว่าผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จะเริ่มแสดงให้เห็นในลักษณะการผลิติดอก ออกผล ความมั่งคั่งของการขยายผล และการเข้ามามีส่วนร่วมในมิติต่าง ๆ ของหลายภาคส่วนในสังคมที่เห็นความสำคัญของความเสมอภาคทางการศึกษาต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายที่ยั่งยืนตามเจตนารมณ์ในการจัดตั้ง กสศ.

ความก้าวหน้าในการกิจสร้างเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาของ กสศ. จึงมีอาจประเมินได้แต่เพียงจำนวนเงินงบประมาณ หรือเงินบริจาค ที่ กสศ. ได้รับ และเบิกจ่ายให้แก่กลุ่มผู้รับประโยชน์มากกว่า 1 ล้านคนในแต่ละปี แต่ความก้าวหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานของ กสศ. ภายใต้แผนกลยุทธ์ กสศ. 2565-2567 คือ การผลิติดอก ออกผล และความมั่งคั่งของผลงานที่มีหน่วยงานภาคีจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับ กสศ. ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ และการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของกลุ่มผู้รับประโยชน์ได้อย่างมีพลังและมีความยั่งยืน

คณะกรรมการบริหาร กสศ. เชื่อมั่นในการดำเนินงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล จึงได้พัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรให้มีความถูกต้อง โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงทุกฝ่าย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สาธารณชน โดยคณะกรรมการ ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกคน ยึดถือนโยบายธรรมาภิบาลเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานและการปฏิบัติหน้าที่

ในนาม กสศ. ผมขอขอบคุณคุณคณะรัฐมนตรี สมาชิกผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และสำนักงานงบประมาณที่ได้ส่งเสริมสนับสนุน ตลอดจนให้คำแนะนำ แก่ กสศ. เป็นอย่างดีเสมอมา ขอขอบคุณหน่วยงานและภาคีทุกภาคส่วนสำหรับผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้ร่วมกันสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้ผลิติดอก ออกผล ที่งดงามยิ่งขึ้นในปีต่อ ๆ ไป

นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล
ประธานกรรมการบริหาร กสศ.

สารผู้จัดการ

การดำเนินงานของ กสศ. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เป็นปีแรกของการดำเนินการภายในกรอบแผนกลยุทธ์ฉบับใหม่ ที่คณะกรรมการบริหาร กสศ. ได้เห็นชอบให้เป็นกรอบการทำงานของ กสศ. ในระยะ 3 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565-2567) ซึ่งได้เริ่มปรับทิศทางเชิงกลยุทธ์สำหรับ กสศ. จากข้อเท็จจริงและแนวโน้มตลอด 3 ปีงบประมาณที่ผ่านมาว่า ทรัพยากรที่ กสศ. ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลราวร้อยละ 0.5-1.5 ของงบประมาณด้านการศึกษาทั้งหมดของประเทศ ซึ่งต่างจากข้อสังเกตของคณะกรรมการวิสามัญร่าง พ.ร.บ. กสศ. ตามที่คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) ผู้ยกร่าง พ.ร.บ. กสศ. เสนอไว้ว่า รัฐบาลควรจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ กสศ. ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของเงินงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศ ในปีงบประมาณก่อนหน้าเป็นเวลา 3 ปีงบประมาณ ซึ่งสูงกว่าที่ กสศ. ได้รับจัดสรรจริงในทางปฏิบัติราว 5-10 เท่า

ด้วยเหตุนี้ การดำเนินงานภายใต้แผนกลยุทธ์ฉบับใหม่ในปี 2565 จึงมุ่งเน้นให้ กสศ. ทำหน้าที่เป็นกลไกกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ โดยอาศัย “ทุนที่มีขีดเงิน” ที่ กสศ. และหน่วยงานภาคีมี เพื่อสร้าง “ตัวคูณผลลัพธ์” ให้เกิดผลกระทบเชิงระบบที่เพียงพอในการบรรลุเป้าหมายการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืน ตัวอย่างผลการใช้ตัวคูณเหล่านี้ที่เริ่มผลิตออก ผล ในปี 2565 ได้แก่ ผลการใช้ทุนทางข้อมูล ทุนทางความรู้ ทุนทางเครือข่าย และทุนนวัตกรรมการทำงานต่าง ๆ ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ซึ่งได้รวบรวมนำเสนออยู่ในรายงานประจำปีฉบับนี้

นอกจากนี้แผนกลยุทธ์ฉบับใหม่ยังกำหนดให้ กสศ. เริ่มปรับรูปแบบการดำเนินงาน จากเดิมที่มุ่งเน้นการดำเนินงานแยกตามเป้าหมายของแต่ละโครงการ (project-based) สู่การบูรณาการทำงานระหว่างโครงการเพื่อมุ่งสู่การทำงานกับประชากรกลุ่มเป้าหมาย (population-based) ตามวัตถุประสงค์การจัดตั้ง กสศ. เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่อความเสมอภาคทางการศึกษา และการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายให้เป็นการกำลังสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยอาศัยการเชื่อมโยงข้อมูลกลุ่มประชากร การบูรณาการทรัพยากรระบบงาน และการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับเด็ก เยาวชน และประชาชนผู้ขาดแคลน ทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส เพื่อการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพและตรงจุดอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะกลุ่มประชากรในครัวเรือนร้อยละ 15-20 ที่ยากจนที่สุดของประเทศทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมถึง ครู และสถานศึกษาที่จัดการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพให้แก่เป้าหมายเหล่านี้

ปีการศึกษา 2565 ถือเป็นปีแรกที่ระบบการศึกษาไทยกลับเข้าสู่ภาวะปกติใกล้เคียงกับสถานการณ์ก่อนเกิดวิกฤตโควิด-19 สถานศึกษาสังกัดต่าง ๆ ทุกระดับได้มีการเปิดการเรียนการสอนต้อนรับนักเรียนและครูกลับมาสู่ห้องเรียนแทนการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์หรือแบบผสมผสานอย่างที่ได้เคยดำเนินการเมื่อปีการศึกษา 2563-2564 ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม วิกฤตการณ์ของโควิด-19 ต่อระบบการศึกษาไทยยังคงทิ้งร่องรอยเอาไว้ให้เห็นได้กับตัวเด็ก เยาวชน ครู และสถานศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษาทุกระดับ ซึ่งถือเป็นโจทย์การทำงานที่สำคัญของ กสศ. และหน่วยงานภาคีตลอดปีการศึกษา 2565 นอกจากนี้วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทั้งการฟื้นตัวที่ล่าช้าของการจ้างงาน และรายได้ของครัวเรือนยากจนและยากจนพิเศษ รวมถึงปัญหาเงินเฟ้อและค่าครองชีพทางการศึกษาโดยเฉพาะค่าเดินทาง ค่าอาหาร ล้วนส่งผลต่อครัวเรือนที่มีบุตรหลานในวัยเรียน ทำให้ความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กเยาวชนไทยในปีการศึกษา 2565 ยังคงอยู่ในระดับสูง

ด้วยเหตุนี้การทำงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของ กสศ. จึงมุ่งเน้นการดำเนินงานที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่

1

การเหี่ยวหน้าหน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และเอกชนมาร่วมกันสนับสนุนการพัฒนาระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับอุดมศึกษาอย่างไร้รอยต่อ 20 ปี เพื่อให้เกิดกลไกเชิงระบบในการค้นหา ติดตาม และส่งต่อประชากรกลุ่มเปราะบางที่ยังไม่เข้าสู่ระบบการศึกษาหรือมีความเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา ลดผลกระทบจากปัญหาเงินเฟ้อและการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ มิให้หลุดออกจากระบบการศึกษา และสามารถศึกษาต่อได้สูงสุดตามศักยภาพ จนสามารถก้าวออกจากกับดักความยากจนข้ามรุ่นได้สำเร็จ อันจะเป็นรากฐานสำคัญต่อเป้าหมายการออกจากกับดักรายได้ปานกลางตามเป้าหมายของประเทศไทย

2

การเร่งสนับสนุนมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย สภาพจิตใจ และพัฒนาการด้านการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากการปิดเรียนในช่วงวิกฤตโควิด-19 สามารถฟื้นฟูตนเองกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาในภาวะปกติให้ได้อย่างเร็วที่สุด โดย กสศ. ได้สนับสนุนทั้งมาตรการเชิงรุกในระดับพื้นที่ และการวิจัยพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนหน่วยงานด้านการศึกษาทั้งในและนอกระบบ และการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย

3

การใช้ข้อมูล งานวิจัย และการสื่อสารรณรงค์ในการสนับสนุนมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของหน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างตัวคูณผลลัพธ์ให้แก่การดำเนินงานของภาคีที่เริ่มผลิดอก ออกผลแล้ว ให้สามารถขยายผลครอบคลุมประชากรเป้าหมายเพิ่มขึ้น และเกิดผลกระทบที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้นในอนาคต

ในนามผู้บริหารและพนักงาน กสศ. ผมขอขอบคุณคณะกรรมการบริหาร กสศ. ที่ได้สนับสนุนและให้ข้อเสนอแนะแก่ กสศ. ตลอดปี 2565 และขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่ายภาคเอกชน คุณครูทั่วประเทศ ผู้บริหารสถาบันการศึกษา และผู้ปฏิบัติงานทุกคน รวมถึงสื่อมวลชนและประชาชน ที่ร่วมกันผลักดันวาระความเสมอภาคทางการศึกษาที่ กสศ. ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนอย่างแข็งขันตลอดปีที่ผ่านมา และขอโน้มรับคำแนะนำ ดีชม เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

นายไกรยส ภัทราวาท

ผู้จัดการ กสศ.

บทสรุปผู้บริหาร

ภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ส่งผลให้มีนักเรียนยากจนพิเศษซึ่งมีความเสี่ยงสูงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษาภาคบังคับ (อนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ 3) จำนวนกว่า 1.3 ล้านคน ในสถานศึกษา 5 สังกัด นอกจากนี้ แม้ว่าจะในปีการศึกษา 2565 จะมีการเปิดเรียนตามปกติ แต่เด็กนักเรียนในทุกระดับชั้นต่างประสบปัญหาการเรียนรู้อดถอย มีทักษะพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ลดต่ำลง ซึ่งเป็นผลจากการปิดชั้นเรียนในโรงเรียน ช่วงปีการศึกษา 2563-2564 หากไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ ประเทศไทยอาจจะสูญเสียเด็กกลุ่มนี้ไปทั้งรุ่น จึงนับเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565* เพื่อขับเคลื่อนงานด้านการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของไทย

การระดมพลังสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เป็นปีแรกที่ กสศ. ได้เริ่มปรับแนวความคิดการดำเนินงานแบบแยกตามโครงการเป็นการดำเนินการเพื่อจัดการปัญหาของกลุ่มผู้รับประโยชน์แบบบูรณาการ โดยเน้นแนวทางการเชื่อมต่อข้อมูลและการประสานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้เห็นเส้นทางการเดินทางด้านการศึกษาของเด็ก เยาวชน และประชาชน ดำเนินงานในลักษณะโครงการใหญ่ที่มีโจทย์การทำงานและประเด็นการแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่มผู้รับประโยชน์ ได้แก่ กลุ่มเด็กในระดับการศึกษาภาคบังคับ (รวมถึงเด็กปฐมวัย) เยาวชนในระดับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ เยาวชนนอกระบบการศึกษาและประชากรวัยแรงงาน รวมถึงการพัฒนาครู โรงเรียน ผนวกกับการทำงานเชิงพื้นที่ซึ่งครอบคลุมผู้รับประโยชน์ในพื้นที่ทั้งหมด

การดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวทำให้มองเห็นสาเหตุที่แท้จริงของนักเรียนกลุ่มผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ต้อยโอกาส และเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา และสามารถขยายความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น และภาคประชาสังคม จำนวน 153 หน่วยงาน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาขึ้นในสังคมไทย จนนำไปสู่การริเริ่มและสานต่องานที่ส่งผลต่อกลุ่มผู้รับประโยชน์แต่ละกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

* ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ในรายงานฉบับนี้บางส่วนจะใช้คำย่อว่า ปี 2565

กลุ่มเด็กปฐมวัย - เด็กในระดับการศึกษาภาคบังคับ

กสศ. ดำเนินงานผ่าน **โครงการพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษา (ทุนเสมอภาค)** เป็นนวัตกรรมการให้เงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขและใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการค้นหา ติดตาม และเฝ้าระวัง เพื่อให้ความช่วยเหลือและป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้นกว่าภาคบังคับ ในปี 2565 ได้ดำเนินงานครอบคลุมเด็กและเยาวชนระดับปฐมวัย จนถึงการศึกษาภาคบังคับที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส จำนวน 1.3 ล้านคน ในสถานศึกษา 5 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ซึ่งร้อยละ 95 ของนักเรียนทุนเสมอภาคทั้งหมด ยังคงอยู่ในระบบการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 การชะลอตัวของภาวะเศรษฐกิจไทย ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนในช่วงชั้นรอยต่อที่อยู่ในครัวเรือนยากจนพิเศษ ซึ่งไม่สามารถสนับสนุนภาระค่าใช้จ่ายของบุตรหลานที่เพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้นได้ มีเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงกลุ่มดังกล่าว จำนวนมากถึง 238,707 คน

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์จากระบบการศึกษาในช่วงวัยนี้ไป ซึ่งนับเป็นภารกิจเร่งด่วน กสศ. จึงได้ส่งต่อฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนโครงการพาน้องกลับมาเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ติดตามนักเรียนช่วงชั้นรอยต่อกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา และริเริ่มจัดตั้ง **ศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา** ด้วยความร่วมมือจากภาคเอกชนหลายองค์กร เพื่อดำเนินการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษาในระดับวิกฤต จำนวน 302 คน ในพื้นที่ 4 จังหวัดนำร่อง ได้แก่ พิษณุโลก ขอนแก่น ยะลา และกรุงเทพมหานคร ด้วยการสนับสนุนเงินและความช่วยเหลืออื่น ๆ ตามสภาพบริบทที่เหมาะสม

กลุ่มเยาวชนในระดับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ

กสศ. ได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือให้เยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ได้ศึกษาต่อในระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นผ่านการสนับสนุนทุนการศึกษาด้านอาชีวศึกษา (ปวช. ปวส. และอนุปริญญา) หรือ **โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง** เพื่อสร้างโอกาสให้เยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่เรียนเก่งและมีฝีมือ ได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับสูงกว่าภาคบังคับและได้งานทำทันทีเมื่อสำเร็จการศึกษา ควบคู่กับความร่วมมือจากสถานศึกษาในการยกระดับหลักสูตรสายอาชีพเพื่อผลิตกำลังคนคุณภาพที่ตอบโจทย์นโยบายประเทศไทย 4.0

ในปี 2565 กสศ. ได้สนับสนุนทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงให้กับนักเรียน จำนวน 4 รุ่น รวม 6,599 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (ผู้พิการ) จำนวน 315 คน เป็นผู้รับทุนใหม่ รุ่นที่ 4 จำนวน 2,237 คน ผลการดำเนินงานพบว่านักเรียนที่รับทุนส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.75 มีผลการเรียนอยู่ในระดับดีมาก (เกรดเฉลี่ย 3.00 - 4.00)

นอกจากนี้ กสศ. ได้ดำเนินการต่อยอดโอกาสทางการศึกษาสายอาชีพไปสู่การศึกษาในระดับอุดมศึกษา (ปริญญาตรี-โท-เอก) ด้วย **โครงการทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ (ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ)** เพื่อสร้างโอกาสให้แก่กลุ่มเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่มีผลการเรียนดีในระดับประเทศ หรือที่เรียกว่า “นักเรียนกลุ่มช่างเผือก” ได้รับโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาชีพระดับสูงที่เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศ ได้แก่ (1) กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพ (First S-curve) (2) กลุ่มอุตสาหกรรมอนาคต (New S-curve) และ (3) กลุ่มวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเทคโนโลยีดิจิทัล (STEM) ปัจจุบันมีผู้รับทุนการศึกษา จำนวน 4 รุ่น รวม 123 คน โดยเป็นผู้รับทุนใหม่ รุ่นที่ 4 จำนวน 25 คน

การดำเนินงานนอกจากการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่เรียนดีแล้ว ยังเป็นการพัฒนาต้นแบบการจัดการศึกษาสายอาชีพ การผลักดันต้นแบบที่ประสบความสำเร็จให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย และการเกิดค่านิยมใหม่ของการเรียนอาชีวศึกษาอีกด้วย

กลุ่มเยาวชนนอกระบบการศึกษาและประชากรวัยแรงงาน

กสศ. มีบทบาทกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาทางเลือก (alternative education) สำหรับเยาวชนและแรงงานนอกระบบ ผ่านโครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ ในปี 2565 กสศ. มุ่งเน้นการออกแบบกระบวนการเรียนรู้และสร้างความเชื่อมั่นเพื่อทำให้กลุ่มผู้รับประโยชน์เห็นตนเองเป็นผู้มีศักยภาพ สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองจากผู้ด้อยโอกาสเป็นผู้มีโอกาส

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา มีเยาวชนนอกระบบการศึกษาและประชากรวัยแรงงาน จำนวน 13,107 คน ได้รับโอกาสพัฒนาทักษะวิชาชีพ ทักษะชีวิต เสริมสร้างรายได้ และสนับสนุนให้หน่วยจัดการเรียนรู้ระดับตำบลจำนวน 110 แห่ง ใน 56 จังหวัด ดำเนินการพัฒนารูปแบบการดูแลและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนนอกระบบการศึกษาและประชากรวัยแรงงานได้เพิ่มมากขึ้น

การดำเนินงานผลิตและพัฒนาครู พัฒนาโรงเรียนและหน่วยจัดการเรียนรู้

กสศ. ดำเนินงานผลิตและพัฒนาครูผ่านโครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล เป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน หรือ ครูรัก(ษ์)ถิ่น เพื่อสร้างโอกาสให้นักเรียนยากจนหรือด้อยโอกาสในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารที่มีผลการเรียนดีและมีจิตวิญญาณความเป็นครู ได้ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษาปฐมวัยและสาขาการประถมศึกษา ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีความต้องการครูเพื่อบรรจุในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เมื่อสำเร็จการศึกษาผู้รับทุนจะได้รับการบรรจุและแต่งตั้งเป็นครูในโรงเรียนท้องถิ่นของตนเอง ช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น และการโยกย้ายบ่อย ด้วยการบ่มเพาะครูรุ่นใหม่ให้เป็นครูที่มีทั้งจิตวิญญาณความเป็นครูและเป็นนักพัฒนาชุมชน

ปี 2565 กสศ. ได้สร้างโอกาสให้นักเรียนยากจนหรือด้อยโอกาส ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า ให้เข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา สาขาการศึกษาปฐมวัยและสาขาการประถมศึกษา จำนวน 3 รุ่น รวม 863 คน ศึกษาอยู่ในสถาบันผลิตและพัฒนาครู 16 แห่ง และมีโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่จะมีครูรุ่นใหม่กลับไปบรรจุ จำนวน 699 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 53 จังหวัด ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ในปีการศึกษา 2567 จะมีนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1 จำนวน 328 คน กลับไปบรรจุเป็นครูในโรงเรียนท้องถิ่นของตนเองเป็นรุ่นแรก

นอกจากนี้ กสศ. ได้พัฒนาโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาผ่านโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (whole school approach) ทั้งด้านการพัฒนาคุณภาพของระบบบริหารจัดการ การปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนของครู เพื่อสร้างกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูงในชั้นเรียน ส่งผลให้นักเรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ควบคู่ไปกับการยกระดับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ ทั้งมิติความรู้ ทักษะ เจตคติ และทักษะความสามารถของแต่ละบุคคล มีจุดเน้นสำคัญ คือให้โรงเรียนมีอิสระในการจัดการและพัฒนาตนเองได้ทั้งระบบ จนทำให้เกิดเป็นต้นแบบของโรงเรียนพัฒนาตนเองที่สามารถขยายผลไปยังโรงเรียนอื่น ๆ

การดำเนินงานในปี 2565 มีโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 636 แห่ง ในพื้นที่ 39 จังหวัด แบ่งเป็น โรงเรียน
รุ่นที่ 1 ดำเนินการสิ้นสุดครบ 3 ปี จำนวน 228 โรงเรียน และโรงเรียนรุ่นที่ 2 ดำเนินการพัฒนาโรงเรียนต่อเนื่อง
เป็นปีที่ 3 จำนวน 408 โรงเรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับผู้บริหารและครูในโรงเรียน จำนวน 13,281 คน
นักเรียนจำนวน 174,364 คน โดยเป็นนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (ผู้พิการ) จำนวน 53,002 คน
จากการประเมินผลลัพธ์พบว่าความร่วมมือของเครือข่ายครูที่เข้าร่วมโครงการ ต่างมีความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมเป็นต้นแบบช่วยขยายผลไปยังโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง สะท้อนถึงความสำเร็จของ
การส่งเสริมและพัฒนาของภาคีเครือข่ายทั้ง 11 เครือข่าย

ในปี 2565 กสศ. ยังได้ดำเนินงานเพื่อ**การพัฒนาครู โรงเรียน และ หน่วยจัดการเรียนรู้** ดังนี้

1

โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อมุ่งพัฒนาสมรรถนะครู 685 คน
ในโรงเรียน ตชด. 68 แห่ง ที่ร่วมโครงการ ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และ
เสริมทักษะทางวิชาการ ทักษะการใช้ชีวิต และส่งเสริมอาชีพของนักเรียนในโรงเรียน
อย่างเต็มศักยภาพ

2

โครงการต้นแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนอกระบบการศึกษา ดำเนินการพัฒนาต้นแบบ
พัฒนาสมรรถนะครูนอกระบบการศึกษาและการทดลองใช้ต้นแบบ โดยมีครูนอกระบบได้รับ
การพัฒนาจำนวน 210 คน และเกิดต้นแบบการพัฒนาครูนอกระบบ 3 กลุ่ม คือ ต้นแบบ
กลุ่มครูประจำการ ต้นแบบกลุ่มครูนักพัฒนา และต้นแบบกลุ่มครูจิตอาสา

3

**โครงการขยายผลการดำเนินงานเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาเครือข่าย
การเรียนรู้โดยเครือข่ายมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี** สร้างเครือข่ายการทำงานระหว่าง
ครูที่เคยได้รับรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี กับครูและบุคลากรด้านการศึกษาทั้งในและนอก
ระบบครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแบ่งปันทักษะความรู้
ความเชี่ยวชาญร่วมกัน และการร่วมกันคิดค้นเครื่องมือหรือกลไกที่สามารถนำไปใช้
เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

4

โครงการสนับสนุนพื้นที่หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ และระบบนิเวศทางการเรียนรู้แนวใหม่
ด้วยการพัฒนาหลักสูตรหรือองค์ความรู้แนวใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของ
ผู้เรียน ที่ดำเนินงานควบคู่ไปกับการพัฒนาครู นักจัดการเรียนรู้ และบุคลากรทางการศึกษา
เพื่อให้พร้อมที่จะพัฒนาและเติมเต็มศักยภาพของตนเอง

การดำเนินงานเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

กสศ. ได้ดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแบบย่อยส่วน พัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนภายในพื้นที่ ค้นหาแนวทางในการจัดสรรทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากรภายในพื้นที่ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมถึงการค้นหารูปแบบและนวัตกรรมการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสในมิติต่าง ๆ เพื่อให้ได้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือส่งต่อการดูแลช่วยเหลือตามความเหมาะสมเป็นรายกรณีได้อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ

ในปี 2565 กสศ. ได้พัฒนากลไกสำหรับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจำนวน 12 กลไกครอบคลุมพื้นที่ 12 จังหวัด ในทุกภาคของประเทศ เป็นพื้นที่พัฒนาต่อเนื่อง 8 จังหวัด และพื้นที่ใหม่ 4 จังหวัด ประกอบด้วย แม่ฮ่องสอน ลำปาง พะเยา พิษณุโลก สุโขทัย ขอนแก่น สุรินทร์ สมุทรสงคราม ระยอง สุราษฎร์ธานี สงขลา และปัตตานี

การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อองค์ความรู้สู่นโยบาย

กสศ. ได้นำร่องวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร โดยพัฒนากรอบมาตรฐานขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของโรงเรียน (Fundamental School Quality Levels: FSQL) ที่สอดคล้องและมีนัยต่อคุณภาพโรงเรียนในประเทศไทย ซึ่งมีข้อค้นพบสำคัญคือการพัฒนาให้มีระบบจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการติดตามตัวชี้วัดสำคัญตามกรอบ FSQL 4 ด้าน ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน (2) ผลลัพธ์การเรียนรู้ (3) คุณภาพครู และ (4) โครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคของโรงเรียนและการขนส่งนักเรียนมาโรงเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานให้โรงเรียนสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน และจะเป็นข้อมูลสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณไปยังโรงเรียนที่ต้องการการสนับสนุนมากที่สุดได้

นอกจากนี้ปี 2565 กสศ. ร่วมกับภาคเอกชน ริเริ่มนวัตกรรมการเงินเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาด้วยการพัฒนาพื้นที่ทดลองภายใต้ชื่อ โครงการมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จังหวัดราชบุรี (Zero Dropout) ระยะเวลาดำเนินงาน 3 ปี งบประมาณรวม 100 ล้านบาท ส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่เสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดราชบุรี สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษาต่อไปได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะได้ต่อยอดการนำงานวิจัยและนวัตกรรมทางการเงิน รวมถึงรูปแบบความร่วมมือกับภาคเอกชนให้เข้ามาหนุนเสริมการทำงานด้วย

ผลประเมิน เสียงสะท้อน และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ปี 2565 กสศ. ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. กสศ. เป็นครั้งแรก (รอบประเมินตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม 2561 ถึงวันที่ 13 พฤษภาคม 2565) ผลการประเมินพบว่า การดำเนินงานของ กสศ. ได้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย สามารถให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพครูและสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน และมีผลสัมฤทธิ์สำคัญที่เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ (1) นวัตกรรมการคัดกรองความยากจน (2) ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ “Information System for Equitable Education หรือ iSEE” (3) ระบบการติดตามนักเรียนทุนเป็นรายบุคคลผ่านเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก (4) การระดมความร่วมมือร่วมกับภาคเอกชน (innovative finance) ผ่านความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ (5) การระดมทุนจากภาคประชาสังคมและภาคเอกชน และ (6) เกิดต้นแบบการทำงานร่วมกันในพื้นที่

ผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่เริ่มผลิดอก ออกผล จากความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการขับเคลื่อนภารกิจของ กสศ. ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กสศ. ได้รับเงินบริจาคจากภาคเอกชนและประชาชนจำนวน 222 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนถึงกว่า 4 เท่าตัว สามารถช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และกลุ่มที่อยู่ในภาวะวิกฤตเร่งด่วนที่เสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษาได้เพิ่มขึ้นจำนวน 108,055 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 17,432 แห่ง สะท้อนความก้าวหน้าครั้งสำคัญของการผสานความร่วมมือและการสนับสนุนงบประมาณระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐ นับเป็นพลังแห่งความร่วมมือที่เกิดขึ้นและเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน

การดำเนินโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา จนถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของ กสศ. เป็นความพยายามในการวางพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบด้านการศึกษาของประเทศ อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปเชิงระบบเพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาได้อย่างแท้จริงนั้น ไม่สามารถดำเนินการเพียงลำพังโดย กสศ. ซึ่งเป็นหน่วยงานขนาดเล็กได้ แต่ต้องอาศัยการผลักดันอย่างจริงจังจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับผู้กำหนดนโยบาย คือ คณะรัฐมนตรี รัฐสภา และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาทั้งหมด รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป จึงจะสามารถส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาคุณภาพครูและโรงเรียน ตามแนวคิดที่ว่า เด็ก เยาวชน และคนไทยทุกคนจะต้องมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยไม่มีใครตกหล่นหรือถูกทิ้งไว้ข้างหลัง เพื่อเป้าหมายร่วมที่สำคัญ คือ การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างแท้จริง

วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา หรือ กสศ. เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้จัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู และพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์หลักของกองทุนในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา รวมถึงการจัดหาต้นแบบองค์ความรู้หรือแนวทางปฏิบัติ เพื่อสนับสนุนการนำไปใช้ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสังคมไทย

กสศ. ดำเนินภารกิจด้วย **วิสัยทัศน์** “เด็ก เยาวชน และประชาชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาสทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ” และกำหนด **เป้าประสงค์** โดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงใน 2 ด้าน คือ **การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มผู้รับประโยชน์** และ **การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ** รวมทั้งการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา เพื่อนำไปสู่ความเสมอภาคทางการศึกษาต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มผู้รับประโยชน์ หมายถึง การทำให้เด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสทั้งในและนอกระบบการศึกษาสามารถ **เข้าถึงการเรียนรู้ (learning access)** ด้วยการเข้าถึงระบบการศึกษาหรือระบบจัดการเรียนรู้ ครอบคร้ว และชุมชน สามารถป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา จนสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ มีภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนมี **ผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome)** ที่ดีสอดคล้องกับความถนัดและทักษะ รวมถึงมี **การศึกษาทางเลือก (alternative education)** ที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน

ในขณะที่**การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ**ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มผู้รับประโยชน์ หมายถึง การสร้าง **การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)** ทั้งนโยบายในระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น ให้มุ่งไปสู่การกระจายอำนาจ การจัดสรรและบริหารจัดการทรัพยากรด้านงบประมาณ บุคลากร สถานที่ อุปกรณ์ ฯลฯ เพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพและเป็นไปตามความจำเป็นในการพัฒนาให้เกิดความเท่าเทียมกัน พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงในระดับต่าง ๆ จากล่างสู่บน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา รวมถึงการศึกษาวิจัย พัฒนานวัตกรรม แบ่งปันองค์ความรู้และฐานข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย

กสศ. ได้กำหนดบทบาทขององค์กรให้เป็น “ตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (catalyst for system change)” ซึ่งหมายถึง การทำหน้าที่เป็นตัวกลางเพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนในสังคมไทยที่ต้องการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ได้รวมพลังและร่วมมือขับเคลื่อนโดยมีเป้าหมายร่วมกัน ด้วยการกระตุ้นชี้เป้า และเื้อ้อำนวยให้หน่วยงานทุกภาคส่วนที่มีภารกิจด้านการศึกษาเข้าร่วมในกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย รวมถึงการระดมความร่วมมือจากภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในทุกชั้นตอน

บทบาทดังกล่าว นับได้ว่าเป็นการขับเคลื่อน ลงมือปฏิบัติ และวางฐานการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ อันเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษา ภายใต้ **พันธกิจ** ที่กำหนดไว้เป็นกรอบในการดำเนินงาน “**เหนี่ยวนำทุกภาคส่วน ร่วมขับเคลื่อนการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และเพื่อพัฒนาคุณภาพครู**” เพื่อให้เกิดการสร้างเสมอภาคทางการศึกษาอย่างแท้จริง

ความเสมอภาคทางการศึกษา

หมายความว่า การที่ประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับและเข้าถึงการศึกษาและพัฒนาอย่างเสมอภาคและทั่วถึง โดยให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู*

ความเหลื่อมล้ำในการศึกษา

หมายความว่า ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาอันเนื่องมาจากคุณภาพหรือมาตรฐานของสถานศึกษา คุณภาพหรือประสิทธิภาพของครู หรือฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม*

* จากมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561

ทิศทางและกลยุทธ์การดำเนินงาน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

การแก้ไขปัญหาในระดับประเทศด้วยการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชาชนจำนวนมากหลายล้านคนเป็นโจทย์ที่ท้าทาย กสศ. ซึ่งเป็นหน่วยงานขนาดเล็กและมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 คณะกรรมการบริหาร กสศ. จึงได้ทบทวนแผนกลยุทธ์สำหรับการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565-2567 โดยกำหนดบทบาท กสศ. ไว้ในฐานะของ “ตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ” (catalyst for system change) เพื่อระดมพลังแห่งความร่วมมือ ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น และภาคประชาชน พร้อมกำหนดจุดเน้นซึ่งเป็น “กลยุทธ์” สำคัญในการขับเคลื่อนตลอดช่วง 3 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565-2567) ใน 5 ด้าน ดังนี้

1

สื่อสารคุณค่าของการสร้างความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อหลอมรวมพลังภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นและพื้นฐานอันแข็งแกร่งของการขับเคลื่อนภารกิจในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อย่างมุ่งมั่นและเกิดพลังสร้างสรรค์

2

ใช้ข้อมูลและองค์ความรู้เพื่อชี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในทุกระดับ ด้วยการพัฒนาฐานข้อมูลที่มีคุณภาพและเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สามารถต่อยอดการเรียนรู้และขยายผลได้ เพื่อสื่อสารและชี้นำให้เกิดแรงขับเคลื่อนทางสังคมสู่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ร่วมมือกันทำได้อย่างเต็มศักยภาพ

3

ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในการสร้างต้นแบบ นวัตกรรมที่แตกต่าง และการขยายผลโครงการที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิรูป ด้วยการระดมความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการร่วมกำหนดเป้าหมาย พัฒนานโยบาย และขยายผลโครงการ หรือต้นแบบที่ผ่านการทดลองแล้วพบว่าประสบความสำเร็จและมีหลักฐานเชิงประจักษ์ไปยังภาคีเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานหลักให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ

4

กระตุ้นการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพในการสร้างความเสมอภาค ด้วยการนำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของเด็ก เยาวชน และกลุ่มเป้าหมายรายบุคคลทั่วประเทศ รวมทั้งองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ในการชี้เป้าสำหรับการปฏิรูปทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างตรงจุด โดยมุ่งหวังให้เกิดการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างแท้จริง

5

เน้นการวิจัยเชิงประจักษ์และการประเมินผลเพื่อพัฒนาโครงการและกลั่นกรององค์ความรู้ ด้วยการเพิ่มบทบาทการศึกษาวิจัยด้านความเหลื่อมล้ำในการศึกษาที่ตอบสนองภารกิจตามแผนงานที่ครอบคลุมกลุ่มผู้รับประโยชน์ของ กสศ. ควบคู่ไปกับการวิจัยระดับประเทศและนานาชาติและการวิจัยเชิงระบบทั้งปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งการวิจัยเพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีคุณภาพสูงต่อประเทศ

ทิศทางกำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

การดำเนินงานในปีแรกของแผนกลยุทธ์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565-2567 ได้ปรับเปลี่ยนจากปีก่อนหน้าในด้านสำคัญดังต่อไปนี้

1

ปรับแนวคิดจากการดำเนินงานแยกตามโครงการ (project-based) เป็นการดำเนินการเพื่อจัดการปัญหาของกลุ่มประชากรแบบบูรณาการ (population-based) ให้มีความสำคัญกับการแก้ปัญหาของกลุ่มผู้รับประโยชน์ แม้ว่าจะยังคงดำเนินงานด้านงบประมาณผ่านโครงการ โดยขยายการทำงานร่วมกับหน่วยงานหลักให้ครอบคลุม ตรงเป้าหมายและความต้องการจำเป็นมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาการเชื่อมต่อข้อมูลและการทำงานให้เห็นเส้นทางการศึกษาของกลุ่มผู้รับประโยชน์ของ กสศ. นำไปสู่การวางรากฐานระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษาในทุกช่วงวัยโดยเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อผลักดันให้เกิดการบูรณาการระบบดูแลช่วยเหลือที่ครอบคลุมและเชื่อมต่อกันตลอดเส้นทางการศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2

ให้ความสำคัญกับการทำงานเชิงคุณภาพที่เป็นประโยชน์กับประเทศมากที่สุดตามวงเงินงบประมาณที่ได้รับ โดยพัฒนาให้การดำเนินงานครอบคลุมต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ได้ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ทางการศึกษาของกลุ่มผู้รับประโยชน์ ซึ่งอาจมีไม่เพียงด้านเศรษฐกิจเท่านั้น

3

ค้นหาและพัฒนาการทำงานเพื่อขยายผลเชื่อมโยงร่วมกับหน่วยงานหลัก มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้นตั้งแต่ต้นทาง ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดโจทย์มาตรการร่วมกันระดับนโยบายที่ชัดเจน เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อการค้นหา คัดกรองและช่วยเหลือกลุ่มผู้รับประโยชน์ รวมถึงพัฒนาต้นแบบร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนดำเนินงานและเตรียมความพร้อมส่งต่อไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปขยายผลต่อไป

4

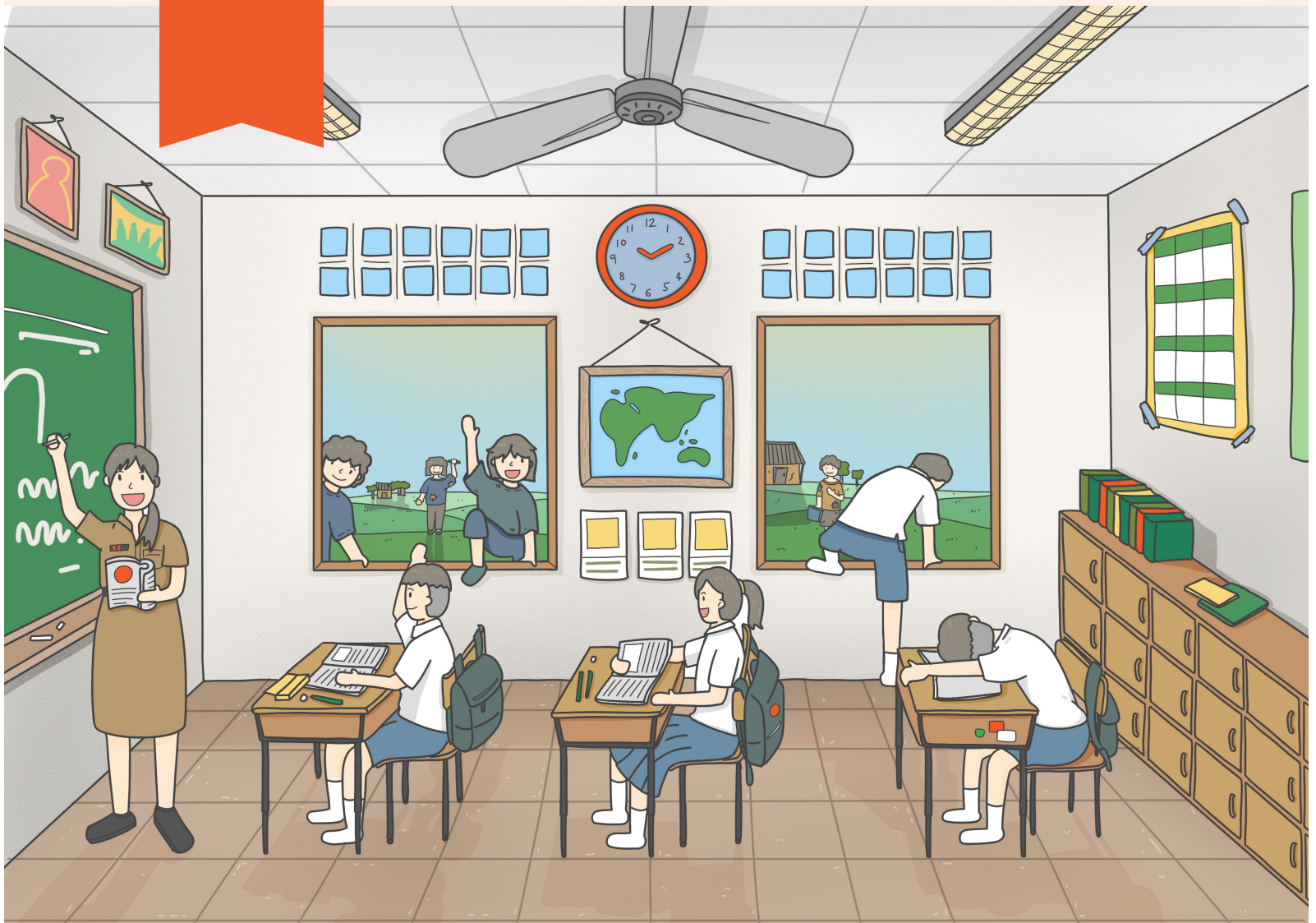
กระตุ้นให้เกิดการร่วมลงทุนด้านงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรจากภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคีเครือข่ายนานาชาติ ซึ่งเป็นหัวใจของหลักการปวงชนเพื่อการศึกษา (ALL FOR EDUCATION) ผ่านโครงการต่าง ๆ และเพื่อเป็นแรงหนุนสำคัญในการผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสาธารณะ อันจะนำมาซึ่งการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในระยะยาว

5

เตรียมความพร้อมรองรับการปรับแผนการดำเนินงานและมาตรการเร่งด่วนในหลายลักษณะที่สอดคล้องกับภาวะวิกฤตทางการศึกษาที่อาจจะเกิดขึ้น บนฐานของข้อค้นพบจากงานวิจัยของ กสศ. เช่น การสนับสนุนการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้อันเป็นผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษาเพื่อป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กในวัยเรียน

ส่วนที่ 2 :

รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำ
ทางการศึกษาไทย ปี 2565
และแนวโน้มในปี 2566



สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทยในปี 2565

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้สร้างผลกระทบรุนแรงต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยและทั่วโลก ส่งผลให้ในปี 2565 มีนักเรียนยากจนพิเศษซึ่งมีความเสี่ยงสูงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษาภาคบังคับ (อนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ 3) จำนวนกว่า 1.3 ล้านคน โดยในปีการศึกษา 2565 นักเรียนได้กลับมาเข้าชั้นเรียนตามปกติ แต่พบว่านักเรียนทุกระดับชั้นประสบปัญหาการเรียนรู้อดถอย ทักษะพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ลดลง และมีผลกระทบอีกหลายมิติ อันมีสาเหตุจากการปิดภาคเรียนที่ยาวนานกว่าปกติในช่วงปี 2563-2564 ซึ่งหากไม่สามารถแก้ไขปัญหาล่าช้าได้ ประเทศไทยอาจสูญเสียเด็กกลุ่มนี้ไปทั้งรุ่น

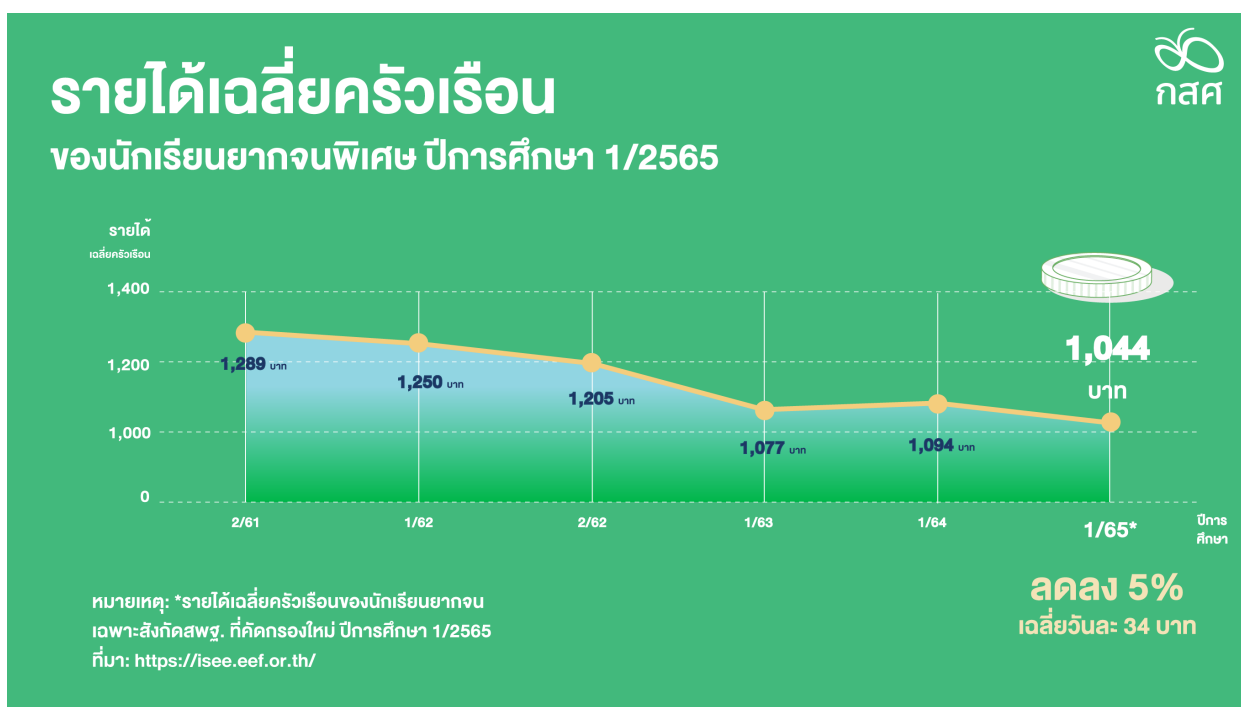
สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาไทยในปี 2565 มีข้อมูลและข้อค้นพบสำคัญแบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1 จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ผลกระทบของโควิด-19 และการชะลอการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน ทำให้สมาชิกของหลายครัวเรือนอยู่ในสภาวะว่างงาน หรือมีงานทำแต่ไม่เต็มเวลา ส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนต่ำกว่าระดับรายได้ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 รวมถึงจำนวนสมาชิกครัวเรือนที่อยู่ในสถานะภาวะพึ่งพิงเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการปิดกิจการและการย้ายกลับภูมิลำเนาชั่วคราวระหว่างรอรองานใหม่ ผลกระทบดังกล่าวเป็นอุปสรรคซ้ำเติมครัวเรือนที่มีรายได้น้อยและมีบุตรหลานอยู่ในวัยเรียน

กสศ. ได้สำรวจสถานการณ์ในครัวเรือนของนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษพบว่ารายได้ของครัวเรือนกลุ่มดังกล่าวที่มีบุตรหลานอยู่ในระบบการศึกษามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2/2561 จนถึงภาคเรียนที่ 1/2565 โดยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษมีแนวโน้มลดลงจากเดิม 1,289 บาท ต่อเดือน เป็น 1,094 บาทต่อเดือน หรือลดลงเฉลี่ยวันละ 34 บาทต่อครัวเรือน (แผนภาพที่ 1) และเมื่อพิจารณาแหล่งรายได้ของครัวเรือนนักเรียนยากจนพิเศษ ในภาคเรียนที่ 1/2565 พบว่าเป็นการพึ่งพิงรายได้จากสวัสดิการรัฐและเอกชนเป็นหลัก หรือร้อยละ 59 ของแหล่งรายได้ทั้งหมด สะท้อนถึงศักยภาพในการหารายได้ที่ค่อนข้างจำกัด

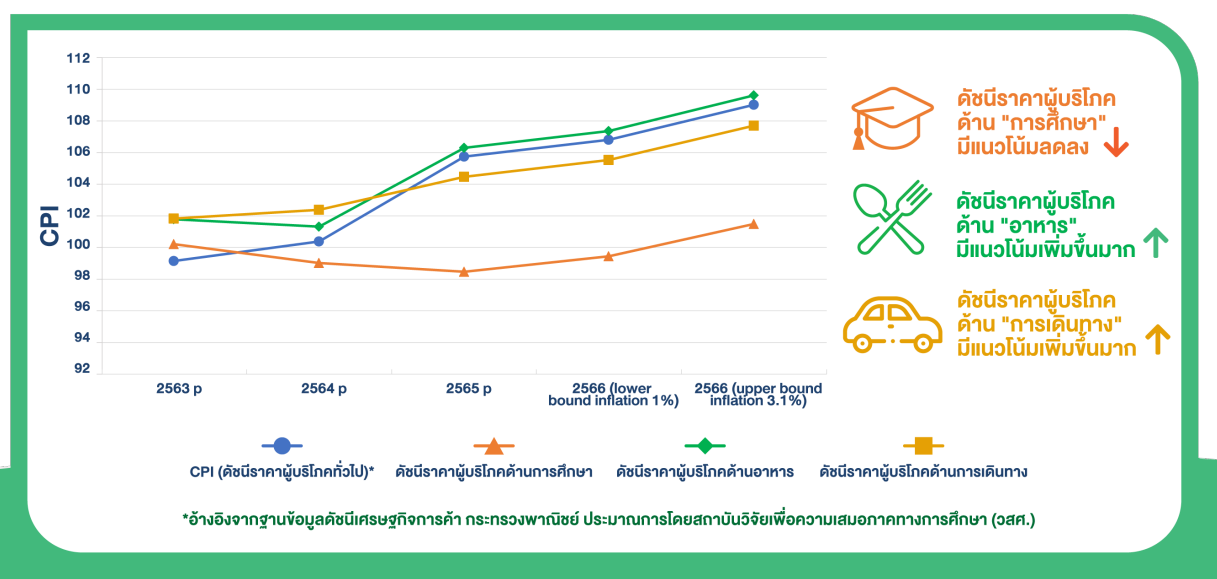
แผนภาพที่ 1



นอกจากรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่ลดลงอย่างต่อเนื่องแล้ว เงินเพื่อในปี 2565 มีอัตราเพิ่มขึ้นทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยเฉพาะเงินเพื่อด้านพลังงานและสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชน เนื่องจากเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหาร และค่าอุปกรณ์การเรียน ซึ่งล้วนมีราคาสูงขึ้นสวนทางกับรายได้ที่มีแนวโน้มลดลง ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2

แนวโน้มดัชนีราคาผู้บริโภคและการประมาณการปี 2563-2566



ความยากจนที่รุนแรงขึ้นจากรายได้ที่ลดลงและรายจ่ายที่สูงขึ้นของครัวเรือนตลอดช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 สะท้อนให้เห็นจากข้อมูลผลการคัดกรองนักเรียนยากจนพิเศษซึ่ง กสศ. สํารวจร่วมกับสถานศึกษา 5 สังกัด จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษในระดับการศึกษาภาคบังคับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอด 3 ปี การศึกษาที่ผ่านมา (แผนภาพที่ 3) โดยในภาคเรียนที่ 1/2565 มีจำนวนนักเรียนยากจนพิเศษสูงถึง 1,307,152 คน เพิ่มขึ้นจากภาคเรียนที่ 1/2563 คิดเป็นอัตราร้อยละ 31.4 และเพิ่มขึ้นจากภาคเรียนที่ 1/2564 คิดเป็นอัตราร้อยละ 5.0 โดยนักเรียนยากจนพิเศษร้อยละ 14.2 อยู่ในภาคอีสานและจังหวัดชายแดนภาคใต้

แผนภาพที่ 3



กสศ. ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติ (National Education Account : NEA) พบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนต้องแบกรับภาระของรายจ่ายด้านการศึกษาในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้ และเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าในครัวเรือนที่ร่ำรวยถึง 4 เท่า สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำอย่างมากในด้านศักยภาพทางการเงินสำหรับสนับสนุนการศึกษาของครอบครัวที่มีเศรษฐกิจฐานะต่างกัน

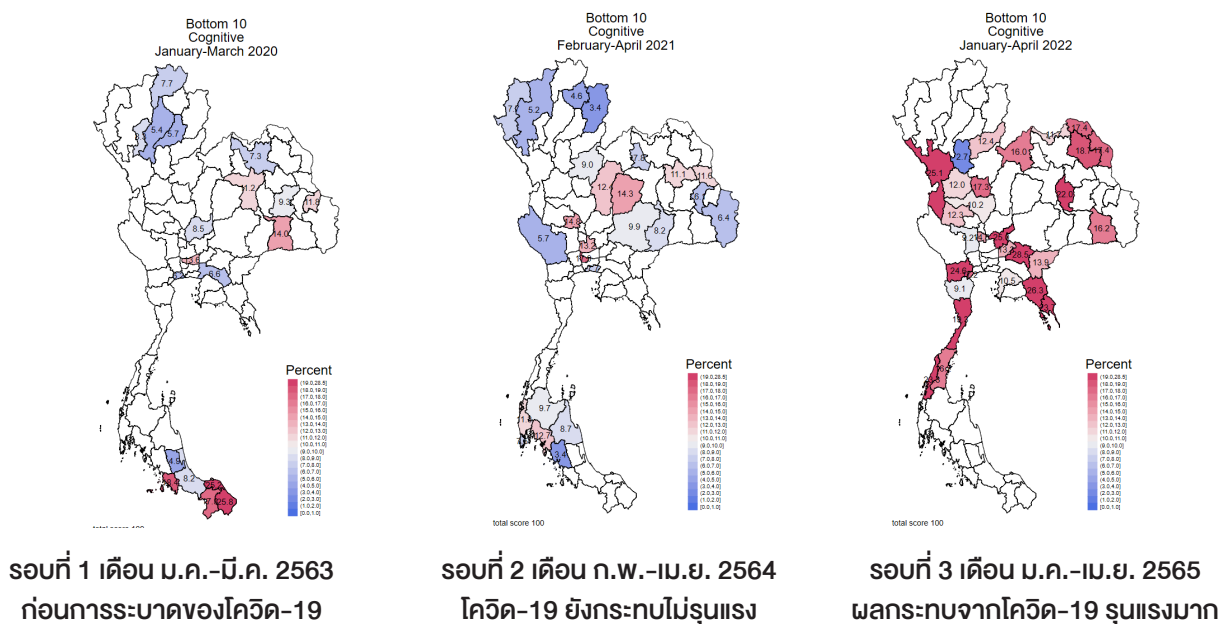
เมื่อสถานการณ์รายได้ของครัวเรือนนักเรียนยากจนพิเศษอยู่ในระดับที่แย่ง จึงเป็นความเสี่ยงที่ครัวเรือนยากจนจะมีทุนทรัพย์ไม่เพียงพอในการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตรหลาน และอาจกระทบต่อสุขภาวะในด้านต่าง ๆ รวมถึงโอกาสในการเข้าถึงการฟื้นฟูการเรียนรู้ที่เหมาะสม ตลอดจนจำนวนครัวเรือนที่อยู่ในเกณฑ์ยากจนพิเศษที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากผลกระทบทางเศรษฐกิจ จึงเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญในการหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนในวัยเรียนที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด

2 สภาวะและการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนไทยตกถอย

จากการสำรวจของกรมอนามัยโดยการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ปี 2565 พบว่า เด็กปฐมวัยในประเทศไทยมีปัญหาด้านพัฒนาการของกล้ามเนื้อเล็กและสติปัญญาในอัตราร้อยละ 47.0 ด้านพัฒนาการการใช้ภาษาในอัตราร้อยละ 75.2 และด้านพัฒนาการความเข้าใจภาษาในอัตราร้อยละ 60.1

ผลสำรวจดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลจากการสำรวจสถานะความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการศึกษาของเด็กปฐมวัย (Thailand School Readiness Survey: TSRS) ซึ่ง กสศ. ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการประเมินและออกแบบนโยบาย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ประเมินความพร้อมด้านการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเมื่อเข้าสู่ระบบการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยในปี 2565 มีระดับความพร้อมด้านการเรียนรู้ในทุกด้านต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยในปี 2563 ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีผลกระทบจากโควิด-19 และกลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยในปี 2564 ที่ได้รับผลกระทบจากโควิดเล็กน้อย ดังแสดงในแผนภาพที่ 4 และผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการปิดสถานศึกษาในช่วงการระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้เกิดปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (learning loss) กับเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน

**แผนภาพที่ 4 ผลการสำรวจสถานะความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการศึกษา
ของเด็กปฐมวัย ในช่วงระหว่างปี 2563-2565**



สีน้ำเงินเข้ม หมายความว่าโดยเฉลี่ยเด็กปฐมวัยในจังหวัดพร้อมเข้าศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา
สีแดงเข้ม หมายความว่าโดยเฉลี่ยเด็กปฐมวัยในจังหวัดไม่พร้อมเข้าศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา

ในขณะเดียวกัน กสศ. ได้ศึกษาผลกระทบของโควิด-19 ต่อพัฒนาการของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Teacher and School Quality Program หรือ TSQP) พบว่า ร้อยละ 98 ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จาก 74 โรงเรียนใน 6 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ สตูล ปัตตานี สงขลา นครศรีธรรมราช ยะลา และนราธิวาส มีแรงบีบมือต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของเด็กวัยเดียวกัน และมากกว่าร้อยละ 50 จับดินสอผิดวิธี เป็นผลจากพัฒนาการของกล้ามเนื้อลดลง ทำให้ความสามารถในด้านการเขียนด้อยลง และเรียนรู้ในระดับที่ช้ากว่าที่ควร

ข้อมูลในประเทศไทยสอดคล้องกับข้อค้นพบของธนาคารโลก ซึ่งได้ประเมินว่าการปิดโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2563-2564 ส่งผลให้เด็กและเยาวชนจำนวนกว่า 760 ล้านคนทั่วโลก ต้องหยุดเรียนหรือขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างกะทันหัน การปิดโรงเรียนเป็นระยะเวลาอันส่งผลให้เด็กเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ มีเด็กช่วงอายุ 10 ปี ที่ไม่สามารถอ่านหรือเขียนประโยคง่าย ๆ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 53 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 63 ในปี 2564 และเมื่อประเมินมูลค่าเชิงเศรษฐกิจจากรายได้ในอนาคตที่เด็กจะหาได้ รวมถึงผลกระทบต่อสุขภาพและชีวิตของเด็กในยุคโควิด-19 ในระยะยาวทุกประเทศอาจสูญเสียรายได้ในอนาคตมูลค่ารวมกันถึง 21 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ

ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการเรียนรู้ถดถอยในช่วงการเรียนออนไลน์ คือ ปัญหาในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและค่าใช้จ่ายที่มีสัดส่วนเหลือมล้ำ จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของนักเรียนยากจนพิเศษและกลุ่มครัวเรือนทั่วไปของ กสศ. ในปี 2564 ซึ่งเป็นช่วงที่นักเรียนต้องเรียนออนไลน์จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า นักเรียนยากจนพิเศษสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ 63.81 ส่วนนักเรียนจากครัวเรือนทั่วไปเข้าถึงได้ในอัตราร้อยละ 73.2 และครัวเรือนทั่วไปมีค่าใช้จ่ายเพื่อเข้าถึงอินเทอร์เน็ตคิดเป็นร้อยละ 4.5 ของรายได้เฉลี่ยต่อคน ค่าใช้จ่ายดังกล่าวของนักเรียนยากจนพิเศษคิดเป็นสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 16.8 ของรายได้เฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนกลุ่มนี้ สูงกว่าครัวเรือนทั่วไปถึง 3.7 เท่า (แผนภาพที่ 5)

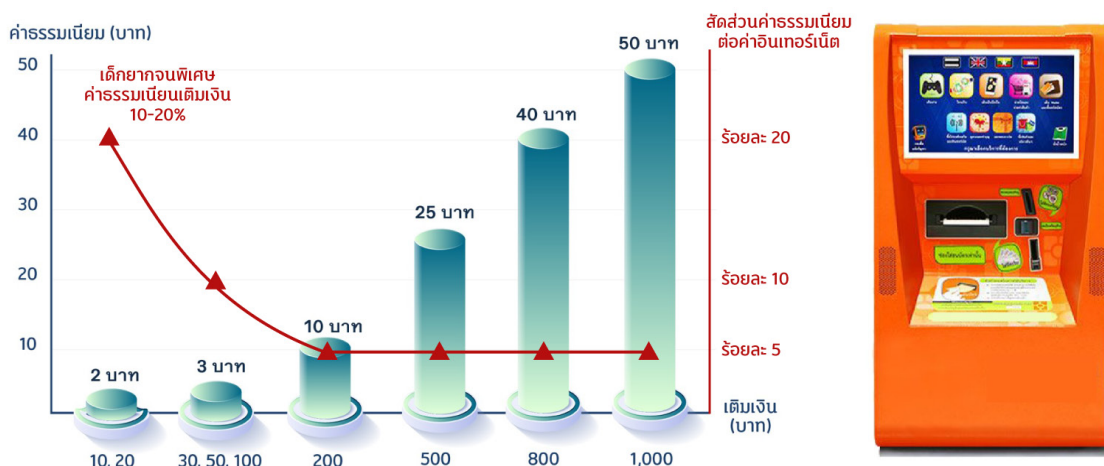
แผนภาพที่ 5



จากการสำรวจพฤติกรรมและโครงสร้างอัตราค่าธรรมเนียมการเติมเงินค่าอินเทอร์เน็ตพบว่า เด็กในครัวเรือนยากจนพิเศษส่วนใหญ่เติมเงินได้เพียงครั้งละ 10-20 บาท ซึ่งจะเสียค่าธรรมเนียมครั้งละ 2 บาท คิดเป็นสัดส่วนค่าธรรมเนียมต่อค่าอินเทอร์เน็ตสูงถึงร้อยละ 10-20 ในขณะที่นักเรียนทั่วไปซึ่งเติมเงินเฉลี่ยครั้งละ 300 บาทขึ้นไป จะเสียค่าธรรมเนียมในสัดส่วนร้อยละ 5 ของค่าอินเทอร์เน็ตเท่านั้น (แผนภาพที่ 6) นักเรียนยากจนพิเศษต้องแบกรับภาระค่าธรรมเนียมสูงกว่าเด็กทั่วไปถึง 4 เท่า และไม่สามารถเข้าเรียนออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่อง จึงมีความเสี่ยงจะเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนโดยทั่วไป

แผนภาพที่ 6

สัดส่วนค่าธรรมเนียมการเติมเงินอินเทอร์เน็ตจากผู้เติมเงินอัตโนมัติ



นอกจากนี้ จากผลสำรวจด้านสุขภาพจิตในกลุ่มประชากรอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยกรมสุขภาพจิต ในปี 2565 พบว่า เยาวชนไทยเสี่ยงต่อการซึมเศร้าในอัตราร้อยละ 5.34 และเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายในอัตราร้อยละ 7.99 เนื่องจากความกังวลเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัว การเรียน การสอบ และสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว ตามลำดับ สอดคล้องกับข้อมูลขององค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย (WHO Thailand) ซึ่งพบว่าเยาวชนไทยมีปัญหาสุขภาพจิตมากถึง 1 ใน 7 คน และการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เยาวชนไทยมีปัญหาสุขภาพจิตเพิ่มขึ้นถึง 2 เท่า ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการเรียนของนักเรียนและนักศึกษา และจะส่งผลกระทบต่อเรื่องจนถึงวัยผู้ใหญ่

3 ปัญหาในครัวเรือนเปราะบางที่ความรุนแรงขึ้น

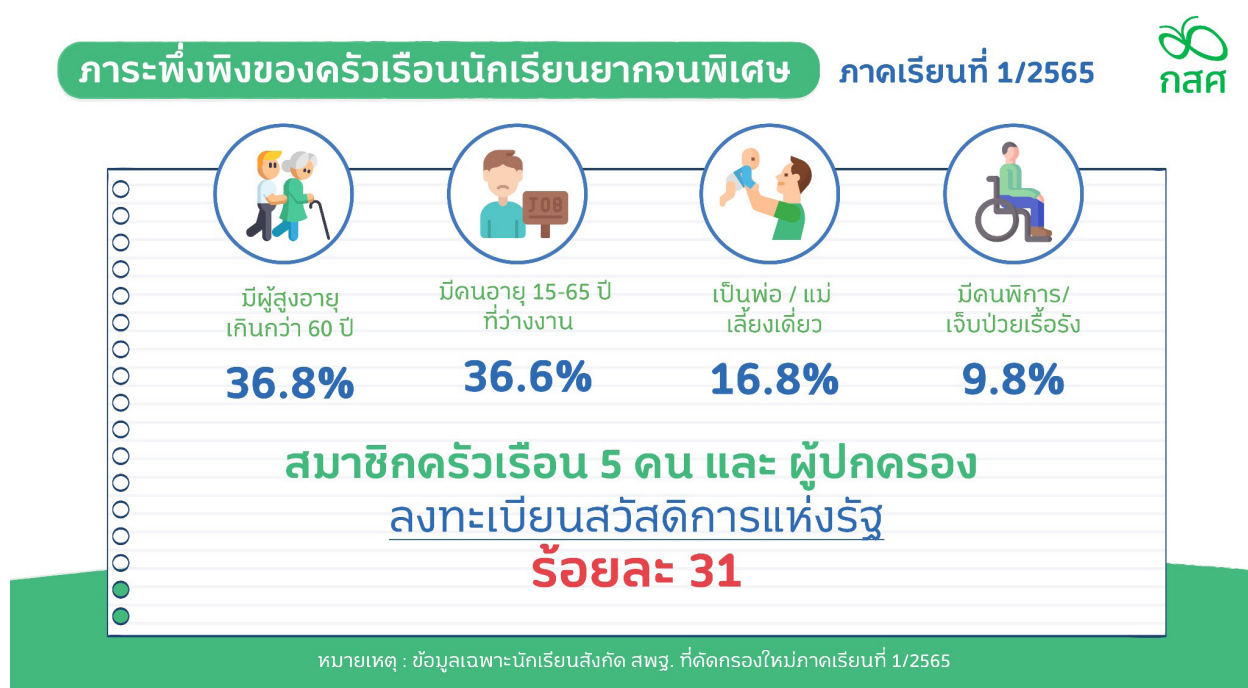
ผลกระทบของโควิด-19 แม้จะส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในทุกครัวเรือนในระบบการศึกษา แต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบหนักที่สุด คือ กลุ่มครัวเรือนเปราะบางที่มีปัญหาความยากจนหรือด้อยโอกาสในมิติต่าง ๆ เป็นทุนเดิม ทำให้เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงซ้ำซ้อนเพิ่มขึ้นมากกว่า 1 ปัจจัย เช่น เด็กที่อยู่ในครัวเรือนยากจน และเป็นครอบครัวห่วงกลางที่พ่อแม่แยกทางกันไปมีครอบครัวใหม่ เด็กต้องอยู่กับผู้ปกครองที่เป็นผู้สูงอายุ และโควิด-19 ทำให้ผู้ปกครองในครัวเรือนดังกล่าวมีปัญหาสุขภาพหรือเสียชีวิต เด็กจึงไม่มีผู้ปกครองดูแล หรือผู้ปกครองสูญเสียรายได้เนื่องจากตกงาน ส่งผลให้เด็กในครัวเรือนเปราะบางเสี่ยงจะหลุดออกจากระบบการศึกษาก่อนวัยอันควรมากขึ้น

จากการสำรวจข้อมูลของศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในวิกฤตการศึกษา ของ กสศ. ในปี 2565 พบว่า สาเหตุการหลุดจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤต คือ ปัญหาครอบครัวจากการอาศัยอยู่กับญาติหรือเป็นครอบครัวห่วงกลางร้อยละ 65.76 ปัญหาด้านเศรษฐกิจร้อยละ 56.27 ปัญหาจากการประสบอุบัติเหตุ และโรคร้ายร้อยละ 34.58 และปัญหาจากการประสบสาธารณภัยร้อยละ 10.51 ตามลำดับ

ครอบครัวของเด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวมีหนี้สินเฉลี่ยมากกว่า 147,804.24 บาท ในขณะที่รายได้อยู่ที่ 1,135.58 บาทต่อเดือน สะท้อนให้เห็นถึงภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เรื้อรังของครอบครัว ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลานในระยะยาว การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จึงต้องมีมาตรการค้ำชุนานในการบริหารจัดการหนี้สินครัวเรือนและเพิ่มรายได้ของครอบครัว เพื่อให้ผู้ปกครองมีความสามารถในการสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลานได้

นอกจากนี้ยังพบว่าร้อยละ 31 ของครัวเรือนนักเรียนยากจนพิเศษที่ควรได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนเป็นครัวเรือนที่มีภาระพึ่งพิง มีผู้พิการ เจ็บป่วยเรื้อรัง หรือเป็นครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างหรือแยกทางกัน ต้องอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายายหรือญาติ หรือมีผู้ว่างงาน มีจำนวนสมาชิกของครัวเรือน 5 คนขึ้นไป และมีการลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ (แผนภาพที่ 7)

แผนภาพที่ 7



สถานการณ์ของครัวเรือนเปราะบางที่มีสมาชิกอยู่ในสถานะที่เป็นภาระพึ่งพิงส่งผลให้เด็กและเยาวชนจำเป็นต้องออกจากระบบการศึกษาเพื่อทำหน้าที่หารายได้และดูแลครอบครัว โดยในระหว่างปี 2564-2565 ที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 มีเด็กและเยาวชนที่สูญเสียพ่อแม่หรือผู้ปกครองจากโควิด-19 จำนวนมากกว่า 466 คน (แผนภาพที่ 8)

แผนภาพที่ 8



รายงานสถานการณ์โควิด-19

กลุ่มเด็กและเยาวชน

ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 (ข้อมูลจาก กสศ.)

เด็กติดเชื้อมัน

+135

กทม. +71 | ส่วนภูมิภาค +64

เด็กติดเชื้อสะสม

ระหว่างวันที่ 1 ม.ค. - 30 ก.ย. 65

671,730

กทม. 107,423 | ส่วนภูมิภาค 564,307

ข้อมูลเด็กกำพร้า
จากสถานการณ์โควิด-19

สะสม ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

466 คน

ใน 55 จังหวัด ส่วนภูมิภาค 457 คน กทม. 9 คน



สถานการณ์เด็กติดเชื้อสูงสุด สกติด 5 อันดับ
ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

1	กรุงเทพมหานคร	71
2	ขอนแก่น	7
3	ชลบุรี	6
4	นนทบุรี	5
5	กระบี่/บุรีรัมย์/สมุทรสาคร	4

ที่มา : ศูนย์วิจัยเพื่อเด็กไทยโควิด-19

นอกจากสถานการณ์ปัญหาสำคัญที่ได้สรุปข้างต้นทั้ง 3 ประการแล้ว การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อประชากรในกลุ่มเยาวชนนอกระบบการศึกษาและกลุ่มแรงงานนอกระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงจากชั่วโมงทำงาน รายได้และสวัสดิการที่ลดลง บางส่วนจำเป็นต้องย้ายถิ่นฐานเพื่อหางาน และส่งผลกระทบต่ออ้อมทั้งมิติเชิงสุขภาพจากการต้องปรับรูปแบบการบริโภค มิติเชิงสติปัญญาจากการขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองจากการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะ สูญเสียความพร้อมด้านอาชีพ และมิติเชิงสุขภาพจิตจากการสูญเสียโอกาสด้านการประกอบอาชีพ ส่งผลให้ขาดแรงบันดาลใจ และทำให้คุณภาพทางอารมณ์และความมอดทนลดลงอีกด้วย

จากสถานการณ์ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการของกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก และภาคีเครือข่าย ซึ่งรวมถึง กสศ. ได้ร่วมกันจัดการประชุมนานาชาติระดับรัฐมนตรีด้านการศึกษาแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ครั้งที่ 2 (APREMC-II) เมื่อวันที่ 5-7 มิถุนายน 2565 ในประเทศไทย เพื่อร่วมกันหารือเกี่ยวกับแนวทางการฟื้นฟูสถานการณ์ด้านการศึกษาของเด็กและเยาวชนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19

การประชุมนานาชาติระดับรัฐมนตรีด้านการศึกษาแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ครั้งที่ 2 (APREMC-II)



เพื่อกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การฟื้นฟูระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเสมอภาคสำหรับเด็กและเยาวชนทุกคน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจากประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จึงได้ร่วมกันประกาศถ้อยแถลงกรุงเทพฯ 2565 (Bangkok Statement 2022) โดยให้ความสำคัญต่อการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ และมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา ดังนี้ (1) การเปิดเรียนอย่างปลอดภัย การฟื้นฟูการเรียนรู้และความต่อเนื่องของการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อผู้เรียนทุกคน และการมีกลยุทธ์การฟื้นฟูการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกลุ่มที่เปราะบางที่สุด และ (2) การพลิกโฉมการศึกษาและระบบการศึกษาอย่างเร่งด่วนเพื่อนำไปสู่ระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น และมีการเตรียมพร้อมสำหรับวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ถ้อยแถลงกรุงเทพฯ 2565
(Bangkok Statement 2022)



<https://www.eef.or.th/notice/bangkok-statement-2022-apremc-ii/>



“ถ้าเราไม่จัดการอะไรเรื่องนี้อย่างจริงจัง ประเทศจะเสียเด็กกลุ่มนี้ไปทั้งรุ่น และเราต่างมีหน้าที่และทำทุกวิถีทางไม่ให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นหรือถ้ามันเกิดไปแล้วก็ควรจำกัดความเสียหายให้น้อยที่สุด”

สเตฟาเนีย จิอันนินี ผู้ช่วยผู้อำนวยการใหญ่ด้านการศึกษา
องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม
แห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก)

ปัญหาสำคัญและแนวทางการแก้ไขเพื่อบรรเทาผลกระทบตามกลุ่มประชากร

จากสถานการณ์ปี 2565 กสศ. ได้ดำเนินงานเพื่อค้นหาต้นแบบการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ และบรรเทาปัญหาสุขภาพร่างกายและจิตใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มประชากร อันเนื่องมาจากผลกระทบของโควิด-19 สรุปได้ดังนี้

กลุ่มประชากร	ปัญหาสำคัญ	แนวทางแก้ไขปัญหาบรรเทาผลกระทบ
เด็กปฐมวัย	พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็ก สติปัญญา การใช้ภาษา ไม่สมวัย ขาดความพร้อมสำหรับเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา ทั้งทักษะพื้นฐานด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์ และความสามารถของสมองส่วนหน้า	ดำเนินงานร่วมกับครอบครัวผ่านหลักสูตร การอบรมผู้ปกครอง มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาวิธีการดูแลเด็กปฐมวัย และยกระดับคุณภาพสถานศึกษาระดับปฐมวัย ผ่านการพัฒนาและส่งเสริมทักษะของครูปฐมวัย
เด็กประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น	มีปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้มากที่สุด โดยเฉพาะในช่วง ป.1 ถึง ป.3 เนื่องจากการขาดแคลนอุปกรณ์ และขาดสมาธิในการเรียนออนไลน์ รวมถึงผู้ปกครองไม่มีเวลาติดตามการเรียนรู้ หรือไม่สามารถสอนการบ้านได้ โดยในครัวเรือนที่ยากจนจะพบปัญหาดังกล่าวรุนแรงยิ่งขึ้น	ดำเนินงานร่วมกับโรงเรียนใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) การประเมินสภาพแวดล้อมทั้งระบบ (2) การวางแผนของโรงเรียนทั้งระบบ (3) การสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู (4) การช่วยเหลือนักเรียน และ (5) การติดตามและประเมินผล
เยาวชนในระบบการศึกษา	มีปัญหาความเครียดและวิตกกังวล รวมถึงมีแนวโน้มความคิดทำร้ายตัวเองเพิ่มสูงขึ้น	ติดตามการดูแลเป็นรายบุคคลร่วมกับหน่วยงานหลักที่มีแนวทางการดูแลเฉพาะทาง เพื่อลดความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาจากปัญหาด้านสุขภาพจิต
เยาวชนและแรงงานนอกระบบ	ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองจากการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ การสูญเสียความพร้อมด้านอาชีพ และมีติเชิงสุขภาพจิตจากการสูญเสียพัฒนาการ แรงบันดาลใจ วุฒิภาวะทางอารมณ์ และความอดทน สูญเสียมุมมองที่เหมาะสมต่อสิ่งรอบตัว	ส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบเพื่อพัฒนาอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ค้นหารูปแบบและการสร้างกระบวนการทางสังคมขึ้นใหม่ เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับแต่ละกลุ่ม

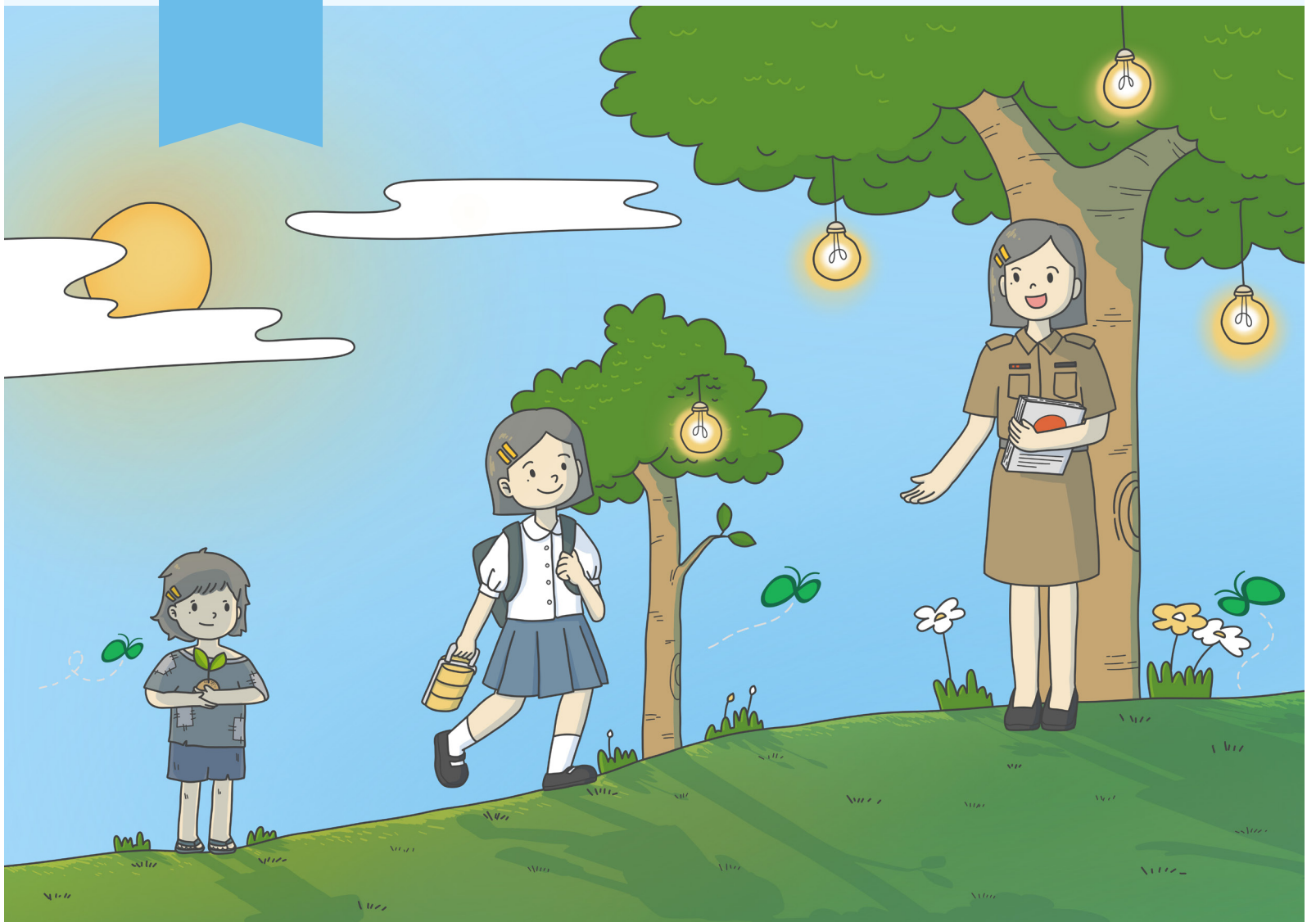
แนวโน้มสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปี 2566

จากผลกระทบของโควิด-19 ที่ต่อเนื่องมาจากรายปี 2565 โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบางทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจที่ยังคงอ่อนแอเป็นค่อยไป รวมถึงสถานการณ์เงินเฟ้อที่ยังอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะค่าครองชีพที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหาร และค่าธรรมเนียมการศึกษา สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 ต่อเด็กและเยาวชน คือ การหลุดออกจากระบบการศึกษา ผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่ กสศ. ได้นำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ในปี 2565 ที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าในปี 2566 ทุกภาคส่วนยังคงต้องร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนการฟื้นฟูทางการศึกษาในมิติต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องไปอีกอย่างน้อย 1-2 ปีการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนสามารถฟื้นฟูการเรียนรู้และกลับเข้าสู่ภาวะปกติได้อย่างเสมอภาค โดยมีแนวทางสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

- 1 ขับเคลื่อนเรื่องหลักประกันโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง :** เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถอยู่ในระบบการศึกษาหรือได้รับการพัฒนาศักยภาพในรูปแบบที่เหมาะสมตามความต้องการ ความถนัด และศักยภาพ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการบูรณาการข้อมูล องค์กรความรู้ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อปิดช่องว่างและความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบการศึกษากลางคัน รวมทั้งมีช่องทางการพัฒนาศักยภาพที่มีคุณภาพเพื่อรองรับเด็กและเยาวชนที่มีข้อจำกัดหรือมีความสนใจที่จะพัฒนาศักยภาพในรูปแบบอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษา
- 2 การฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล :** เด็กและเยาวชนทุกคนควรได้รับการติดตาม คัดกรองภาวะถดถอยทางสุขภาพ ทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ เพื่อให้กลับเข้าสู่ภาวะที่สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษาได้อย่างยั่งยืน และได้รับการส่งเสริมการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามช่วงวัย
- 3 การสนับสนุนครัวเรือนกลุ่มเปราะบางในมิติต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบของเด็กและเยาวชน :** หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องบูรณาการทรัพยากรและการทำงานร่วมกันผ่านการลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน ให้ความช่วยเหลือด้านสภาพความเป็นอยู่ตามความจำเป็นและเหมาะสม ประกอบกับการพัฒนาทักษะเพื่อประกอบอาชีพและส่งเสริมการทำงานของบุคคลในครัวเรือน เพื่อลดความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนอันเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจด้วย
- 4 การส่งเสริมและสนับสนุนครูและสถานศึกษา ให้มีเครื่องมือและทรัพยากรในการฟื้นฟูผู้เรียนและครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ :** ครูและสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการสนับสนุนเครื่องมือการฟื้นฟูสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ และการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความหลากหลาย รวมถึงการเฝ้าระวังและมีช่องทางการส่งต่อเด็กและเยาวชนที่มีความเปราะบางซ้ำซ้อนเป็นรายกรณีให้ถึงทีมสหวิชาชีพ เพื่อให้สถานศึกษาและครูสามารถส่งเสริมโอกาสให้นักเรียนทุกคนสามารถฟื้นฟูความรู้ให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติได้อย่างเสมอภาคกัน

ส่วนที่ 3:

ผลการดำเนินงาน



3.1

ผลการดำเนินงานที่สำคัญ

การดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กสศ. ได้ปรับแนวคิดและการดำเนินงานแบบแยกตามโครงการ เป็นการมองโจทย์ภาพรวมและจัดการปัญหาของกลุ่มผู้รับประโยชน์แบบบูรณาการตามแผนกลยุทธ์ใหม่ แม้จะยังมีรูปแบบการใช้งบประมาณในลักษณะโครงการ แต่เน้นแนวทางการเชื่อมต่อทั้งข้อมูลและประสานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้เห็นเส้นทางการเดินทางด้านการศึกษาของเด็ก เยาวชน และประชาชน ผนวกกับการทำงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ครอบคลุมกลุ่มผู้รับประโยชน์ทั้งหมด เพื่อเป้าหมายสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มผู้รับประโยชน์ และการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ดังนี้

1 โครงการพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษา*

กลุ่มผู้รับประโยชน์ :

เด็กและเยาวชนในวัยเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส

เป้าประสงค์ :

- การเข้าถึงการเรียนรู้ (learning access)

สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือโดยตรงแก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสเพื่อให้เข้าถึงการศึกษาและคงอยู่ในระบบการศึกษา

- การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

การพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา เพื่อปฏิรูประบบและกลไกการจัดสรรทรัพยากรด้วยหลักความเสมอภาคทางการศึกษา และการเฝ้าระวังและส่งต่อนักเรียนอย่างเป็นระบบ

งบประมาณ : 3,593,774,835 บาท

โครงการพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษาดำเนินการสนับสนุนช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพด้วยการอุดหนุนด้านการศึกษาตามความจำเป็นรายบุคคล (demand-side financing) โดยจัดสรรงบประมาณตรงไปที่ผู้เรียน เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาและอุปสรรคในการมาเรียน รวมทั้งเพิ่มโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวยากจนในระดับรุนแรงให้สามารถไปโรงเรียนได้

ปัญหาความยากจนของครอบครัวเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนต้องขาดโอกาสทางการศึกษาหรือมีความเสี่ยงสูงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา แม้จะมีนโยบายด้านการศึกษาที่สนับสนุนให้เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาเป็นระยะเวลา 15 ปี โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่ยังมีเด็กและเยาวชนอีกกลุ่มที่ครอบครัวประสบปัญหาการขาดแคลนทุนทรัพย์ในระดับรุนแรงจนไม่สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการไปโรงเรียนได้

* เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตาม พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 5 (2) ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายให้แก่เด็กและเยาวชนซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และผู้ด้อยโอกาส จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประกอบกับในช่วงที่ผ่านมาปัญหาด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยมีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อต้องเผชิญกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้มีผู้ว่างงานมากขึ้น รายได้ลดลง และเกิดภาวะยากจนเฉียบพลัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ซ้ำเติมให้เด็กและเยาวชนจากครอบครัวเหล่านี้ เสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษามากยิ่งขึ้น

นอกจากการสนับสนุนช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษา กสศ. ยังได้ดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาร่วมกับหน่วยงานหลัก ด้วยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อชี้เป้า และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา เพื่อส่งต่อข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบให้สามารถเข้าไปดูแลและช่วยเหลือได้เป็นรายบุคคล

ผลลัพธ์ นวัตกรรม และความร่วมมือ

นวัตกรรมการให้เงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer : CCT) คือกระบวนการคัดกรองความยากจนของนักเรียน โดยคุณครูและคณะกรรมการสถานศึกษาได้ลงพื้นที่เยี่ยมบ้านและรับรองข้อมูลสถานะของนักเรียนเป็นรายบุคคล และนำส่งข้อมูลให้แก่ กสศ. ผ่านแอปพลิเคชันที่กำหนด เพื่อดำเนินการคัดกรองความยากจนด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Test : PMT)

นักเรียนที่ได้รับจัดสรรเงินอุดหนุน หรือนักเรียนทุนเสมอภาค จะต้องรักษาอัตราการมาเรียนให้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80-85 และมีพัฒนาการแบบมีเงื่อนไขที่สมวัยตามเกณฑ์ เพื่อติดตามให้แน่ใจว่านักเรียนจะไม่หลุดจากระบบการศึกษาระหว่างทาง ซึ่งหลักการนี้เป็นการจัดสรรงบประมาณด้วยหลักความเสมอภาคทางการศึกษา (equity-based budgeting) ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในหลายประเทศ รวมถึงการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการค้นหา ติดตาม และเฝ้าระวัง เพื่อให้ความช่วยเหลือและป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา ตลอดจนการส่งต่อข้อมูลเพื่อสร้างโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับ

นักเรียนทุนเสมอภาค

คือ นักเรียนที่อยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกิน 3,000 บาท และผ่านการคัดกรองด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (PMT) ตามเกณฑ์ของ กสศ.

วิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Test : PMT)

เป็นวิธีการทางสถิติ โดยคำนวณผลออกมาเป็นค่าคะแนน และนำมาใช้กำหนดสถานะความยากจนของครัวเรือนนักเรียน โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รายได้ แต่สามารถบ่งบอกระดับรายได้หรือความยากจนได้ ซึ่งมี 8 ด้าน ประกอบด้วย ครัวเรือนมีภาระฟุ้งฟิง การอยู่อาศัย ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่ดินทำการเกษตร แหล่งน้ำดื่ม แหล่งไฟฟ้า ยานพาหนะในครัวเรือน และของใช้ในครัวเรือน

การดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ครอบคลุมเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส จำนวน 1.3 ล้านคน ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการศึกษาภาคบังคับ ในสถานศึกษา 5 สังกัด ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) และ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.)

กลุ่มผู้รับประโยชน์

(1) นักเรียนทุนเสมอภาค ระดับชั้นอนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในสถานศึกษาของ สพฐ. อปท. สช. พศ. และระดับชั้นอนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสถานศึกษาสังกัด บช.ตชด. ได้รับเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข ภาคเรียนที่ 2/2564 จำนวน 1,301,366 คน และภาคเรียนที่ 1/2565 จำนวน 1,307,152 คน และจากการติดตามการมาเรียนของนักเรียนทุนเสมอภาคพบว่าร้อยละ 95 ยังคงอยู่ในระบบการศึกษา

(2) นักเรียนทุนเสมอภาค ที่ศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1/2565 ในสถานศึกษาพื้นที่นำร่อง สังกัด สพฐ. จำนวน 7 จังหวัด ประกอบด้วย กาญจนบุรี เชียงราย ตาก แม่ฮ่องสอน ศรีสะเกษ นครศรีธรรมราช และนราธิวาส จำนวน 4,852 คน การดำเนินงานดังกล่าว เป็นต้นแบบการช่วยเหลือกลุ่มผู้รับประโยชน์ที่ยากจนที่สุดได้เรียนต่อในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

ผลิดอก ออกผล



กสศ. สร้างโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ได้เข้าถึงการเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลผ่านการจัดสรรเงินอุดหนุนทุนเสมอภาค ส่งผลให้เด็กนักเรียนกว่าร้อยละ 95 ที่ได้รับทุนเสมอภาคยังคงอยู่ในระบบการศึกษา รวมถึงการพัฒนาต้นแบบการส่งต่อกลุ่มผู้รับประโยชน์ ให้ได้รับการศึกษาที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ โดยจัดทำฐานข้อมูลที่สามารถใช้ชี้เป้า ติดตาม และเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อร่วมสนับสนุนให้เด็กกลุ่มนี้ได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1 **สำรวจและส่งต่อฐานข้อมูลแนวโน้มการศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อของนักเรียนทุนเสมอภาคช่วงชั้นรอยต่อระดับชั้น อนุบาล 3 ป.6 ม.3 และ ม.6** จากการสำรวจในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 พบนักเรียนช่วงชั้นรอยต่อไม่ศึกษาต่อจำนวน 9,537 คน สาเหตุหลักมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่ง กสศ. ได้ส่งต่อฐานข้อมูลให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสนับสนุนโครงการพาน้องกลับมาเรียน และใช้ติดตามนักเรียนช่วงชั้นรอยต่อกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา นอกจากนี้ กสศ. ได้ร่วมมือกับ สพฐ. ในการออกแบบระบบงานและจัดทำมาตรการแก้ไขปัญหาของนักเรียนช่วงชั้นรอยต่อเชิงระบบในระยะยาว เพื่อเป็นข้อมูลให้สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษามีข้อมูลและสามารถติดตามช่วยเหลือนักเรียนได้ก่อนเปิดภาคเรียน

2 ซึ่เป็นักเรียนทุนเสมอภาคกลุ่มรอยต่อ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดำเนินการในสถานศึกษา 4 สังกัด (สพฐ. อปท. บข.ตชด. และ สช.) เพื่อระดมทุนสำหรับสร้างโอกาสทางการศึกษา โดยได้รับเงินบริจาคจากภาคเอกชนให้แก่นักเรียนกลุ่มนี้จำนวน 103,987 คน เป็นจำนวนเงิน 163,123,000 บาท เพื่อช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาาระหว่างช่วงชั้นรอยต่อ ให้สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษา และเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นได้

3 ส่งต่อโอกาสทางการศึกษาระดับที่สูงขึ้น กสศ. ร่วมกับ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) ดำเนินการตรวจสอบและส่งต่อข้อมูลนักเรียนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้ได้รับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและพบว่า นักเรียนทุนเสมอภาคในระดับชั้น ม.3 สังกัด สพฐ. ปีการศึกษา 2561 สามารถเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาผ่านระบบ TCAS65 ได้จำนวน 4,967 คน หรือร้อยละ 12 ของนักเรียนทุนเสมอภาคที่จบชั้น ม.3 โดย กสศ. ได้จัดส่งข้อมูลของนักเรียนกลุ่มดังกล่าวให้แก่ กระทรวง อว. เพื่อดำเนินการร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาในการหาทุนการศึกษาและแนวทางการช่วยเหลือต่อไป

4 พัฒนาดันแบบระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กสศ. ร่วมกับ สพฐ. เชื่อมโยงบูรณาการฐานข้อมูลนักเรียนรายบุคคลจากต้นสังกัด และข้อมูลการคัดกรองความยากจนจากการดำเนินงานโครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข เพื่อพัฒนาให้เกิต้นแบบระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา มีระบบประมวลผลแจ้งเตือนและจัดกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มมีปัญหาหรือความเสี่ยงใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สุขภาพกาย สุขภาพจิต การเรียน สวัสดิภาพ และพฤติกรรม

ระบบดังกล่าวเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถจัดทำมาตรการช่วยเหลือและส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคล ปัจจุบันมีครูและสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการจำนวน 1,050 โรงเรียน ครอบคลุม 28 เขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ตั้งแต่ระดับชั้น ป.1-ม.6 โดยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 มีนักเรียนได้รับการช่วยเหลือทั้งหมด 104,503 คน เป็นนักเรียนทุนเสมอภาคจำนวน 12,008 คน หรือร้อยละ 11.49

นอกจากนี้ กสศ. ยังได้ร่วมกับ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) **พัฒนาหลักสูตรการส่งเสริมความรู้ทางการเงินสำหรับสถานศึกษา** สำหรับสอนให้นักเรียนทุนเสมอภาค มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินทั้งสำหรับใช้ในชีวิตประจำวันและศึกษาต่อ โดยดำเนินงานนำร่องในสถานศึกษา 3 แห่ง ในสังกัด สพฐ. ครอบคลุมนักเรียนจำนวน 300 คน

จับมือภาคีเครือข่าย ผลักดันสู่นโยบายในทุกมิติ

ผลลัพธ์ของการดำเนินงานทุนเสมอภาคจากการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่ช่วยทำให้นักเรียนกลุ่มผู้รับประโยชน์ ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนยากจนพิเศษจำนวนมากกว่าร้อยละ 95 ยังคงอยู่ในระบบการศึกษา ได้ถูกนำไปต่อยอดพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่าง ๆ ดังนี้

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อปรับปรุงการจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน กสศ. เสนอให้กระทรวงศึกษาธิการ ขยายระดับการช่วยเหลือตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล-มัธยมศึกษาปลาย และปรับอัตราเงินอุดหนุนที่สอดคล้องกับระดับการศึกษา พร้อมนำข้อมูลต่าง ๆ ในเชิงประจักษ์มาจัดทำเป็น **ข้อเสนอมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปีการศึกษา 2565** เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษในช่วงสถานการณ์โควิด-19 รวมถึงการจัดทำข้อเสนอเรื่องการปรับเพิ่มค่าอาหารกลางวันของนักเรียน ที่เน้นการขยายการสนับสนุนค่าอาหารกลางวันตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 และการสนับสนุนค่าอาหารเข้าให้แก่เด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษโดยเฉพาะโรงเรียนประเภทขยายโอกาส เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี และจัดทำ **ข้อเสนอมาตรการลดภาระค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตของครัวเรือนนักเรียนทุนเสมอภาค** เสนอต่อ กสทช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและอุปสรรคในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสำหรับการเรียนรู้

นอกจากปัญหาจากสภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยและการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลให้จำนวนเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษเพิ่มขึ้นแล้ว ยังส่งผลต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษาก่อนวัยอันควร แต่การดำเนินงานของโครงการพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษา หรือ ทุนเสมอภาค ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า พลังแห่งความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคมทั้งหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านการศึกษา ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ด้วยการส่งต่อโอกาสในการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง สร้างโอกาสในการพัฒนาตนเองและครอบครัว เพื่อให้ปัญหาความยากจนที่ถูกส่งต่อมาจากรุ่นสู่รุ่นยุติลงไปในเด็กและเยาวชนรุ่นปัจจุบัน

คำบอกเล่าจากครูของนักเรียนทุนเสมอภาค

โอกาสการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้จากทุกพื้นที่

หนึ่งในกรณีศึกษาที่ครูหนอยากร่วมแบ่งปันประสบการณ์จากการลงไปเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยสังเกตเห็นว่าครอบครัวหนึ่งมีลูกถึง 5 คน แต่เด็กไม่ได้เข้าระบบการศึกษาเพราะมีฐานะยากจนมากไม่มีแม้แต่รถจักรยานยนต์ที่จะไปส่งลูกที่โรงเรียน ครูหนอยจึงพยายามขอความอนุเคราะห์จากชาวบ้าน ที่มีลูกเรียนโรงเรียนเดียวกัน ให้พาเด็กเดินทางมาด้วย และส่งเรื่องคัดกรองความยากจนจนได้รับทุนเสมอภาค ปัจจุบันเด็กจากครอบครัวนี้ได้เข้าสู่กระบวนการศึกษาแล้ว จำนวน 2 คน

“เรื่องทุนเสมอภาค มันไม่ใช่งานภาคบังคับ เราจะทำได้ ไม่ทำก็ได้ แต่ถามว่าทำไมครูถึงยอมทำ เพราะอยากให้เด็กเข้ามาในระบบการศึกษา”

ครูหนู นาฏชนก แจ็งฉิม

ครูใหญ่ ส.ร.ตชด.กำนันผู้หญิงประไพ ศิวะโกเศศ จ.เชียงใหม่

เข้าถึงโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

โรงเรียนวัดบ้านมุง เป็นโรงเรียนขยายโอกาส นักเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนทุนทรัพย์และมีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา ครูจินตนาและคณะครูจึงทุ่มเทเพื่อให้ลูกศิษย์ของตนเองได้รับโอกาสกลับเข้ามาศึกษาต่อ โดยครูจินตนาได้เล่าถึงกรณีของเด็กหญิงที่ได้รับทุนเสมอภาคต่อเนื่องถึง 3 ปี จากเด็กหลังห้องที่มีผลการเรียนในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ขาดเรียนบ่อย แต่เมื่อได้ทุนจาก กสศ. ครอบครัวนำเงินไปใช้ในการพัฒนาการเรียน ส่งผลให้น้องมีผลการเรียนที่ดีขึ้น และเป็นตัวแทนไปแข่งขันวิทยาศาสตร์ ประจำเขต ได้เหรียญทองแดง ซึ่งเป็นความภูมิใจและความสำเร็จของครูด้วย

“การทำให้เด็กที่เกือบหลุดออกจากระบบการศึกษา
ได้กลับเข้ามาศึกษาเล่าเรียน จนเป็นตัวแทนของจังหวัดไปแข่งขัน
เป็นความภูมิใจและความสำเร็จของครูไปอีกขั้นหนึ่ง”

ครูจินตนา น้อยพันธ์

ส.ร.วัดบ้านมุง จ.พิษณุโลก

2 โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ*

กลุ่มผู้รับประโยชน์ :

เด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ในพื้นที่ ดำเนินงานกลไกจังหวัด 12 กลไก

เป้าประสงค์ :

- การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change) ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยภาคส่วนต่าง ๆ มีความสามารถในการบริหารจัดการบูรณาการทรัพยากรและงบประมาณในพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาด้วยตนเอง

งบประมาณ : 70,000,000 บาท

เด็กและเยาวชนต้องหลุดออกจากระบบ การศึกษาจำนวนมากด้วยสาเหตุและความจำเป็น ที่แตกต่างกัน ในขณะที่การดำเนินงานของ กสศ. สามารถช่วยเหลือเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้เพียง ส่วนหนึ่งเท่านั้น แต่หากมีการกระจายการดำเนินงาน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้เกิดขึ้นใน สัดส่วนที่เล็กลง กล่าวคือ ย่อส่วนจากระดับประเทศ ลงมาเป็นระดับจังหวัด ย่อมจะทำให้เด็กและเยาวชนได้ รับความช่วยเหลืออย่างทั่วถึงมากขึ้น สามารถลดระยะเวลาการดำเนินงาน รวมถึงใช้งบประมาณเพื่อ แก้ปัญหาการศึกษาในระดับท้องถิ่นได้อย่างตรง ประเด็นยิ่งขึ้น

ดังนั้นโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อ ลดความเหลื่อมล้ำจึงเป็นการดำเนินงานที่สำคัญใน การทำให้เกิดต้นแบบการลดความเหลื่อมล้ำทาง การศึกษาตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับจังหวัด มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพกลไกการทำงานที่ ตอบสนองโจทย์และปัญหาเฉพาะในพื้นที่ รวมถึง เกิดการบูรณาการความร่วมมืออย่างเข้มแข็งทั้ง ด้านข้อมูล องค์ความรู้ และทรัพยากรจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่การขยายผลในระดับนโยบาย

* เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตาม พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 5 (1) ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม เพื่อให้เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย และ มาตรา 5 (4) ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้

ขยายผลสู่การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ

กสศ. เริ่มดำเนินงานโครงการการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ตั้งแต่ปี 2562 โดยมีจุดเริ่มต้นจากการทำงานร่วมกับเครือข่าย ในระดับจังหวัด เพื่อค้นหา ช่วยเหลือ และสนับสนุนกลุ่มผู้รับประโยชน์ ได้แก่ เด็กปฐมวัย เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา คนพิการ และได้มีการพัฒนารูปแบบแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ต่อมาในปี 2565 ได้ยกระดับไปสู่การพัฒนากลไก ฐานข้อมูลและความรู้ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่ต่อเนื่องในระดับพื้นที่ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (2) การพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อตอบสนองต่อการทำงานระดับพื้นที่ (3) การรณรงค์ขับเคลื่อนเพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (4) การค้นหาและพัฒนารูปแบบนวัตกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และ (5) การประเมินเพื่อการพัฒนา โดยคาดหวังให้เกิด **“แผนบูรณาการระดับจังหวัด”** เพื่อบริหารทรัพยากรในพื้นที่สำหรับดูแลกลุ่มผู้รับประโยชน์ร่วมกันได้ในระยะยาว

การดำเนินงานเพื่อสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือในระดับจังหวัดจะต้องอาศัยภาคีเครือข่ายใน 2 ระดับ คือ ระดับประเทศ และระดับจังหวัด

1) ระดับประเทศ : กระทรวงมหาดไทย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยสนับสนุนอื่น เช่น หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ (บพท.) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ธนาคารโลก (World Bank)

2) ระดับจังหวัด : หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด (เช่น สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ (เช่น หอการค้า สมาอุตสาหกรรมจังหวัด สภาการศึกษาจังหวัด และสมาคมการศึกษาจังหวัด) และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

สร้างเครือข่ายการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม

การดำเนินโครงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและองค์ความรู้เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนเด็กและเยาวชนกลุ่มผู้รับประโยชน์ ด้วยการเริ่มต้นจากข้อมูลของ กสศ. หรือเครือข่ายในพื้นที่ นำไปสู่การค้นหาช่วยเหลือกลุ่มผู้รับประโยชน์ที่เป็นโจทย์การทำงานของพื้นที่ เช่น เด็กปฐมวัย เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา หรือคนพิการ โดยมีกลไกระดับจังหวัดหรือระดับพื้นที่ ที่ดำเนินงานผ่านผู้จัดการรายกรณี ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มาจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และใกล้ชิดกับกลุ่มผู้รับประโยชน์ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีความแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนารูปแบบและนวัตกรรมการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนตามสภาพปัญหา และดำเนินการส่งแผนการช่วยเหลือดังกล่าวให้คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาระบบการดูแลเด็กแบบรายกรณีพิจารณาอนุมัติ

นอกจากนี้ผู้จัดการรายกรณี ยังมีบทบาทในการผลักดันให้เกิดการรณรงค์สื่อสารถึงประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ตระหนักต่อสภาพปัญหา มีส่วนร่วมในการตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูล สนับสนุน ข้อมูลทางวิชาการและการติดตามประเมินผล เพื่อสะท้อนข้อมูลดังกล่าวกลับไปยังกลไกระดับจังหวัดสำหรับใช้ในการวางแผน สนับสนุน หรือติดตามการดำเนินงานในภาพรวม เพื่อนำไปสู่ต้นแบบการกระจายอำนาจที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสามารถขยายผลได้ในอนาคต

ผลลัพธ์ นวัตกรรม และความร่วมมือ



การพัฒนากลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ให้เกิดขึ้นภายในจังหวัด เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่สุดของโครงการ เริ่มตั้งแต่การออกแบบเงื่อนไขให้จังหวัดมีกลไกตั้งต้นในการดำเนินงาน ตั้งแต่การพัฒนาข้อเสนอโครงการจนถึงการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานในพื้นที่ ทั้งจากโครงการต่าง ๆ ของ กสศ. จากภารกิจของหน่วยงานในจังหวัด และจากหน่วยงานภายนอกที่มีภารกิจเชื่อมโยงกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือการลดความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ และพัฒนาให้เกิดระบบฐานข้อมูลจังหวัดเพื่อนำไปสู่การค้นหาและช่วยเหลือกลุ่มผู้รับประโยชน์ได้ตามความจำเป็นรายบุคคล รวมถึงการขับเคลื่อนรณรงค์เพื่อการสื่อสารและสร้างการรับรู้การเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นภายในจังหวัด โดยมีผลสำเร็จที่สำคัญ คือ

- 1 การเกิดกลไกตั้งต้นในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จำนวน 12 กลไก** โดยเป็นกลไกที่ดำเนินการต่อเนื่องจากช่วงแรกของโครงการ (พ.ศ. 2562-2564) จำนวน 8 กลไก และกลไกใหม่ จำนวน 4 กลไก ครอบคลุมพื้นที่ 12 จังหวัดทั่วประเทศ (แผนภาพที่ 9) เพื่อค้นหารูปแบบและนวัตกรรมการทำงานที่มาจากบุคลากร ข้อมูล องค์ความรู้ และทรัพยากรจัดการศึกษาที่มีอยู่เดิม เพื่อนำไปสู่การตอบโจทย์ปัญหาเฉพาะภายในพื้นที่

กลุ่มผู้รับประโยชน์

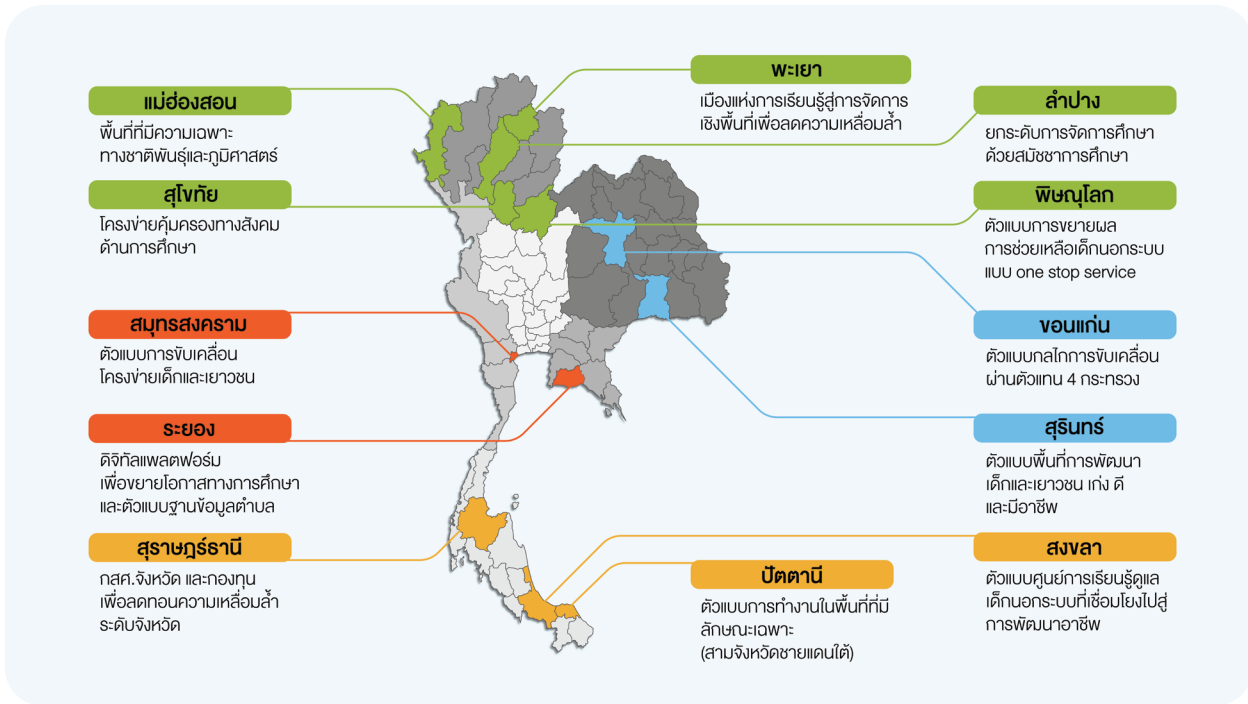
(1) พื้นที่ 12 จังหวัด ทั่วประเทศ ประกอบด้วย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลำปาง พะเยา พิษณุโลก สุโขทัย ขอนแก่น สุรินทร์ สมุทรสงคราม ระยอง สุราษฎร์ธานี สงขลา และ ปัตตานี เกิดต้นแบบกลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระดับจังหวัด จำนวน 12 กลไก

(2) เด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสทั้งในและนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ 12 จังหวัด ได้รับประโยชน์จากกลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระดับจังหวัด ด้วยการพัฒนาทักษะและศักยภาพตามความจำเป็นหรือตามความต้องการเป็นรายบุคคล

(3) เครือข่ายคณะทำงานระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จำนวนไม่น้อยกว่าจังหวัดละ 100 คน ได้รับการเสริมศักยภาพในการดำเนินงานทั้งองค์ความรู้ วิธีการ และเครื่องมือสำหรับการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาระดับจังหวัด

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

แผนภาพที่ 9 กลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ 12 จังหวัด



2 เกิดการขยายเครือข่ายจากการใช้โจทย์ร่วมกันของจังหวัด เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อขยายผลไปยังการดำเนินงานในด้านอื่น ๆ เช่น กลไกจังหวัดสุรินทร์ ได้สร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัด เพื่อพัฒนาโจทย์ “รูปแบบการสร้างโอกาสและทางเลือกการศึกษาให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ท้องไม่พร้อม” ทำให้เกิดการขยายกลไกการทำงานไปยังเครือข่ายที่ทำงานในด้านสุขภาพ ได้แก่ สาธารณสุขจังหวัด คลินิกเฉพาะทางเรื่องการท้องไม่พร้อมของโรงพยาบาลประจำจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ เป็นต้น

3 เกิดแนวทางการบูรณาการการทำงานที่ครอบคลุมกลุ่มประชากรในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเกิดจากการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันของทั้งหน่วยงานภายใน กศศ. และคณะทำงานในระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการดูแลและส่งต่อความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนได้ทั่วถึงและเป็นระบบมากขึ้น

บูรณาการเพื่อทำงานร่วมกันในทุกระดับ

ผลลัพธ์สำคัญของการดำเนินงาน โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ ได้ทำให้เกิด **(1) การบูรณาการทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่** เพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้รับประโยชน์ให้ครอบคลุมทุกช่วงวัย โดยเริ่มจากการจัดเวทีบูรณาการการทำงานระดับพื้นที่ ทำให้เครือข่ายและกลไกการทำงานของ กศศ. ได้เรียนรู้รูปแบบการช่วยเหลือกลุ่มผู้รับประโยชน์ในแต่ละโครงการหรือทุนการศึกษา มองเห็นแนวทางการเชื่อมโยงและการขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกกลุ่มผู้รับประโยชน์ พัฒนาเป็นพื้นที่การดำเนินการร่วมกัน เช่น การร่วมกันพัฒนาสุราษฎร์ธานีให้เป็นพื้นที่บูรณาการเพื่อผลักดันการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้ยังพัฒนาการดำเนินงานไปเป็น **(2) พื้นที่บูรณาการงานร่วมระหว่างองค์กร** ได้แก่ กศศ. และไทยพีบีเอส ซึ่งมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์การทำงานในประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำ และได้ใช้พื้นที่การทำงานระดับจังหวัดเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ในการสื่อสารประเด็นความเหลื่อมล้ำ เพื่อสร้างการรับรู้ของสังคมและสาธารณชน โดยดำเนินการใน 4 พื้นที่ ได้แก่ ขอนแก่น พะเยา กรุงเทพมหานคร และ ยะลา

ผลดอก ออกผล



ผลของความร่วมมือระหว่างภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งระดับพื้นที่และระดับประเทศทำให้โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ มีช่องทางการพัฒนาต่อเนื่องเกี่ยวกับการบูรณาการทำงานในมิติต่าง ๆ ของหน่วยงานอื่น ๆ ออกไปได้อีกในอนาคต ได้แก่

- 1 การพัฒนาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระดับพื้นที่** เนื่องจากการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะถูกบรรจุอยู่ในตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อให้เกิดแรงจูงใจต่อการดำเนินงานในระดับพื้นที่ การดำเนินงานในระยะต่อไปจึงมุ่งเน้นการพัฒนาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยเฉพาะตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจูงใจการทำงานจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระดับพื้นที่
 - 2 การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการระดมทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระดับจังหวัด** เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ในอนาคต ด้วยการเชื่อมโยงกับกองทุนอื่น ๆ ในระดับจังหวัด รวมถึงการทำให้เกิดการระดมทุนเชิงระบบที่ผนวกเข้ากับมาตรการต่าง ๆ เชิงกฎหมาย ซึ่งการมีกองทุนในระดับจังหวัดจะเป็นปัจจัยสำคัญของการประกันความยั่งยืนในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับพื้นที่
 - 3 การค้นหาและพัฒนาเครื่องมือในการสร้างกลไกการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ** ดำเนินการด้วยแนวความคิด “เมืองแห่งการเรียนรู้” และเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาการศึกษาระดับพื้นที่ในระดับที่เล็กกว่าจังหวัดแต่ไม่ต่ำกว่าเทศบาลเมือง เพื่อทดลองความเป็นไปได้ของการทำงานระดับพื้นที่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566
 - 4 การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผล** เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดตามผลของการดำเนินงานระดับพื้นที่และพัฒนาเป็นเครื่องมือสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และการปรับปรุงประสิทธิภาพของการดำเนินงาน รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
- ต้นแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ใน 12 จังหวัด และกลไกต่าง ๆ ถูกพัฒนาขึ้นอย่างมีส่วนร่วมกับหน่วยงานในระดับจังหวัดอย่างบูรณาการ ทำให้เกิดกระบวนการทำงานช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ให้ได้รับโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการดำเนินงานที่สำคัญและตอบโจทย์ภารกิจของ กสศ. ในการสร้างความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้เกิดขึ้นในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น และมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาขยายผลไปทุกจังหวัดทั่วประเทศในอนาคต

ผลลัพธ์ภาคจังหวัด - ความร่วมมือสู่ความเสมอภาค

“การดำเนินงานปี 2565 ยังคงขับเคลื่อนต่อเนื่องเพื่อให้การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดกับเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้จึงเกิดการจัดตั้งกองทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานีขึ้น โดยสร้างการรับรู้เป็นวงกว้างให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันสนับสนุนและเปิดตัวกองทุนเมืองคนดี (10 บาท เพื่อโอกาสคนสุราษฎร์) พร้อมกับประกาศเจตนารมณ์ “คนสุราษฎร์ ไม่ทิ้งใครและระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ เด็กและเยาวชนเข้าถึงโอกาสลดความเหลื่อมล้ำให้สมกับชื่อเมืองสุราษฎร์เมืองคนดี”

นายวิชวุกย์ จินโต ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี

“สมัชชาการศึกษานครลำปางมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัด เพื่อให้เกิดความยั่งยืนพวกเราจะยกระดับสมัชชาฯ ให้เป็นองค์กรเชิงโครงสร้างที่สามารถระดมทุนผ่านการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้รับประโยชน์ เพราะเราเชื่อว่าพวกเขาทุกคน คือ อนาคตของจังหวัดลำปาง”

ผศ.วิยดา เหล่ามตระกูล คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

“ปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษาในจังหวัดไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ต้องใช้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัดเข้ามาร่วมด้วยช่วยกัน องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีจะเข้ามาเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงาน และดึงภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมเข้ามาทำงานร่วมกัน กลยุทธ์ที่ปัตตานีจะใช้ช่วยเหลือเด็กนอกระบบการศึกษากว่า 20,000 คน ในจังหวัด คือ การจัดการกับข้อมูลของกลุ่มผู้รับประโยชน์ทั้งหมด ให้มีความถูกต้องครบคลุมและเป็นปัจจุบันที่สุด รวมถึงการจัดทำแผนการปฏิบัติการความช่วยเหลือ ที่ดึงกลุ่มผู้รับประโยชน์กลับสู่ระบบการศึกษา หรือการฝึกอาชีพ ให้เขาสามารถดูแลตัวเองได้”

นายบุญญ ศิริธรรม ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี

“การสร้างโครงข่ายคุ้มครองทางสังคม โดยกลไกชุมชนที่มาจาก แกนนำชุมชน อาสาสมัคร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา และจิตอาสา ร่วมกันจัดการศึกษาในพื้นที่โดยคำนึงถึงหลักหุปัญญา จะนำไปสู่การจัดการศึกษาทางเลือกที่ตอบโจทย์เรื่องสร้างโอกาสทางการศึกษา อาชีพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสในสุโขทัย”

นายสุภรศักดิ์ เพ็ชรผึ้ง ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย

3 โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง*

กลุ่มผู้รับประโยชน์ :

เยาวชนในระดับมัธยมศึกษา ปวช. หรือเทียบเท่า (อายุ 15-17 ปี) ในระบบการศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส แต่มีศักยภาพและสนใจศึกษาต่อในสายวิชาชีพ

เป้าประสงค์ :

- **การเข้าถึงการเรียนรู้ (learning access)**
นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสที่มีศักยภาพได้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาหลังจบการศึกษาภาคบังคับ

- **ผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome)**
นักเรียน นักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ได้รับการพัฒนาสมรรถนะและศักยภาพเพื่อการมีงานทำ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีทักษะชีวิตที่เหมาะสมสำหรับโลกยุคปัจจุบัน

- **การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)**
การดูแลนักศึกษากลุ่มด้อยโอกาสที่มีศักยภาพ บุคลากร และระบบจัดการเรียนการสอนมีความสามารถในการสร้างสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

งบประมาณ : 604,378,200 บาท

การสนับสนุนช่วยเหลือเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสที่มีอายุระหว่าง 15-17 ปี ที่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่า ให้ได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และส่งเสริมให้ได้งานทำทันทีเมื่อสำเร็จการศึกษากศศ. ได้ดำเนินการผ่านโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่าง กศศ. สถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน วิทยาลัยชุมชน มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัย และหน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) สถาบันวิทยาลัยชุมชน (วชช.)

ในปี 2565 กศศ. ดำเนินการสร้างโอกาสทางการศึกษาควบคู่ไปกับการพัฒนาต้นแบบสถานศึกษาสายอาชีพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการบริหารจัดการสถานศึกษา ที่จะช่วยสร้างสมรรถนะและคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้ดีขึ้น รวมทั้งทำให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งเชิงระบบการป้องกันผู้เรียนหลุดจากระบบการศึกษา และการร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมโอกาสการทำงานให้แก่นักศึกษาทุน เช่น การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติงานจริง

* เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตาม พ.ร.บ. กศศ. มาตรา 5 (4) ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้

กสศ. ดำเนินการศึกษาวิจัยและจัดการความรู้จากการลงทุนพัฒนาต้นแบบไปสู่การปฏิรูปเชิงระบบ และมุ่งขยายผลด้วยการผลักดันนโยบายผ่านต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ รวมถึงการสังเคราะห์และถอดบทเรียนจากการดำเนินงาน และเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาที่จะส่งผลการดำเนินงานของหน่วยงานต้นสังกัด โดยการดำเนินการต่าง ๆ เป็นหนึ่งในการช่วยเหลือและพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาสายอาชีพที่จะช่วยให้เกิดการเลื่อนขั้นทางสังคม และคาดหวังจะส่งผลถึงการขจัดความยากจนข้ามรุ่นในระยะยาว

การสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาและศึกษาต่อในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับในโครงการนี้ได้รับสนับสนุนการผลิตและพัฒนาบุคลากรสายอาชีพเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ผ่านทุนการศึกษาใน 3 กลุ่มสาขาวิชา คือ สาขาวิชาที่เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศ สาขาวิชาที่ขาดแคลนด้านสายอาชีพ และสาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวม 52 สาขา โดยมีประเภทของทุนสนับสนุนการศึกษา 3 ประเภท ดังนี้

ทุนประเภทที่ 1 : ทุน 5 ปี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้เรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ต่อเนื่องจนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และอนุปริญญาสายอาชีพ

ทุนประเภทที่ 2 : ทุน 2 ปี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช.3 ให้เรียน ปวส. หรือ อนุปริญญาสายอาชีพ

ทุนประเภทที่ 3 : ทุน 1 ปี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช.3 หรือเทียบเท่า ให้เรียนประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล ผู้ช่วยทันตแพทย์

ผลลัพธ์ นวัตกรรม และความร่วมมือ



กสศ. ร่วมกับภาคีเครือข่าย ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ดำเนินการพัฒนารูปแบบการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาสายอาชีพที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการสร้างความเปลี่ยนแปลงในทุกกระบวนการจัดการศึกษาสายอาชีพ ตั้งแต่การแนะแนวประชาสัมพันธ์การศึกษาสายอาชีวศึกษาและสายอาชีพ การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือให้สามารถเรียนจนจบหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนความร่วมมือกับว่าที่นายจ้าง และการส่งเสริมการมีงานทำให้ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการในการมุ่งสร้างโอกาสให้เด็กยากจนที่เก่ง เรียนดี มีฝีมือ มีโอกาสเรียนสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และได้งานทำทันทีเมื่อสำเร็จการศึกษา ควบคู่ไปกับความร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อยกระดับหลักสูตรสายอาชีพในการผลิตกำลังคนคุณภาพที่ตอบโจทย์นโยบายขับเคลื่อนประเทศสู่ประเทศไทย 4.0 โดยดำเนินงานผ่านการขับเคลื่อนสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบใน 5 ด้าน ที่จะช่วยหนุนเสริม และส่งผลให้เกิดรูปแบบการผลิตและพัฒนากำลังคนในสายวิชาชีพของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สามารถตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1 การผลิตและพัฒนากำลังคนสายอาชีพผ่านการสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่มีฐานะยากจน ที่มีผลการเรียนดีและมีความมุ่งมั่นในการเรียนต่อสายวิชาชีพ ให้มีค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา เพียงพอจนจบการศึกษา กสศ. สนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ให้ได้ศึกษาต่อในสายอาชีพชั้นสูง ในสาขาเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศ ตอบโจทย์อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ (กลุ่ม First S-curve) กลุ่มอุตสาหกรรมอนาคต (New S-curve) สาขาที่ขาดแคลนในจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด และ สาขาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (Science, Technology, Engineering, Mathematics - STEM) และ เทคโนโลยีดิจิทัล จำนวนประมาณ 2,500 คนต่อปี ครอบคลุมค่าใช้จ่าย 2 ส่วน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายรายเดือน และค่าธรรมเนียมการศึกษา โดยมีทั้งทุนการศึกษาประเภทระยะสั้นและระยะยาว (1 ถึง 5 ปี)

กลุ่มผู้รับประโยชน์

นักเรียน นักศึกษา หรือผู้ที่มีความต้องการพิเศษ ที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ได้รับทุนการศึกษา 3 ประเภท ทุนการศึกษา

ในปี 2565 มีนักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ทั้งประเภทระดับ ปวช. ปวส. ผู้ช่วยพยาบาล และผู้ช่วยทันตแพทย์ รวมถึงนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 4 รุ่น ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมจำนวน 6,599 คน ในสถาบันการศึกษาจำนวน 112 แห่ง ดังนี้

นักศึกษาทุนรุ่นที่ 1-3 จำนวน 4,362 คน (เป็นนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 188 คน)

นักศึกษาทุนรุ่นที่ 4 (ผู้รับทุนใหม่) จำนวน 2,237 คน (เป็นนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ หรือผู้พิการ จำนวน 127 คน)

และในปีการศึกษา 2565 มีนักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงสำเร็จการศึกษา รวมจำนวน 1,691 คน ดังนี้

นักศึกษาทุนรุ่นที่ 3 ประเภททุน 2 ปี จำนวน 1,257 คน ประเภททุน 2 ปี ที่เป็นนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ หรือ ผู้พิการ จำนวน 126 คน

นักศึกษาทุนรุ่นที่ 4 ประเภททุน 1 ปี จำนวน 308 คน

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

2 การสนับสนุนทุนพัฒนาสถาบันการศึกษา เป็นการสร้างความเข้มแข็งเชิงระบบ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดูแลนักศึกษาทุนได้อย่างมีคุณภาพ รวมถึงมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันการศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษาที่สร้างสมรรถนะและคุณภาพชีวิตของนักศึกษาเพื่อป้องกันการหลุดจากระบบการศึกษา สถาบันการศึกษาที่รับทุนจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายของโครงการให้บรรลุผล ทั้งทำหน้าที่บริหารจัดการคัดเลือกนักเรียนที่เหมาะสมจัดทำหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนแบบทวิภาคี และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพนักศึกษาทุน ซึ่งเป็นการดูแลทั้งด้านการเรียนและทักษะชีวิต

3 พัฒนาคุณภาพสถาบันการศึกษาและนักศึกษาทุน มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะและทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เพื่อบ่มเพาะสถาบันและนักศึกษาทุนสู่ “ต้นแบบ” หรือ “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ที่จะสร้างพลังเหนี่ยวนำให้เกิดผลบรรลุตามเป้าหมายของโครงการ

4 ส่งเสริมโอกาสการมีงานทำให้แก่นักศึกษาทุนที่จะสำเร็จการศึกษา ตามเป้าหมายของโครงการที่มุ่ง **“สร้างคน สร้างโอกาส สร้างงาน”** โดยสนับสนุนให้สถานศึกษาสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น และการจับคู่ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาคเอกชนและสถานศึกษา เพื่อให้เกิดโครงการความร่วมมือผลิตบุคลากรให้แก่หน่วยงานภาคเอกชนที่มีความชัดเจนของความต้องการกำลังแรงงาน โดยสาขาที่ให้การสนับสนุนทุนจะเน้นสาขาที่มีความต้องการจ้างงานสูง เพื่อรองรับการมีงานทำของนักศึกษาทุน ร่วมกับการใช้หลักการแสวงหาความร่วมมือในลักษณะ co-funding

5 สร้างองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการเพื่อขยายผลและผลักดันสู่นโยบาย ด้วยการค้นหาและพัฒนาต้นแบบการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาสายอาชีพที่มีประสิทธิภาพ เน้นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และส่งต่อความช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานหลักเพื่อดำเนินงานต่อในระดับนโยบาย เช่น วิทยาลัยเทคนิคสิงห์บุรี วิทยาลัยสารพัดช่างสุรินทร์

เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาสพัฒนาทุนมนุษย์

ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงช่วยให้นักเรียน นักศึกษา หรือผู้ที่มีความต้องการพิเศษที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ได้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาในสายอาชีพหลังจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศ และสร้างสรรค์ระบบนิเวศที่เอื้ออำนวยให้นักศึกษาก้าวไปจนถึงฝั่งฝัน โดยสถานศึกษามีการแนะแนวและส่งต่อโอกาสทางการศึกษาในเส้นทางต่าง ๆ ที่เหมาะสม ทั้งสายสามัญ สายอาชีพ และการฝึกอบรมระยะสั้น มีระบบป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา (Hero-V) ในการให้ทักษะชีวิตผ่านระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาทุน โดยการเสริมทักษะชีวิตการดูแลช่วยเหลือและการให้คำปรึกษาวัยรุ่น การพัฒนาระบบส่งต่อผู้เชี่ยวชาญกรณีที่มีปัญหาซับซ้อนแก่ครู อาจารย์ในสถานศึกษาสายอาชีพทุกจังหวัดที่เข้าร่วมโครงการ

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้พัฒนาให้เกิดผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตวัยรุ่นอาสา 1 จังหวัด 1 คน ในพื้นที่ 40 จังหวัด ที่มีสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการ ทำให้กลุ่มผู้รับประโยชน์ได้รับโอกาสใหม่ในชีวิตและสามารถพึ่งพาตนเองได้ตลอดจนได้รับการดูแลด้านสวัสดิภาพ สุขภาพ และการพัฒนาทักษะชีวิตที่เหมาะสม นอกจากนี้ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change) และเกิดระบบทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส รวมถึงข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมและบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงานเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตกำลังคนสายวิชาชีพชั้นสูง เพื่อการพัฒนาที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงานต้นสังกัด

การดำเนินงานของโครงการได้พบผลลัพธ์สำคัญที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน คือ นักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.75) มีผลการเรียนอยู่ในระดับดีมาก (เกรดเฉลี่ย 3.00-4.00) และจากการติดตามปัญหาการออกกลางคันพบว่า นักศึกษาทุนประมาณร้อยละ 2 ไม่สามารถศึกษาต่อได้ เนื่องจากปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาครอบครัว การขาดต้นแบบในการดำเนินชีวิต การขาดความมั่นใจในตัวเองและไม่สามารถจินตนาการภาพความสำเร็จในอนาคตของตัวเองได้ ซึ่ง กสศ. และสถาบันการศึกษาที่ดูแลผู้รับทุนได้พยายามติดตามนักศึกษาทุนเพื่อกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา รวมถึงการนำปัญหาต่าง ๆ มาถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาระบบการและมาตรการดูแลนักศึกษาทุนให้ครอบคลุมทุกด้านต่อไป

นอกจากนี้ผลการศึกษาการลงทุนดังกล่าวพบว่า สามารถสร้างมูลค่าปัจจุบันสุทธิได้ ประมาณ 1 หมื่นล้านบาท เมื่อนักศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงาน และเข้าทำงานหลังจบการศึกษาจนถึงเกษียณอายุ 60 ปี หรือคำนวณเป็นอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนอยู่ที่ร้อยละ 10 อีกทั้งยังให้ผลตอบแทนต่อสถานประกอบการ สังคม และด้านสาธารณสุข

ผลดอก ออกผล



ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงมีการดำเนินงานกับหน่วยงานนโยบาย ภาคการศึกษา และภาคเอกชน โดยมีสถานศึกษาสายอาชีพเป็นฐานการทำงานที่สำคัญในการบ่มเพาะนักศึกษาให้ได้รับการพัฒนาที่มีคุณภาพจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 5 ปี ของโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้สมรรถนะวิชาชีพ ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จำนวน 112 แห่ง ทำให้เกิด (1) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี (2) ระบบการดูแลความเป็นอยู่และสวัสดิภาพของนักศึกษาทุนเพื่อสนับสนุนให้สามารถเรียนจบได้ตามกำหนดเวลาและเป็นการป้องกันความเสี่ยงของการหลุดออกจากระบบการศึกษา (3) กระบวนการส่งเสริมพื้นฐานทางร่างกาย อารมณ์ และสังคมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับช่วงวัยเพื่อปลูกฝังวิถีชีวิตและบ่มเพาะให้เกิดพลเมืองที่มีคุณภาพ (4) โอกาสการทำงานของผู้รับทุนที่เพิ่มสูงขึ้นด้วยการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และพัฒนาแนวทางการส่งเสริมให้นักศึกษาทุนมีงานทำหลังจากสำเร็จการศึกษา และ (5) ค่านิยมการศึกษาด้านอาชีวศึกษาซึ่งเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น

สำหรับการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาสายอาชีพ การดำเนินงานทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงมีการดำเนินงานเพื่อคิดค้น พัฒนา ศึกษาวิธีปฏิบัติ การสร้างนวัตกรรมเพื่อการเปลี่ยนแปลง นำนวัตกรรมและบทเรียนที่ได้ป้อนเข้าสู่หน่วยงานหลัก และมีแนวทางที่ใช้ได้เพื่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาสายอาชีวะระดับประเทศ โดยมีนวัตกรรมอย่างน้อยใน 5 ด้าน เป็นเป้าหมาย ได้แก่ (1) ระบบทุนการศึกษาผ่านนวัตกรรมทางการเงินระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (2) การจัดการศึกษาสายอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษวางระบบการจัดการเรียนการสอนสายอาชีวศึกษาสำหรับเยาวชนที่มีความพิการทางด้านร่างกายหรือด้านสติปัญญา (3) ระบบเสริมสร้างทักษะชีวิต การดูแลช่วยเหลือนักศึกษาทุนไม่ให้หลุดออกจากระบบด้วยการเชื่อมข้อมูลด้านการศึกษาและสุขภาพ (4) หลักสูตรสมัยใหม่และเทคนิคการพัฒนานักศึกษาในอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีใหม่ การเป็นผู้ประกอบการ นำไปสู่การยกระดับกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่ตอบโจทย์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และ (5) การส่งเสริมการมีงานทำผ่านการจับคู่ความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและสถานศึกษา เพื่อการันตีการมีงานทำของนักศึกษา และเพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนากำลังคน กสศ. จึงต้องพัฒนาความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง จากทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน

ห้าปีที่ทุก ๆ ฝ่ายช่วยกันขับเคลื่อนโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง กำลังส่งผลให้เยาวชนที่ได้รับโอกาสในการศึกษาต่อในสายวิชาชีพชั้นสูง 6,599 คน ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และเติบโตขึ้นเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติในการก้าวสู่โลกยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยีเป็นพลังขับเคลื่อน สังคมและเศรษฐกิจต่อไป ควบคู่ไปกับการพัฒนานวัตกรรมในการผลิตและพัฒนากำลังคนสายอาชีพ ในลักษณะที่เป็นพันธมิตรเจ้าของเรื่องมากที่สุด ซึ่งผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบการศึกษาของประเทศได้

นักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง
สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล มหาวิทยาลัยบูรพา



“หลักสูตรผู้ช่วยพยาบาลที่มหาวิทยาลัยบูรพาร่วมกับ กสศ. เปิดรับเยาวชนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วไม่มีโอกาสศึกษาต่อ เนื่องด้วยความพร้อมต่าง ๆ แต่มีใจอยากเรียน อยากพัฒนาตนเอง มีความรักและความสนใจในวิชาชีพด้านสาธารณสุข ซึ่งในพื้นที่ของเรายังมีเจ้าหน้าที่กลุ่มนี้ไม่เพียงพอ โครงการนี้จึงเป็นทั้งการเปลี่ยนแปลงอนาคตของผู้เรียน พร้อมกับการแบ่งเบาเรื่องการผลิตกำลังแรงงานคุณภาพสูงให้แก่สังคม”

ผศ.ดร.พรชัย จุลเมตต์
คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
หนึ่งในสถาบันภาคีที่เข้าร่วมงานกับ กสศ.

“เด็กที่ได้ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงคือเด็กที่มีความจำเป็น เดือดร้อนจริง ๆ ถ้าไม่ได้ทุนนี้คือ ไม่ได้เรียน และเด็กมีความพร้อมว่าสามารถเรียนจบตามหลักสูตร สามารถเพิ่มศักยภาพตนเองได้ ครูมีการลงพื้นที่ไปดูความยากลำบาก สภาพปัญหา และมีการเตรียมความพร้อมในการดูแลช่วยเหลือ โดยการมีส่วนร่วมจากผู้บริหาร ครู สถานประกอบการ โรงพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่บริหารชุมชนมาร่วม จะเห็นสภาพเด็กและจะสามารถวางแผนเขียนแผนพัฒนาบุคลากรในชุมชนได้ ถือเป็นการทำงานที่ต่อยอด สถานประกอบการเข้ามาเพื่อบอกความต้องการว่าต้องการเด็กแบบไหน มาร่วมคัดเลือก ช่วยกันสร้าง ร่วมกันพัฒนา ทั้งหลักสูตร การสอน ฝึกประสบการณ์ การประเมินผล และการรับเข้าทำงาน มีแนวร่วมและแรงบันดาลใจในการสร้างเด็กด้วยกัน”

นายสมศักดิ์ ไชยโสคา
ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคพังงา

“ทุนนี้เป็นทุนที่ดีมาก ๆ สำหรับเด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ อาจจะมีน้อยที่เด็กตามชายขอบได้เข้ามาเรียนในวิทยาลัยใหญ่ที่มีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์การเรียน สื่อการสอน และครูที่มีความสามารถ แต่เราเป็นหนึ่งในนั้น ซึ่งเรารู้สึกภูมิใจทุกครั้งที่เด็กเราจบไปแล้วเขามีโอกาสดี ๆ มีงานดี ๆ และทุนนี้ไม่ได้ให้กับเด็กอย่างเดียว แต่ให้วิทยาลัยด้วย”

ครูปรียานุช คำเย็น ครูประจำแผนกวิชาช่างเชื่อมโลหะ
วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่

4 โครงการทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ : ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ^{*}

กลุ่มผู้รับประโยชน์ :

เยาวชนในระดับชั้น ปวช. หรือ ปวส. ในระบบการศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส

เป้าประสงค์ :

- การเข้าถึงการเรียนรู้ (learning access)

นักเรียน นักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส เข้าถึงโอกาสทางการศึกษา หลังจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

- ผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome)

นักเรียน นักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส มีโอกาสชีวิตและอาชีพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ พัฒนาทักษะชีวิตที่เหมาะสมสำหรับโลกยุคปัจจุบัน

- การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

การดูแลนักศึกษากลุ่มด้อยโอกาสที่มีศักยภาพ บุคลากร และระบบจัดการเรียนการสอนมีความสามารถในการสร้างสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

งบประมาณ : 30,650,000 บาท

เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส แต่มีผลการเรียนดีในระดับประเทศ หรือนักเรียนกลุ่มช่างฝีมือ ได้รับโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอก ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษา จำนวน 40 คนต่อปี โดยมีกระบวนการลงพื้นที่และคัดเลือกนักศึกษาทุนอย่างมีส่วนร่วมจาก 3 ฝ่าย คือ (1) ภาควิชาการ ได้แก่ มหาวิทยาลัยที่ร่วมโครงการ (2) ภาคเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) และ (3) สื่อมวลชน เพื่อให้ได้ “เยาวชนดี เยาวชนเก่ง” ที่จะเป็นบุคลากรต้นแบบสายอาชีพ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้แก่สังคมในอนาคต สร้างแรงจูงใจและค่านิยมในการศึกษาสายอาชีพ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรสายอาชีพชั้นสูงเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

กสศ. ได้ศึกษาสถานการณ์ปัญหาของเยาวชน ในระบบการศึกษาสูงกว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและพบว่า สัดส่วนเยาวชนที่ยากจนที่สุดของประเทศ สามารถเข้าถึงการศึกษาในระดับสูงกว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศ ในจำนวนนี้มีเยาวชน “กลุ่มช่างฝีมือ” ซึ่งเป็นเยาวชนที่มาจากครอบครัวในกลุ่มร้อยละ 15 ที่มีรายได้น้อยสุดของประเทศ แต่มีผลการเรียนดี มีความรู้ความสามารถในระดับเทียบเท่ากับเยาวชนที่เรียนดีในกลุ่มร้อยละ 25 ของครอบครัวที่มีรายได้สูงสุดของประเทศ

หากนักเรียนกลุ่มช่างฝีมือเหล่านี้ ไม่ได้ได้รับโอกาสและการสนับสนุนในด้านทุนการศึกษา จะมีแนวโน้มต้องออกจากระบบการศึกษาเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานและกลายเป็นแรงงานทักษะต่ำ (low skilled labor) รายได้น้อย ซึ่งส่งผลให้โอกาสในการเลื่อนขั้นทางสังคมเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ยังถือเป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานของประเทศ

พัฒนาศักยภาพคน เพิ่มโอกาสในการพัฒนาประเทศ

กสศ. ได้ดำเนินการโครงการทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ หรือ ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ

^{*} เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตาม พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 5 (4) ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้

นอกจากนี้ ยังจัดให้มีการขยายผลจากการลงทุนพัฒนาต้นแบบ ควบคู่ไปกับการผลักดันนโยบายผ่านต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เพื่อส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงานของหน่วยงานต้นสังกัด และนำไปสู่การปฏิรูปและการขยายผลเชิงระบบในระยะยาว

สาขาวิชาที่เปิดโอกาสให้เยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสที่มีคุณสมบัติขอรับทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ ได้แก่

1 สาขาวิชาชั้นสูงที่เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศ ตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อผลักดันเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 ในสาขาวิชาชั้นสูงเป้าหมาย ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพ (First S-curve) เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมกลุ่มรายได้ดีและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สุขภาพ อุตสาหกรรมด้านเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร

เป้าหมายที่ 2 กลุ่มอุตสาหกรรมอนาคต (New S-curve) อาทิ หุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมดิจิทัล และอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร

2 สาขาวิชาชั้นสูงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเทคโนโลยีดิจิทัล (Science, Technology, Engineering, Mathematics: STEM) เช่น วิศวกรรมศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรืออุตสาหกรรมเกษตร

ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพช่วยเพิ่มโอกาสของเยาวชนสายอาชีพที่สำเร็จการศึกษาในระดับ ปวช. หรือ ปวส. ช่วงอายุระหว่าง 17-21 ปี ที่มีศักยภาพและความสามารถพิเศษแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสจากทั่วประเทศให้ได้ศึกษาต่อเพื่อเติมเต็มศักยภาพในระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก สร้างกำลังคนสายอาชีพที่มีคุณภาพสูง เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจของไทย อีกทั้งกระตุ้นให้เกิดการพัฒนารูปแบบการบ่มเพาะศักยภาพของเยาวชนที่มีความสามารถเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมค่านิยมของสังคมให้เห็นโอกาสในการศึกษาสายอาชีพ ซึ่งมีความก้าวหน้าในวิชาชีพไม่ต่างจากการศึกษาสายสามัญ

ผลลัพธ์ นวัตกรรม และความร่วมมือ



จากการดำเนินโครงการทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ หรือ ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ ตลอดระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา ได้มอบโอกาสให้แก่เยาวชนที่มาจากครัวเรือนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสเพื่อสร้างบุคลากรชั้นนำด้านอาชีวศึกษาในสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศ ด้วยการให้ทุนการศึกษารวมจำนวน 4 รุ่น เป็นทุนการศึกษาสะสมจำนวน 123 คน ควบคู่กับการสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อระบบการพัฒนากำลังคนสายอาชีพ ด้วยการพัฒนาเครื่องมือ ฐานข้อมูล ระบบติดตามรายบุคคล และรูปแบบการค้นหา คัดเลือก พัฒนา และป้อนเพาะส่งเสริมเยาวชนกลุ่มข้างเผือก และสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการผ่านความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน วางแผนเส้นทางการหนุนเสริมด้านการศึกษา และเส้นทางการประกอบอาชีพตามสาขาที่เรียนหรือตามความสนใจ โดยการสอดแทรกทักษะชีวิต จิตอาสา การอยู่ร่วมกัน และทักษะเบื้องต้นทางด้านการเงิน เพื่อให้ นักศึกษาทุนสามารถเรียนรู้และปรับตัวสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีความพร้อม และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

กลุ่มผู้รับประโยชน์

นักศึกษาที่จบการศึกษาในระดับ ปวช. และ ปวส. ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส แต่มีผลการเรียนดี ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาที่เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศ First S-curve New S-curve และ STEM และมีเกรดเฉลี่ยสะสมในระดับปริญญาตรีอยู่ที่ 3.00 ขึ้นไป ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาอย่างต่อเนื่องในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

ในปี 2565 มีนักศึกษาทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ จำนวน 4 รุ่น ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมจำนวน 123 คน ในสถาบันการศึกษาจำนวน 35 แห่ง ใน 30 จังหวัด ทั่วประเทศ ดังนี้

นักศึกษาทุนรุ่นที่ 1-3 จำนวน 98 คน (สำเร็จการศึกษาแล้ว จำนวน 16 คน)

นักศึกษาทุนรุ่นที่ 4 (ผู้รับทุนใหม่) จำนวน 25 คน

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

นอกจากนี้ กสศ. ได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลและให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักศึกษา ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีวิต และวิชาชีพ เพื่อใช้ในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นหรือการประกอบอาชีพผ่านกิจกรรม ได้แก่ การส่งเสริมการฝึกงานที่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่กำลังศึกษา เช่น การเป็นผู้ช่วยวิจัยของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาการ ทักษะการทำงาน และทักษะทางด้านงานวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก รวมถึงการถ่ายทอดประสบการณ์จากภาคเอกชนและผู้ประกอบการสู่สังคมและชุมชน

ประตูสู่โอกาสทางการศึกษาในสายอาชีพ

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นว่า ทูพระกนิษฐาสัมมาชีพ ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อนักเรียนกลุ่มช่างเผือก โดยสามารถช่วยสร้างโอกาสทางการศึกษาที่จะนำไปสู่การยกระดับสถานะทางเศรษฐกิจไม่เฉพาะแค่ตัวบุคคลเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงครอบครัวที่จะก้าวผ่านกับดักความยากจนได้ในอนาคต และยังทำให้มองเห็นเส้นทางการศึกษาของนักศึกษาสายอาชีพที่เปิดกว้างมากขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้นักศึกษาสายอาชีพรุ่นต่อไปได้มีโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงกว่าการศึกษามัธยมศึกษาแล้ว ยังเป็นการเพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพให้กับนักศึกษาด้วย

ความร่วมมือจากองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการเพิ่มศักยภาพกำลังคนสายอาชีพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของการพัฒนาบุคลากรสายอาชีพ และในระยะยาวยังช่วยยกระดับขีดความสามารถของสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจของประเทศ ทูพระกนิษฐาสัมมาชีพ จึงถือเป็นก้าวสำคัญของการเปิดประตูโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาขีดความสามารถในการประกอบอาชีพของบุคลากรสายอาชีพศึกษาในอนาคต

ผลิดอก ออกผล



ก้าวต่อไปของทูพระกนิษฐาสัมมาชีพ คือ การพัฒนารูปแบบการผลิตและพัฒนา “ครูอาชีพศึกษา” ผ่านความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) เพื่อให้ได้ครูรุ่นใหม่ในสาขาที่มีความต้องการและขาดแคลน และเป็นการพัฒนาระบบการศึกษาอาชีวศึกษา โดยมีกระบวนการดังนี้

- 1. การแสวงหาพันธมิตร** เพื่อค้นหารูปแบบและทางเลือกของการศึกษาสายอาชีพ
- 2. การพัฒนาฐานข้อมูล** ให้ครอบคลุมกลุ่มผู้รับประโยชน์เยาวชนที่ กสศ. ดำเนินงาน เพื่อประโยชน์ในการประมวลผล บริหารจัดการช่วยเหลือ ติดตามผลการเรียน วางแผนพัฒนาผู้เรียนจนสำเร็จการศึกษา การส่งเสริมให้มีงานทำและเป็นกำลังคนที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาให้เกิดฐานข้อมูลทุนการศึกษา เพื่อสนับสนุนแหล่งทุนการศึกษาเพิ่มเติมจากหน่วยงานอื่น รวมถึงการใช้ฐานข้อมูลเพื่อการสื่อสารรณรงค์ทางสังคมและสร้างค่านิยมในการเรียนสายอาชีพ
- 3. การวิจัย** เพื่อพัฒนาเป็นองค์ความรู้ในการทำงานเชิงคุณภาพ เช่น การประเมินผลความสำเร็จของการดำเนินงาน และการติดตามพัฒนาการของนักศึกษาทุน โดยร่วมดำเนินการกับสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) และสถาบันวิชาการและองค์กรระหว่างประเทศที่เป็นอิสระ
- 4. การสังเคราะห์และถอดบทเรียนการดำเนินงาน** เพื่อจัดทำเป็นเอกสารทางนโยบาย และนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังไปสู่การปฏิรูปการศึกษาสายอาชีพโดยหน่วยงานต้นสังกัด



ความภาคภูมิใจ และกำลังใจสำคัญของเหล่าเด็กช่างฝีมือสายอาชีพ นักศึกษาทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ

นักศึกษาทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาท สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานเปิดการประชุมวิชาการนานาชาติ รางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี ครั้งที่ 4 และการประชุมวิชาการนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา “มุ่งสู่ความเสมอภาคร่วมกัน”

โอกาสนี้ทรงมีพระราชปฏิสันถาร กับผู้เข้าเฝ้าฯ อย่างเป็นกันเอง ทรงย้ำให้ทุกคนตั้งใจเรียน และขอให้ประสบความสำเร็จ สร้างความปิติยินดี และความประทับใจ แก่คณะนักศึกษาทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพที่ต่างรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสทางการศึกษาสายอาชีพมาโดยตลอดระยะเวลาที่ทรงงานด้านการศึกษา ได้พระราชทานชื่อ “ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ” เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่นักศึกษาสายอาชีพผู้ได้รับทุน ปัจจุบันผู้ได้รับทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ สามารถต่อยอดทางการศึกษาในหลากหลายสาขาอาชีพและเป็นบุคลากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไทย

5 โครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล เป็นครูรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน : โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น*

กลุ่มผู้รับประโยชน์ :

เยาวชน ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า (อายุ 15-17 ปี) ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส แต่มีศักยภาพ มีใจรักและจิตวิญญาณความเป็นครู และมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ห่างไกล

เป้าประสงค์ :

- การเข้าถึงการเรียนรู้ (learning access) ส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของนักเรียนในท้องถิ่นและป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา

- ผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome) นักศึกษาครูมีคุณภาพสอดคล้องกับการทำงานในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล บุคลากรในโรงเรียนมีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล

- การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change) ได้สถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครูทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ที่สอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่ห่างไกล มีระบบการผลิตและพัฒนาครูแนวใหม่ที่ได้รับการพัฒนาและทดลอง

งบประมาณ : 604,378,200 บาท

โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น เป็นภารกิจที่ กสศ. มุ่งมั่นเพื่อสร้างโอกาสให้แก่นักเรียนยากจนหรือด้อยโอกาสในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารที่มีผลการเรียนดี และมีจิตวิญญาณความเป็นครู ได้ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษาปฐมวัยและสาขาการประถมศึกษา ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีความต้องการครูของโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล และเมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับบรรจุเป็นครูรุ่นใหม่ในโรงเรียนท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น และการโยกย้ายบ่อย ด้วยคาดหวังว่านักศึกษาผู้รับทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น จะได้รับการบ่มเพาะให้เป็นครูที่มีทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นนักพัฒนาชุมชน และเป็นผู้ในการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่

ในปี 2565 กสศ. ได้สนับสนุนกระบวนการผลิตและพัฒนาครูรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลต่อเนื่องเป็นปีที่ 3 โดยสร้างโอกาสให้แก่เรียนยากจนหรือด้อยโอกาส ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า ที่มีผลการเรียนดีและมีอุดมการณ์ในการเป็นครู ให้เข้าถึงการศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและสาขาการประถมศึกษา ผ่านทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น รวมจำนวน 3 รุ่น เป็นทุนการศึกษาสะสมจำนวน 863 คน ปัจจุบันอยู่ระหว่างการค้นหา คัดเลือก และเตรียมความพร้อมนักศึกษาผู้รับทุนรุ่นที่ 4 จำนวน 327 คน เพื่อให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนตามหลักสูตร และเข้าใจบริบทชุมชนของโรงเรียนปลายทางพื้นที่ห่างไกลที่ต้องกลับไปบรรจุเป็นครูหลังสำเร็จการศึกษา

* เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตาม พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 5 (3) เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน มาตรา 5 (5) ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษา เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่กำให้ผู้เรียนสามารถรู้และพัฒนาได้ตามความถนัดและศักยภาพของตน และ มาตรา 5 (6) ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย หรือค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาครู ให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรู้ และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาโดยมีแรงจูงใจที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมหรือสนับสนุนให้การจัดตั้งสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู

กลุ่มผู้รับประโยชน์

นักเรียนที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาส แต่มีผลการเรียนดี มีใจรักและจิตวิญญาณความเป็นครู และมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาอย่างต่อเนื่องในระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยและสาขาการประถมศึกษา

ในปี 2565 มีนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น จำนวน 3 รุ่น ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมจำนวน 863 คน ในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครู 16 แห่ง และมีโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่จะมีครูรุ่นใหม่กลับไปบรรจุเป็นข้าราชการครู รวม 3 รุ่น เป็นจำนวน 699 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 53 จังหวัด ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ดังนี้

นักศึกษาทุนรุ่นที่ 1-2 จำนวน 627 คน

นักศึกษาทุนรุ่นที่ 3 (ผู้รับทุนใหม่) จำนวน 236 คน

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

ผลลัพธ์ วัตถุประสงค์ และความร่วมมือ



กสศ. ร่วมกับภาคีเครือข่าย ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงาน ก.ค.ศ.) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ดำเนินการศึกษาและวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการผลิตครูรุ่นใหม่ในระบบปิด ด้วยการสร้างความเปลี่ยนแปลงในทุกกระบวนการผลิตครู ตั้งแต่กระบวนการค้นหา คัดกรอง และคัดเลือกผู้รับทุน ให้ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนากระบวนการนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่สถาบันผลิตและพัฒนาครูสามารถออกแบบหลักสูตรเพื่อตอบสนองตามบริบทของชุมชนของโรงเรียนปลายทางในพื้นที่ห่างไกล ควบคู่กับการพัฒนาต้นแบบการส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพครูรุ่นใหม่ เพื่อให้นักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถผ่านกิจกรรมเสริมศักยภาพในระหว่างศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา และระหว่างการอยู่หอพักในมหาวิทยาลัย

กระบวนการส่งเสริมนักศึกษาที่หลากหลายจะทำให้ให้นักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการทำงานในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล และสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกิจกรรมต่าง ๆ ถูกออกแบบให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ลงมือทำ และคิดแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง จนกระทั่งเกิดเป็นนักศึกษาแกนนำที่มีศักยภาพในการเป็นภาวะผู้นำใน 11 สถาบันผลิตและพัฒนาครู รวมจำนวนกว่า 20 คน โดย กสศ. เชื่อว่านักศึกษาแกนนำกลุ่มนี้ จะกลายเป็นแกนนำในการสร้างพลังและเป็นแรงบันดาลใจให้กับเพื่อนนักศึกษาและนักศึกษารุ่นน้องร่วมโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นในระยะต่อไป

นอกจากนี้ กสศ. ได้สนับสนุนการวิจัยเพื่อส่งเสริมการพัฒนากระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ และยกระดับคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อผลิตและพัฒนาครูคุณภาพสูงสำหรับโรงเรียนปลายทางในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างและข้อจำกัดของพื้นที่บริเวณรอบโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยดังกล่าวได้ดำเนินการควบคู่กับการนำร่องพัฒนาโรงเรียนปลายทางในพื้นที่ห่างไกลให้มีความพร้อมตามเป้าหมายจำนวน 699 แห่ง ด้วยการนำมาตรการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบ (whole school approach) มาประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น รวมถึงเป็นการเสริมองค์ความรู้และนวัตกรรมที่ช่วยให้ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนปลายทางในพื้นที่ห่างไกล มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนและเกิดระบบนิเวศในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งจะนำมาสู่องค์ความรู้และงานวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูที่มีคุณภาพและศักยภาพ

ผลิตดอก ออกผล



การผลิตและพัฒนาครูรัก(ษ์)ถิ่น ซึ่งเป็นครูรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพสูงและมีศักยภาพความพร้อมสำหรับการทำงานในบริบทที่แตกต่างและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ในแต่ละภูมิภาค สถาบันผลิตและพัฒนาครู นับว่ามีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากระบวนการคัดเลือกคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาเป็นครู ดังนั้นในกระบวนการคัดเลือกสถาบันผลิตและพัฒนาครู กสศ. ได้คัดเลือกจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ที่เปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรี ในคณะครุศาสตร์ หรือ ศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการประถมศึกษา หรือ การศึกษาปฐมวัย โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญคือ สถาบันอุดมศึกษาต้องอยู่ในภูมิภาคเดียวกันกับโรงเรียนปลายทางในพื้นที่ห่างไกลที่ผู้รับทุนจะต้องกลับไปบรรจุหลังสำเร็จการศึกษา

บทบาทสำคัญของสถาบันผลิตและพัฒนาครู คือ การมีความพร้อมของบุคลากรในการร่วมพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทและความแตกต่างของแต่ละชุมชน มีความพร้อมในการจัดสรรห้องพักให้กับผู้รับทุนอย่างเพียงพอ มีความพร้อมด้านเครือข่ายสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีการออกแบบให้นักศึกษาไปลงพื้นที่โรงเรียนปลายทางที่ต้องไปบรรจุเมื่อสำเร็จการศึกษา เพื่อให้ให้นักศึกษาเข้าใจสภาพบริบทของชุมชนมากขึ้น กระบวนการเหล่านี้จะก่อให้เกิดแรงขับที่ช่วยให้นักศึกษามีเป้าหมายอยากกลับไปพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นของตนเอง รวมถึงวิเคราะห์บริบทของชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง พร้อมกับสร้างคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นครูได้อย่างชัดเจน ทั้งอุดมคติและจรรยาบรรณของวิชาชีพ

ปัจจุบันนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1 จำนวน 328 คน อยู่ระหว่างการกลับไปฝึกสอนที่โรงเรียนปลายทางในพื้นที่ห่างไกลที่เป็นท้องถิ่นของตนเอง พร้อมกับทำงานเป็นนักพัฒนาชุมชน โดยนักศึกษาทุนรุ่นที่ 1 จะสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2566 และจะกลับไปบรรจุเป็นข้าราชการครูในปีการศึกษา 2567 ที่โรงเรียนปลายทาง จำนวน 281 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 44 จังหวัดทั่วประเทศ

ขับเคลื่อนนโยบายการผลิตครูรูปแบบใหม่

การดำเนินงานของโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น เป็นการดำเนินงานในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่มุ่งสร้างกลไกการผลิตและพัฒนาครูที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ควบคู่กับการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ที่มีผลการเรียนดีและมีใจรักอยากเป็นครู ให้ได้รับโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและได้บรรจุเป็นข้าราชการครูเมื่อสำเร็จการศึกษา โดยกระบวนการสร้างกลไกการผลิตและพัฒนาครู ถือเป็นการทำงานสำคัญที่ กสศ. ต้องพัฒนาความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง จากทั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ในฐานะผู้ผลิตครู กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงาน ก.ค.ศ.) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ในฐานะผู้ใช้ผลผลิตครู เพื่อให้เกิดการผลักดันและขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูแนวใหม่ ให้เห็นผลลัพธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดความยั่งยืน

ครูรัก(ษ์)ถิ่น จึงเป็นต้นแบบของการผลิตครูรุ่นใหม่ที่เปลี่ยนวิธีคิดและการดำเนินงานในการผลิตและพัฒนาครู โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการขาดแคลนครูในพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารได้รับโอกาสและเข้าถึงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการสร้างครูรุ่นใหม่ให้มีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของชุมชนและพื้นที่ มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู ที่พร้อมจะพัฒนานักเรียน โรงเรียน ชุมชน และระบบการศึกษาของไทยให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา

เสียงสะท้อนจากสถาบันผลิต

และพัฒนาคู่มือที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่รุ่นที่ 1 จนถึงรุ่นปัจจุบัน

ออกแบบการเรียนการสอน ผลิตครูรุ่นใหม่ ที่สอดคล้องความต้องการของชุมชน

“มหาวิทยาลัยได้ร่วมงานกับ กสศ. ในการผลิตครูตามความต้องการของชุมชน ตั้งแต่ระบบคัดเลือก เพื่อให้ได้เด็กที่มีความเหมาะสม มีการประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน และให้คณาจารย์บูรณาการ การลงพื้นที่ เพื่อให้ได้ครูรุ่นใหม่ที่จะไปทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ควบคู่ไปกับการออกแบบการเรียน การสอนจากฐานข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อสร้างสมรรถนะขั้นสูง มีการออกแบบวิชาใหม่ ๆ เพื่อให้เด็กได้ รอบรู้ มีอาวุธทางวิชาการและวิชาชีพให้ครู สามารถนำไปใช้งานได้จริง ซึ่งส่วนใหญ่โรงเรียนในพื้นที่ ห่างไกลจะมีลักษณะครูไม่ครบชั้น ดังนั้น ครูรุ่นใหม่จะต้องมีความรู้สามารถสอนเด็กได้ทุกชั้นทุกวิชา”

รศ.ดร.เกียรติสุดา ศรีสุข

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

“ทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น มีแนวคิดพัฒนาผู้รับทุนตั้งแต่กระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการพัฒนาชุมชน ผู้รับทุนจะได้ลงพื้นที่จริงตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 เพื่อไปเรียนรู้กับปราชญ์ท้องถิ่นทำให้ได้รับความรู้เฉพาะทาง และมีความกลมเกลียวไปกับชุมชน นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยได้ออกแบบให้ผู้รับทุนไปเก็บข้อมูล เรื่องประชากรและปัญหาที่ยิบย่อยภายในชุมชน เช่น ดินเพาะปลูก การใช้สารเคมี เพื่อให้เข้าใจบริบท ของชุมชนและได้เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาของชุมชน การพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว มหาวิทยาลัย มุ่งหวังให้ผู้รับทุนมีทักษะที่สามารถสอนได้ทั้งเด็กอนุบาลและเด็กประถมศึกษา รวมถึงสามารถเป็น ครูที่เป็นนักพัฒนาชุมชนควบคู่ด้วย”

ผศ.ดร.อนุชา พิมพ์ศักดิ์

รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

6 โครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ*

กลุ่มผู้รับประโยชน์ :

เยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ การศึกษา (อายุ 15 ปีขึ้นไป) ที่ขาดแคลน ทักษะหรือด้อยโอกาส

เป้าประสงค์ :

- การศึกษาทางเลือก (alternative education) เยาวชนผู้ขาดโอกาส ได้รับการพัฒนา ศักยภาพที่สูงขึ้น
- การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change) สนับสนุนให้เกิดระบบนิเวศเพื่อสร้างการเรียนรู้ การศึกษาที่มีคุณภาพ และการเรียนรู้ ตลอดชีวิต

งบประมาณ: 334,484,900 บาท

โครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และ พัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ เป็นหนึ่งในโครงการสำคัญตามภารกิจของ กสศ. ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาทางเลือก ด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้อง กับความต้องการของกลุ่มผู้รับประโยชน์ โดยเฉพาะ ทักษะอาชีพที่มีความจำเป็น ผ่านวิธีการเชื่อมโยง ทูทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการดำเนินงาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและสร้าง ความรู้ให้แก่เยาวชนและแรงงานนอกระบบ ไปจนถึง การพัฒนาทักษะสำคัญในการดำรงชีวิต ทั้งทักษะ อาชีพ ทักษะชีวิต นอกจากนี้ยังมุ่งให้เกิด การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ เพื่อให้เกิดระบบนิเวศที่ ส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพ และการเรียนรู้ ตลอดชีวิตโดยทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมกันสร้างพื้นที่ การเรียนรู้ใหม่

สร้างโอกาสการเรียนรู้และทักษะอาชีพ

โครงการมุ่งเน้นการดำเนินงานกับกลุ่มผู้รับประโยชน์ที่เป็นกลุ่มเยาวชน และแรงงานนอกระบบที่ขาดแคลน ทักษะหรือด้อยโอกาส (อายุ 15 ปีขึ้นไป) โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มผู้ขาดแคลนทักษะ ซึ่งเป็น ผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.6) หรือผู้มีรายได้ต่ำกว่า 6,500 บาทต่อเดือน และ (2) กลุ่ม ผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับความเดือดร้อน และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติ ผู้ที่ประสบภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ หรือผู้เข้าไม่ถึงบริการ ขั้นพื้นฐานของรัฐ ด้วยวิธีการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย หน่วยงาน สถาบันการศึกษาทั้งรัฐและเอกชน องค์กรชุมชน มูลนิธิ องค์กรสาธารณประโยชน์ และกิจการเพื่อสังคม ที่มีแนวคิดและมีประสบการณ์ในการพัฒนา ทักษะอาชีพและนวัตกรรมชุมชน ภายใต้แนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน ศูนย์ปราชญ์ ศูนย์การเรียนรู้ ธุรกิจเพื่อสังคม สถาบันการศึกษา และ องค์กรสาธารณประโยชน์ที่ทำงานกับกลุ่มผู้รับประโยชน์ จำนวนกว่า 110 องค์กร

* เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตาม พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 5 (4) ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้ และ มาตรา 5 (7) ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการนำ องค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาของความต้องการทางด้านกำลังแรงงาน และการยกระดับความสามารถของคนไทย

ผลลัพธ์ นวัตกรรม และความร่วมมือ



ผลการดำเนินงานในปี 2565 โครงการทำให้เยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ จำนวน 13,107 คน ได้มีโอกาสพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ วิชาชีพ เสริมสร้างรายได้ และส่งผลให้หน่วยจัดการเรียนรู้ระดับตำบลจำนวน 110 แห่ง ใน 56 จังหวัด สามารถพัฒนารูปแบบการดูแลและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบเพิ่มมากขึ้น รวมถึงส่งผลให้เกิดนวัตกรรม การขับเคลื่อนนโยบายเพื่อเข้าถึงกลุ่มเปราะบางพิเศษกับภาคียุทธศาสตร์ ยกระดับหน่วยจัดการเรียนรู้ที่ชุมชน เป็นฐานเป็นแหล่งเรียนรู้ในระดับจังหวัด เช่น อบต.หนองสนธิ จังหวัดสุรินทร์ กศน.ตำบลบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ และวิสาหกิจชุมชนจะนะ จังหวัดสงขลา

กลุ่มผู้รับประโยชน์

เยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ จำนวน 13,107 คน ได้มีโอกาสพัฒนา ทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และเสริมสร้างรายได้ และส่งผลให้เกิดหน่วยจัดการเรียนรู้ ระดับตำบลจำนวน 110 แห่ง ใน 56 จังหวัด

การจัดการเรียนรู้

ในปี 2565 กสศ. ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชนและแรงงานนอกระบบที่ขาดแคลน ทักษะหรือด้อยโอกาส โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบการเรียนรู้ที่เสริมพลัง สร้างความเชื่อมั่นและทำให้ กลุ่มผู้รับประโยชน์เห็นตนเองเป็นผู้มีศักยภาพ มีการจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการเรียนรู้ มีความยืดหยุ่นและหลากหลายสอดคล้องตามลักษณะเฉพาะของกลุ่มผู้รับประโยชน์ รวมถึงการใช้แนวคิดชุมชน เป็นฐาน ในการสร้างอาชีพและยกระดับความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ โดยมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ใน 5 ด้าน คือ **การมีกิน** : ด้านการเรียนรู้ เช่น ทักษะอาชีพบนฐานชุมชน ทักษะด้านเศรษฐศาสตร์ครัวเรือน การวางแผนชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต **การมีกิน** : การยกระดับคุณภาพชีวิต เช่น การพัฒนาทักษะอาชีพสามารถ เพิ่มรายได้-ลดรายจ่าย เกิดการกินดีอยู่ดีมีความสุข **การมีกลุ่ม** : การสร้างเครือข่ายและสังคม เช่น เกิดการสร้าง เครือข่าย เกิดการรวมกลุ่มทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการแต่มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การพัฒนาอาชีพ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน **การมีของ** : เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับขาย และ **การมีขาย** : เกิดการต่อยอดอาชีพใน การเป็นผู้ประกอบการ ร้านค้าทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์

การดำเนินโครงการ ได้พัฒนาให้เกิดกระบวนการทำงานใน 2 ระดับ คือ

1 การพัฒนาหน่วยจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชนและแรงงานนอกระบบโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ที่คำนึงถึงบริบทพื้นที่ สภาพปัญหา และความต้องการของกลุ่มผู้รับประโยชน์ ทำหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้ ประสานและเชื่อมโยงทรัพยากร จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดการความรู้จากการปฏิบัติสู่ การเปลี่ยนแปลงหรือสามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ พัฒนาศักยภาพของเยาวชนและแรงงานนอกระบบ ให้มีทักษะสำคัญในการดำรงชีวิต ทั้งทักษะอาชีพและการประกอบการ ทักษะชีวิตและทักษะการเงินและ เศรษฐกิจครัวเรือน

2 สนับสนุนการพัฒนาระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเยาวชนและแรงงานนอกระบบ ได้แก่ (1) สนับสนุนกระบวนการจัดเตรียมความพร้อมของชุมชน เพื่อเป็นกลไกป้องกันอุปสรรคและคุ้มครอง เยาวชนและแรงงานนอกระบบให้สามารถเข้าถึงการเรียนรู้หรืออาชีพที่ต้องการโดยมีชุมชนเป็นฐาน (2) พัฒนาตัวแบบระบบสารสนเทศฐานข้อมูลเยาวชนและแรงงานนอกระบบและบุคลากร ในหน่วยจัดการเรียนรู้ และแหล่งทรัพยากรเพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มผู้รับประโยชน์ร่วมกับภาคี เครือข่ายในพื้นที่ (3) พัฒนาช่องทางการเข้าถึงแหล่งทุนในการประกอบอาชีพเพื่อต่อยอด หน่วยจัดการเรียนรู้ที่มีศักยภาพด้านหลักสูตรอาชีพและสร้างผู้ประกอบการ (4) สนับสนุนกลไกความร่วมมือ และส่งต่อความช่วยเหลือระหว่างภาคีในพื้นที่ และ (5) ส่งเคราะห์ต้นแบบระบบการเรียนรู้ตามศักยภาพ ผู้เรียนที่เชื่อมต่อการศึกษาทั้งในและนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย



ผลดอก ออกผล

ปัญหาความเหลื่อมล้ำของค่าแรง สวัสดิการ และคุณภาพชีวิตระหว่างแรงงานนอกระบบกับในระบบยังคง เกิดขึ้นทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ส่งผลเสียทั้งต่อผู้ใช้แรงงาน ระบบการจ้างงาน ไปจนถึงเศรษฐกิจในภาพรวม แรงงานนอกระบบเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางทางเศรษฐกิจ เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในช่วงที่ผ่านมา แรงงานกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มแรกที่ได้รับผลกระทบและถูกให้ออก จากงาน ดังนั้น โครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ จึงเป็น อีกหนทางในการแก้ไขและบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนและแรงงานนอกระบบ รวมไปถึงสามารถ สร้างแรงจูงใจให้แรงงานกลุ่มนี้ได้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะ และก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานได้เพิ่มขึ้น อย่างต่อเนื่อง

กสศ. มุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงาน นอกระบบโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เชื่อมโยงทุนสังคมและทุนทรัพยากรในพื้นที่ นำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา ที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่น เข้าถึงได้ สามารถสร้างงานและอาชีพได้อย่างมั่นคง รวมถึงสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิด ระบบนิเวศการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาศักยภาพ ทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านตามความถนัดของตน โดยทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมกันสร้าง พื้นที่การเรียนรู้ใหม่สำหรับการศึกษาทางเลือกและการพัฒนาอาชีพ ให้แก่เยาวชนและแรงงานนอกระบบผ่านกลไก ระดับพื้นที่ มีระบบบริหารจัดการช่วยเหลือกลุ่มผู้รับประโยชน์ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั่วประเทศ รวมถึงผลักดัน ให้เกิดนโยบายที่เป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่การปรับแก้กฎระเบียบและกฎหมาย ตลอดจนทำงานร่วมกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างต้นแบบระบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

นอกจากการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมแล้ว กสศ. ยังร่วมมือกับ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และมูลนิธิปัญญาภิบาล พัฒนา รูปแบบและแนวทางในการสร้าง โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สร้างแนวทาง การจัดการศึกษาในรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก (alternative education) ผ่านเครือข่ายศูนย์การเรียนจำนวน 8 แห่ง ออกแบบวิธีการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและสามารถจัดการศึกษาจนเด็กและเยาวชนสามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามศักยภาพ ของแต่ละบุคคล โดยยังคงมาตรฐานการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

การดำเนินงานของโครงการแบ่งออกเป็น 2 มิติ คือ (1) มิติการขับเคลื่อนสมรรถนะการส่งเสริมวิชาชีพของเด็ก และเยาวชนผ่านหลักสูตร young boost up ที่ผสมผสานกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยการศึกษาวิชาชีพเป็นฐาน เพื่อการสร้างการเรียนรู้ให้เด็กและเยาวชนจากการใช้เครื่องมือประเมินสมรรถนะการประกอบอาชีพและเข้าสู่โปรแกรม การเรียนรู้ทั้งผ่านกิจกรรมและฝึกประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ และ (2) มิติการสร้างเสริมความเข้มแข็ง ทางกาย ใจ ปัญญา และสังคม ให้แก่เด็กและเยาวชน โดยเน้นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้เข้าใจตนเอง เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับทั้งครอบครัวและชุมชน ตลอดจนพัฒนาจิตใจของชุมชนเพื่อโอบอุ้มคุ้มครองเด็ก โดยสร้าง ความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อสร้างกลไกรองรับทั้งในมิติการป้องกัน ปกป้องคุ้มครอง ส่งเสริมการสร้างคุณค่า และความหมายในชีวิตของเด็กและเยาวชน

เป้าหมายการดำเนินงานมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ให้มีเป้าหมายในการ ใช้ชีวิต มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและส่งเสริมวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยยกระดับเศรษฐกิจฐานะของตนเองและครอบครัว ต่อดวงจรในการกระทำผิดซ้ำและการหวนกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ในปี 2565 มีเด็กและเยาวชนในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา ภายใต้การดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมทั้งศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและ เยาวชน ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ได้เข้าศึกษาผ่านศูนย์การเรียน รวมจำนวน 964 คน

ความสำเร็จระดับตำบล ยกระดับสู่ความสำเร็จระดับอำเภอ

ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ชมรมเพื่อเพื่อนผู้พิการตำบลแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง

ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ชมรมเพื่อเพื่อนผู้พิการตำบลแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง มีบทบาทในการช่วยเหลือดูแลคนพิการในเรื่องคุณภาพชีวิต การศึกษา การฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ รวมถึงการส่งเสริมให้คนพิการมีงานทำอย่างต่อเนื่อง จนมีการยกระดับการทำงานจากระดับตำบล การ ชมรมคนพิการตำบลบ้านขอ ชมรมคนพิการตำบลทุ่งกว่าว และชมรมคนพิการตำบลหัวเมือง เกิดเป็น **เครือข่ายชมรมคนพิการอำเภอเมืองปาน** ซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 1,146 คน

คนพิการที่เข้าร่วมโครงการ เป็นผู้ที่มีฐานะยากจน เนื่องจากไม่มีงานและรายได้ ใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวไม่กล้าออกสู่สังคม ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ชมรมเพื่อเพื่อนผู้พิการตำบลแจ้ซ้อน จึงได้เริ่มโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเครือข่ายชมรมคนพิการ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้คนพิการมีอาชีพและรายได้ ในพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลบ้านขอ ตำบลแจ้ซ้อน และตำบลเมืองปาน

สร้างงานคนพิการ ผลักดันการเห็นคุณค่าในตัวเอง

การพัฒนาคนพิการให้มีหนทางในการประกอบอาชีพ ไม่เพียงช่วยสร้างรายได้สำหรับหล่อเลี้ยงชีวิตแต่ยังเป็นการมอบโอกาสในการมีเพื่อนและสังคมจากการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง

นายสมศักดิ์ อายุ 54 ปี อาชีพเลี้ยงสัตว์ เป็นผู้พิการขาซ้าย ไม่สามารถเดินได้เหมือนคนปกติ เข้าร่วมโครงการเนื่องจากต้องการทำงานเลี้ยงดูตนเองได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากผู้อื่น หรือเป็นภาระให้แก่ครอบครัวอีกต่อไป

“เมื่อก่อนเราไม่เคยออกไปนอกกะลาเลย ไม่เคยมองโลกข้างนอก ตื่นเช้ามากินข้าว จากนั้นก็ไปไร่เสร็จแล้วกลับมานอน การก้าวทำออกไปเรียนรู้โลกภายนอก ทำให้เห็นว่าคนที่พิการมากกว่าเราเขายังมีชีวิตที่ดีกว่าเราเลย โครงการได้สอนการเพาะกล้าไม้ ตอนนี้เพาะไว้ 2,000 ต้น ทำกับครอบครัวอีก 2 เดือนก็จะขายกล้าไม้ได้แล้ว ขายที่ต้นละ 20 บาท ก็จะมีรายได้ประมาณ 40,000 บาท เป็นรายได้เสริมที่ดีมาก ๆ นอกจากนี้ ยังได้ไปช่วยออกแบบการแกะสลักไม้ร่วมกับกลุ่มเพื่อนผู้พิการ ทำให้มีความสุขมากขึ้น”

การพาคนพิการออกจากมุมมืด และผลักดันให้ช่วยเหลือตนเองได้ไม่ใช่เรื่องง่าย หัวใจสำคัญคือ การเข้าใจในความพิการ และการส่งเสริมความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

7 โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา อย่างต่อเนื่อง : โครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง*

กลุ่มผู้รับประโยชน์ :

ครู โรงเรียน และสถานศึกษาขนาดกลาง และนักเรียน ในสังกัด สพฐ. อปท. และ สช. ที่มีเด็กด้อยโอกาสหนาแน่น

เป้าประสงค์ :

- ผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome)

โรงเรียนมีขีดความสามารถสูงเพียงพอในการบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ผ่านการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

- การเข้าถึงการศึกษา (learning access)

ที่มีคุณภาพของนักเรียน อันรวมถึงการป้องกัน ฝาระวังนักเรียน ไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษาทุกช่วงชั้นเรียน

- การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

ต้นแบบโรงเรียนที่มีอิสระและความพร้อมในการบริหารตนเองอย่างเป็นระบบ และส่งผ่านโมเดลการเปลี่ยนแปลงนี้ต่อหน่วยงานนโยบายหรือต้นสังกัด

งบประมาณ: 176,116,400 บาท

โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง หรือ โครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (Teacher and School Quality Program: TSQP) มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนขนาดกลางให้สามารถพัฒนาตนเองได้ทั้งระบบอย่างต่อเนื่อง และเกิดเป็นต้นแบบโรงเรียนพัฒนาตนเองที่สามารถขยายผลสู่โรงเรียนแห่งอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน

ในปี 2565 กสศ. ดำเนินโครงการต่อเนื่องเป็นปีที่ 4 เน้นพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน มีเป้าหมายพัฒนาโรงเรียนขนาดกลางร้อยละ 10 ของจำนวนโรงเรียนขนาดกลางทั้งหมด เพื่อให้เป็นต้นแบบของการบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพครู และการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่มีคุณภาพ และให้นักเรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และสามารถยกระดับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนได้ในระยะยาว

โครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQP) ดำเนินการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดกลางจำนวน 636 แห่ง ในพื้นที่ดำเนินงาน 39 จังหวัด แบ่งเป็น โรงเรียน TSQP รุ่นที่ 1 ดำเนินการสิ้นสุดครบ 3 ปี จำนวน 228 โรงเรียน โรงเรียน TSQP รุ่นที่ 2 ดำเนินการพัฒนาโรงเรียนต่อเนื่อง เป็นปีที่ 3 จำนวน 408 โรงเรียน

*เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตาม พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 5 (3) เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน มาตรา 5 (5) ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษา เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถรู้และพัฒนาได้ตามความถนัดและศักยภาพของตน และ มาตรา 5 (6) ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย หรือค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาครู ให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรู้ และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาโดยมีแรงจูงใจที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู

โดย กสศ. ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และภาคีเครือข่าย จำนวน 11 เครือข่าย ได้แก่ มูลนิธิเพื่อทักษะแห่งอนาคต มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มูลนิธิลำปลายมาศพัฒนา มูลนิธิโรงเรียนสตาร์ฟิชคันทรีโฮม มูลนิธิสยามกัมมาจล มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 และ มูลนิธิยุวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ

การดำเนินงานของโครงการ TSQP ได้ทำให้เกิดกลไกการพัฒนาตามมาตรการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาต่อกลุ่มผู้รับประโยชน์ 6 ด้าน ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนที่มีคุณภาพ (2) การพัฒนาครูและผู้บริหารด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (3) การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาที่มีคุณภาพ (Q-Info) (4) การพัฒนาการเรียนการสอนหรือการใช้นวัตกรรมในชั้นเรียน (5) การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันของโรงเรียน และ (6) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ด้อยโอกาสและมีความต้องการพิเศษ

กลุ่มผู้รับประโยชน์

โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 636 แห่ง ในพื้นที่ 39 จังหวัดทั่วประเทศ แบ่งเป็น

โรงเรียน TSQP รุ่นที่ 1 ดำเนินการสิ้นสุดครบ 3 ปี จำนวน 228 โรงเรียน

โรงเรียน TSQP รุ่นที่ 2 ดำเนินการพัฒนาโรงเรียนต่อเนื่อง เป็นปีที่ 3 จำนวน 408 โรงเรียน

การดำเนินงานสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับผู้บริหารและครูในโรงเรียน จำนวน 13,281 คน นักเรียนจำนวน 174,364 คน โดยเป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 53,002 คน หรือร้อยละ 30 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

ผลลัพธ์ นวัตกรรม และความร่วมมือ



ในปี 2565 เป็นปีที่ 4 ของโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQP) ซึ่งยังมุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (whole school approach) ทั้งด้านการพัฒนาคุณภาพของระบบบริหารจัดการ การปรับการเรียน เปลี่ยนการสอนของครู เพื่อสร้างกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูงในชั้นเรียน ส่งผลให้นักเรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ควบคู่กับการยกระดับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ ทั้งมิติความรู้ ทักษะ เจตคติ และทักษะความสามารถของแต่ละบุคคล มีจุดเน้นสำคัญ คือ ให้โรงเรียนมีอิสระในการจัดการและ พัฒนาตนเองได้ทั้งระบบ โดยทีมสนับสนุน (ทีมโค้ช) และทีมพี่เลี้ยงมีบทบาทสำคัญในการหนุนเสริม ให้คำปรึกษา และเน้นให้เกิดการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับผู้ปกครองชุมชน พื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัด โดยให้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการขับเคลื่อน จนทำให้เกิดเป็นต้นแบบของ “โรงเรียนพัฒนาตนเอง” ที่สามารถขยายผลไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ได้ต่อไป และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย ในปี 2565 โครงการมีผลลัพธ์การดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่

- 1 เกิดกลไกการพัฒนาตามมาตรฐานพัฒนาคุณภาพโรงเรียน** ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ที่ต่อยอดจากความถนัดและความสนใจ มีความรู้ในสาระที่เรียนและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งความรู้สามัญและวิชาชีพตามช่วงวัย มีความสามารถในการแก้ปัญหาและการสื่อสาร มีความคิดสร้างสรรค์ในการคิดค้นและต่อยอดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพที่สามารถนำไปสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว
- 2 เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบของโรงเรียน** ทั้งด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของนักเรียนและชุมชน
- 3 เกิดต้นแบบการบริหารจัดการ** การพัฒนาคุณภาพครู และการพัฒนานวัตกรรม เพื่อการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่มีคุณภาพ
- 4 เกิดพื้นที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู** ด้วยการทำงานที่เชื่อมโยงไปสู่การเรียนการสอนในคณะครุศาสตร์หรือคณะศึกษาศาสตร์ ของเครือข่ายมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ซึ่งเป็นเครือข่ายสถาบันผลิตและพัฒนาครู
- 5 เกิดการมีส่วนร่วมของการพัฒนา** ระหว่างโรงเรียน หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานกำกับดูแลโรงเรียนในระดับพื้นที่

โรงเรียนพัฒนาตนเอง ทำได้ และเห็นผลจริง

ต้นแบบการพัฒนากระบวนการศึกษาในระดับจังหวัดที่มีประสิทธิภาพและมีความโดดเด่นด้านการทำงานเชิงระบบ คือ พื้นที่จังหวัดสุรินทร์ โดยมีเครือข่ายร่วมดำเนินงานในพื้นที่ถึง 3 เครือข่าย และมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการจำนวน 41 แห่ง ซึ่งทั้ง 3 เครือข่าย ต่างมีนวัตกรรมการพัฒนาโรงเรียนที่แตกต่างกัน แต่มีการเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานระหว่างกัน ทำให้มีความพร้อมในการขับเคลื่อนและพัฒนาโรงเรียนทั้งจังหวัดในระยะต่อไป

จากการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน TSQP รุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 พบว่า ภาพรวมของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยค่าคะแนนการประเมินหลังการพัฒนาอยู่ในระดับดีมากไปจนถึงดีมากที่สุด นอกจากนี้การประเมินผลยังพบว่า เครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครูที่เข้าร่วมโครงการต่างมีความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน สะท้อนให้เห็นความสำเร็จของการส่งเสริมและพัฒนาของภาคีเครือข่ายทั้ง 11 เครือข่าย

กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“ปิดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทุกช่วงวัย ด้วยพลังทุกภาคส่วน”

กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์ : จังหวัดต้นแบบสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา



ผลิดอก ออกผล



ขยายผลสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่ยั่งยืน

โครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQP) มุ่งเน้นให้เกิดการขับเคลื่อนเชิงระบบ โดยที่โรงเรียนสามารถเป็นเจ้าของการพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง โรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัดสามารถริเริ่ม เรียนรู้ และ ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และระบบ การบริหารจัดการโรงเรียนได้ด้วยตนเอง โดยดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายระดับต่าง ๆ จนเกิดเป็น ขบวนการเครือข่าย ซึ่งเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานจากเดิมที่เป็นลักษณะโครงการ (project) ไปสู่การดำเนินงานในลักษณะขบวนการขับเคลื่อน (movement) หรือ จาก Teacher and School Quality Program (TSQP) เป็น Teacher and School Quality Movement (TSQM) ซึ่งเป็นการนำผลลัพธ์ของ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พัฒนาไปสู่กลยุทธ์การทำงาน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือพลิกโฉมระบบ การศึกษา ต้นแบบหรือนวัตกรรมที่ได้จากโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง ได้แก่

- 1 ระบบและกลไกการดูแลช่วยเหลือและพัฒนานักเรียน เพื่อลดอัตราการหลุดออกจากระบบ การศึกษา
- 2 องค์ความรู้และนวัตกรรมการพัฒนาโรงเรียนตามบริบทเชิงพื้นที่
- 3 นวัตกรรมพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบ ทั้งด้านการบริหารจัดการและด้านการจัดการเรียน การสอน ซึ่งจะนำไปพัฒนาเป็นข้อเสนอในระดับนโยบายต่อหน่วยงานต้นสังกัดในระยะต่อไป

ต้นแบบความสำเร็จของโรงเรียนพัฒนาตนเอง

ตลอดการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน ทำให้เกิดโรงเรียนแกนนำการพัฒนาตนเอง ที่ผู้บริหารและครูสามารถเป็นต้นแบบการทำงานและขยายผลไปยังโรงเรียนในพื้นที่ อื่น ๆ ได้ เช่น

โรงเรียนบ้านท่อม (ท่อมประชาชนเคราะห์) จ.ขอนแก่น เป็นโรงเรียนแกนนำในเครือข่าย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีผลลัพธ์การพัฒนาตนเองจำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) โรงเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตและพัฒนาครูร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ สร้างความรู้ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียน และมีระบบสารสนเทศที่นำมาใช้ควบคู่กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการ (2) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการบริหาร สามารถนำมาตราการและเครื่องมือที่ กสศ. สนับสนุนไปประยุกต์และทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการติดตามและประเมินผล นวัตกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (3) ครูสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ฝึกฝนใช้กระบวนการคิดของตนเอง และการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันกับโรงเรียนใกล้เคียง รวมกว่า 20 โรงเรียน และ (4) นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ การนำความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานไปใช้ในการแก้ไขปัญหา สามารถเขียนความคิดของตนเองและนำเสนอแนวคิดของกลุ่มได้ ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างและหลากหลายจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน กล้าอภิปราย เพื่อยืนยันแนวคิดของตนเอง และกล้าแลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกัน

โรงเรียนอนุบาลโนนนารายณ์ จ.สุรินทร์ เป็นโรงเรียนแกนนำในเครือข่าย สพป. สุรินทร์ เขต 2 ที่มีผลลัพธ์การพัฒนาตนเองจำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) ผู้บริหารให้การส่งเสริมและสนับสนุนครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเชิงรุก รวมถึงการเปิดกว้างรับข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากทั้งครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชน (2) ครูสามารถใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเข้าไปเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในห้องเรียนให้เป็น active learning เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ และการให้นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง รวมถึงการสร้างเครือข่ายครูต่างโรงเรียน เครือข่ายผู้บริหาร และเครือข่ายผู้ปกครอง ส่งผลให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ความร่วมมือ และองค์ความรู้ต่าง ๆ จากเครือข่ายมากขึ้น และ (3) นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านการเรียนรู้ ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา มีทักษะอาชีพ มีวินัยต่อตนเอง มีจิตสาธารณะ และให้ความร่วมมือในการเรียนมากขึ้น

8 โครงการด้านการพัฒนาครู โรงเรียน และ หน่วยจัดการเรียนรู้

กลุ่มผู้รับประโยชน์ :

ครู นักจัดการเรียนรู้ โรงเรียน และหน่วยจัดการเรียนรู้

เป้าประสงค์ :

- ผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome)

โรงเรียนมีขีดความสามารถสูงเพียงพอในการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ผ่านการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

- การเข้าถึงการศึกษา (access learning)

การป้องกัน ฝ่าละอองธุลีไฟนักเรียนไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษา ทุกช่วงชั้นเรียน

- การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

ต้นแบบโรงเรียนที่มีอิสระและความพร้อมในการบริหารตนเองอย่างเป็นระบบ และส่งต่อสู่นโยบายหรือนโยบายหรือต้นสังกัด

งบประมาณ : 42,000,000 บาท

การพัฒนาครู โรงเรียน และหน่วยจัดการเรียนรู้ เป็นการดำเนินงานของ กสศ. ที่เข้าไปพัฒนาและสร้างต้นแบบการเปลี่ยนแปลงในจุดสำคัญ ได้แก่ (1) การพัฒนาครูและนักจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) และโครงการต้นแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนอกระบบการศึกษา (2) การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และมีการพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน คือ โครงการขยายผลการดำเนินงานเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ โดยเครือข่ายครูมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี และ (3) การพัฒนาโรงเรียนและหน่วยจัดการเรียนรู้ คือ โครงการสนับสนุนพื้นที่หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้และระบบนิเวศทางการเรียนรู้แนวใหม่ โดยการดำเนินงานทั้งหมดนี้จะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และทักษะการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม

เปิดโลกการเรียนรู้ใหม่ พัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต

การเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาตนเองตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน ถือเป็นหัวใจสำคัญของแนวทางการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและมีความขาดแคลนในด้านต่าง ๆ

ในปี 2565 กสศ. ได้ดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาครู โรงเรียน และหน่วยจัดการเรียนรู้ เพื่อหนุนเสริมเติมเต็มรูปแบบและแนวทางต่าง ๆ ในการทำงาน และสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการศึกษา รวมถึงการช่วยเหลือดูแลพัฒนาเด็กและเยาวชนทุกช่วงวัยของสังคมไทย ดังนี้

1. เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตาม พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 5 (3) เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน มาตรา 5 (5) ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษา เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถรู้และพัฒนาได้ตามความถนัดและศักยภาพของตน และ มาตรา 5 (6) ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย หรือค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาครู ให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรู้ และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาโดยมีแรงจูงใจที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู

1 โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.)

การมุ่งพัฒนาศักยภาพครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน หรือ ตชด. เป็นอีกหนึ่งภารกิจหลักที่ กสศ. ให้ความสำคัญ และให้การสนับสนุน **โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน** อย่างต่อเนื่องมาเป็นปีที่ 3 เพื่อมุ่งพัฒนาสมรรถนะครูในโรงเรียน ตชด. ที่ร่วมโครงการให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และเสริมทักษะทางวิชาการทักษะการใช้ชีวิต และส่งเสริมอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนอย่างเต็มศักยภาพ โดยใช้โรงเรียนที่มีอยู่ 68 แห่ง ในพื้นที่ 22 จังหวัดครอบคลุมทุกภูมิภาคทั่วประเทศ เป็นฐานการเรียนรู้ที่พร้อมจะพัฒนาให้เป็นโรงเรียนต้นแบบพัฒนาคุณภาพตัวเอง รวมถึงการพัฒนาครูในโรงเรียน ประกอบด้วย ครูใหญ่ ครู ตชด. ครูพลเรือน ผู้ดูแลเด็ก และครูที่ได้ค่าจ้างจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนอยู่ในโรงเรียน รวม 685 คน

กสศ. ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน และสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละพื้นที่ ภายใต้แนวคิด **การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน** เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาครู โดยที่ครูไม่ต้องออกไปนอกโรงเรียน โดยผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะและสมรรถนะในหลายมิติ ทั้งค่านิยม ทักษะ ทักษะ และความรู้ เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัย และมีการเปลี่ยนแปลงในด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกัน ยังก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมไปยังผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานในระดับพื้นที่ ที่มาช่วยสนับสนุนทรัพยากรในท้องถิ่น และร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้ในชั้นเรียน

ตลอดระยะเวลาสามปีที่ดำเนินโครงการเกิดผลลัพธ์ดำเนินงานที่สำคัญ คือ เกิดการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียน ตชด. ทั้งระบบ ทำให้เด็กในพื้นที่ห่างไกลทั่วทั้งดงเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ช่วยผลักดันให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ และยังทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของครู ตชด. ที่จะทำให้อุปกรณ์ทางการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สำหรับการดำเนินงานระยะต่อไป โครงการได้วางแผนการถอดบทเรียนความสำเร็จของการพัฒนาครูในโรงเรียน ตชด. รวมถึงการส่งต่อต้นแบบการพัฒนาดังกล่าวไปยังโรงเรียน ตชด. แห่งอื่น ๆ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ตชด. และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารต่อไป

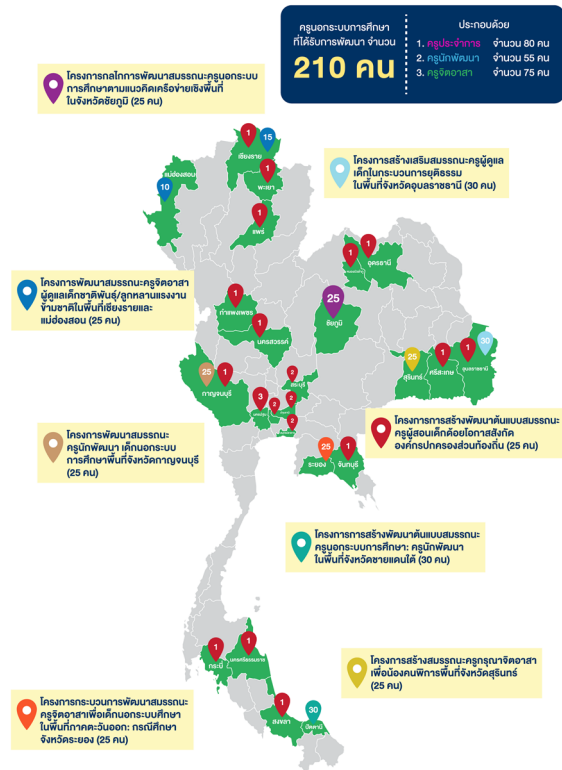
2 โครงการต้นแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนอกระบบการศึกษา

กสศ. ได้ดำเนินการพัฒนาต้นแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนอกระบบการศึกษา ร่วมกับหน่วยปฏิบัติการวิจัย เพื่อการพัฒนาด้านเด็กและเยาวชน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อทำการวิเคราะห์สมรรถนะครูนอกระบบการศึกษา ด้วยการออกแบบ ทดลอง และเสนอแนวทางการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนอกระบบการศึกษา รวมถึงการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะครูนอกระบบการศึกษา

การพัฒนาต้นแบบพัฒนาสมรรถนะครูนอกระบบการศึกษาและการทดลองใช้ต้นแบบ มีครูนอกระบบที่ได้รับการพัฒนาจำนวน 210 คน โดยดำเนินงานผ่านโครงการย่อยจำนวน 8 โครงการหรือพื้นที่ที่ครอบคลุมทุกภูมิภาคทั่วประเทศ และครอบคลุมปัญหาของกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบ เช่น กลุ่มครูนอกระบบที่ดูแลเด็กและเยาวชนพื้นที่จังหวัดชายแดน เด็กและเยาวชนที่มีความพิการ หรืออยู่ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เกิดต้นแบบการพัฒนาครูนอกระบบที่ครอบคลุมในทุกกลุ่มปัญหา (แผนภาพที่ 10)

จากการดำเนินงานค้นพบต้นแบบการพัฒนาสมรรถนะครูนอกระบบการศึกษา ทั้งหมด 3 ต้นแบบ ได้แก่ (1) **ต้นแบบกลุ่มครูประจำการ** ใช้แนวคิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เน้นการพัฒนาต้นแบบตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ (2) **ต้นแบบกลุ่มครูนักพัฒนา** ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยการลงมือทำและการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผสานกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามความสนใจของครูเป็นฐานในการออกแบบ และ (3) **ต้นแบบกลุ่มครูจิตอาสา** ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นฐานในการออกแบบ เน้นรูปแบบของการจัดฝึกอบรมบนฐานการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

ครูนอกระบบเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ให้ได้รับโอกาสในการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ได้รับการแก้ไขปัญหามันรายบุคคล หรือการได้พัฒนาทักษะอาชีพตามความถนัด เพื่อดูแลตนเอง การยกระดับครูนอกระบบการศึกษาให้เป็นอาชีพที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสำคัญที่หากเกิดขึ้นได้ จะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก



แผนภาพที่ 10
พื้นที่การดำเนินการวิจัยการพัฒนาสมรรถนะครูนอกระบบการศึกษา

3 โครงการขยายผลการดำเนินงานเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้โดยเครือข่ายครูมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี

การสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างครูที่เคยได้รับรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี นับเป็นเป้าหมายหลักของโครงการขยายผลการดำเนินงานเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ โดยเครือข่ายครูมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี ที่ กสศ. มุ่งหวังจะสร้างเครือข่ายการทำงานขยายผลระหว่างครูรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี รุ่นที่ 1-4 และสนับสนุนการขยายผลตามความเชี่ยวชาญ เพื่อสร้างกลไกที่เชื่อมโยงเครือข่ายทางวิชาการให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ทั้งในเครือข่ายครูจากมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรีรุ่นที่ 1-4 ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ รวมถึงบุคลากรจากหน่วยงานด้านการศึกษาครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ

กสศ. ดำเนินโครงการดังกล่าวมาแล้วเป็นระยะเวลา 1 ปี โดยคณะทำงานของโครงการได้สำรวจความสนใจของครูในเครือข่าย และร่วมออกแบบกิจกรรมที่เครือข่ายจะร่วมดำเนินการ เพื่อให้เกิดเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งในระดับพื้นที่ จนขยายไปสู่ระดับประเทศ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญร่วมกัน รวมถึงการร่วมกันคิดค้นเครื่องมือหรือกลไกที่นำไปปรับใช้กับครูในบริบทต่าง ๆ เพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กและเยาวชน และสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีครูเครือข่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครูรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรีรุ่น 1-4 หรือประมาณ 315 คน จาก 630 คน ใน 77 จังหวัดทั่วประเทศ

เครือข่ายครูที่มีความเข้มแข็งนี้ จะเป็นแรงผลักดันหรือหนุนเสริมการเปลี่ยนแปลงแนวคิด ด้านการศึกษา เพื่อเปลี่ยนชีวิตของเด็กและเยาวชนให้ดีขึ้น ตลอดจนการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมในอนาคต ซึ่งขณะนี้ก็พร้อมขยายผลของเครือข่ายออกไปสู่สาธารณะให้กว้างขวางมากขึ้น โดย กสศ. จะนำนวัตกรรมหรือผลผลิตที่ได้มาเป็นต้นแบบเพื่อการขยายเครือข่ายให้เข้มแข็งและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

งานแถลงข่าวการสรรหาครูรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี



4 โครงการสนับสนุนพื้นที่หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ และระบบนิเวศทางการเรียนรู้แนวใหม่

การเรียนรู้ในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่แค่ครูหรือในห้องเรียนเท่านั้น ยังมีหลักสูตรและการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้เราสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ด้วยเหตุนี้การพัฒนาหลักสูตรหรือองค์ความรู้แนวใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน จึงเป็นอีกหนึ่งเป้าหมายหลักของโครงการ กสศ. มุ่งเน้นการดำเนินงานควบคู่ไปกับการพัฒนาครู นักจัดการเรียนรู้ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ช่องว่างของการพัฒนาของตนเอง และพร้อมที่จะพัฒนาและเติมเต็มศักยภาพของตนเอง โดยใช้แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้ กสศ. ยังได้พัฒนาแพลตฟอร์มทางการเรียนรู้ของครูและบุคลากรการศึกษาให้เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีชุดประสบการณ์และเทคนิคการเรียนการสอน เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาทักษะการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินงานภายใต้โครงการย่อยจำนวน 7 โครงการ เช่น โครงการ Teacher Hero - ครูมีไฟ หัวใจฮีโร่ปลุกพลังการสอน เป็นโครงการที่ดำเนินการค้นหาและสนับสนุนครู จำนวน 15 คน จากทั่วประเทศ ที่อยากลุกขึ้นมาเป็นฮีโร่ อยากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ครอบครัวของนักเรียน และชุมชน เพื่อให้พวกเขาได้มีโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่สำหรับการฝึกวิชาชีพและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของครู

กสศ. ดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ทั้งหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานในกำกับดูแลโรงเรียนกลุ่มผู้รับประโยชน์ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) มูลนิธิเพื่อทักษะแห่งอนาคต มูลนิธิเพาะพันธุ์ปัญญา มูลนิธิลำปลายมาศพัฒนา โรงเรียนเพลินพัฒนา มูลนิธิปัญญาวุฒิชัย บริษัท Life Education หน่วยงาน Creativity, Culture & Education และมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยมีโรงเรียนเข้าร่วมการพัฒนาจำนวน 1,600 แห่ง ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้น คือ ครูที่ได้รับการพัฒนาในพื้นที่ต้นแบบทางการศึกษาจำนวน 10 คน สามารถนำองค์ความรู้กลับไปใช้ในห้องเรียนและสร้างเครือข่ายในเขตพื้นที่ของตนเองได้ สามารถพัฒนาไปเป็นผู้สร้างองค์ความรู้หรือวิทยากร เพื่อจัดการอบรมให้แก่เพื่อนจากเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เช่น การขับเคลื่อนการทำงานของเขตพื้นที่การศึกษาต้นแบบ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 กับ โรงเรียนบ้านตาเป่า โดย ครูปรีพฤติจาล หมายเจริญ ผู้เข้าร่วมอบรมในหลักสูตรหลักการพัฒนাজิตวิทยาเชิงบวกสำหรับครูของเครือข่ายบริษัท Life Education ที่ได้นำกระบวนการจิตวิทยาเชิงบวกไปใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจเรื่องคุณลักษณะทางบวกที่ดีของตนเอง และสามารถตั้งเป้าหมายการพัฒนาดตนเองได้

แพลตฟอร์มเครือข่ายความรู้ของครู



<https://www.starfishlabz.com/collaborators>

Teacher Hero – ครูมีไฟหัวใจฮีโร่ปลุกพลังการสอน



shorturl.at/mDEG8

9 โครงการด้านงานวิจัยและนวัตกรรม*

กลุ่มผู้รับประโยชน์ :

เด็ก เยาวชน และประชาชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสทุกคน รวมถึง ครู โรงเรียน และสถานศึกษา

เป้าประสงค์ :

- การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

นำองค์ความรู้และผลการประเมินบทเรียนจากการทำงานต้นแบบในพื้นที่นำร่อง ร่วมกับการใช้ข้อมูลจากงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ที่มีความชัดเจน และสามารถนำไปขยายผลได้จริง

งบประมาณ : 222,000,000 บาท

การดำเนินงานต่าง ๆ ในปี 2565 จำนวน 8 ชิ้นงาน เช่น ระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (iSEE 3.0) ระบบฐานข้อมูลบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาระดับจังหวัดและระดับประเทศ และระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศเพื่อแสดงศักยภาพระดับจังหวัด

2 ด้านการวิจัยและการประเมินผลเพื่อพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการประเมินผลในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 16 ชิ้นงาน เช่น การวิจัยเพื่อพัฒนากรอบมาตรฐานคุณภาพโรงเรียน การวิเคราะห์ทักษะทางด้านอารมณ์และสังคมต่อผลลัพธ์การเรียนรู้จากผลประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากลเพื่อพัฒนาสถานศึกษา (PISA for Schools) การวิจัยเพื่อเพิ่มความมุ่งมั่นของนักเรียนยากจนพิเศษ และติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์มาตรการเงินอุดหนุนอย่างมีเงื่อนไข การวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการด้านการศึกษาเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา และการศึกษาเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางการเงินเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาที่เหมาะสมกับประเทศไทย

3 ด้านข้อเสนอเชิงนโยบาย กสศ. ดำเนินการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่พัฒนาจากงานวิจัยและผลักดันไปสู่การดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่าย กสศ. จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่

ในปี 2565 กสศ. ได้ดำเนินการด้านงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาเสร็จสิ้นเพิ่มเติมจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 24 ชิ้นงาน แบ่งเป็น งานด้านนวัตกรรมระบบเทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จำนวน 8 ชิ้นงาน และงานด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 16 ชิ้นงาน นอกจากนี้ยังได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายอีกจำนวน 5 เรื่อง รวมถึงการสร้างเครือข่ายทางวิชาการเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา รายละเอียดการดำเนินงานสรุปดังต่อไปนี้

1 ด้านนวัตกรรมระบบเทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กสศ. ดำเนินการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุน

*เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตาม พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 5 (7) ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาของความต้องการทางด้านกำลังแรงงาน และการยกระดับความสามารถของคนไทย

(1) การร่วมขับเคลื่อนแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาและการสนับสนุนการดำเนินงานเชิงวิชาการ แก่คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (2) การจัดทำข้อเสนอนโยบายเรื่องผลกระทบของโควิด-19 ที่ทำให้เกิดภาวะการเรียนรู้ถดถอยทั้งระยะสั้นและระยะยาว (3) การพัฒนาต้นแบบระบบดูแล ช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ด้วยโอกาสที่มีปัญหาซ้ำซ้อนแบบครบวงจร (4) การพัฒนาต้นแบบเขตพื้นที่การศึกษาแห่งการเรียนรู้ ในจังหวัดสระแก้ว (SAKAEO MODEL) และ (5) การสนับสนุนการเข้าถึงสิทธิและบริการตามชุดสิทธิประโยชน์ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติของเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่ยากจนด้วยโอกาส

4 ด้านการสร้างเครือข่ายทางวิชาการเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มีจำนวนเครือข่ายทั้งสิ้น 107 เครือข่าย ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้ประกอบการและนวัตกรรมทางสังคม และหน่วยงานด้านการศึกษาจากทั้งในและต่างประเทศ และเกิดการบูรณาการความร่วมมือในการทำงานระหว่างกัน เช่น การเชื่อมโยงฐานข้อมูลนักเรียนกับ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อป้องกันเด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้วยโอกาสหลุดออกจากระบบการศึกษา

ตัวอย่างงานวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษา

1. การวิจัยเพื่อพัฒนารอบมาตรฐานคุณภาพโรงเรียน

กสศ. ดำเนินการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ธนาคารโลก (World Bank) และ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พัฒนารอบมาตรฐานขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของโรงเรียน (Fundamental School Quality Levels: FSQL) ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และได้ทดลองนำร่องแล้วในโรงเรียนสังกัด สพฐ. ที่เป็นโรงเรียนปลายทางของโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น จำนวน 275 แห่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างข้อเสนอในการจัดการโรงเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มาตรฐานที่สอดคล้องและมีนัยยะต่อคุณภาพโรงเรียนในประเทศไทยมี 4 ด้าน ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน (2) ผลลัพธ์การเรียนรู้ (3) คุณภาพครู และ (4) โครงสร้างพื้นฐาน เช่น สาธารณูปโภคของโรงเรียน และการขนส่งนักเรียนมาโรงเรียน ผ่านข้อมูล 63 ตัวชี้วัด สรุปเป็นดัชนีคุณภาพโรงเรียนได้ 10 ดัชนี ภายใต้กรอบมาตรฐานทั้ง 4 ด้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์และสามารถอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนนั้น ๆ ได้ จึงถือเป็นเครื่องมือในการประเมินผลและติดตามคุณภาพของโรงเรียนได้ดี

จากข้อค้นพบดังกล่าวจึงได้เสนอให้มีการพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูล เพื่อใช้ในการติดตามตัวชี้วัดสำคัญตามกรอบ FSQL ทั้ง 4 ด้าน จะช่วยเป็นข้อมูลพื้นฐานให้โรงเรียนสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนได้ และช่วยจัดลำดับความสำคัญในจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณไปยังโรงเรียนที่ต้องการการสนับสนุนมากที่สุดก่อน โดยควรมีการสำรวจและติดตามผลจากการลงทุนดังกล่าว ทั้งมิติการพัฒนาโรงเรียน และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อแสดงผลเชิงประจักษ์ของการลงทุน ซึ่งในระยะต่อไป กสศ. มีแผนการดำเนินงานร่วมกับ สพฐ. เพื่อออกแบบกลไกการจัดสรรทรัพยากรบนฐานของข้อมูล และมาตรการในการสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาบนฐานของข้อมูลดังกล่าว

2. การวิเคราะห์ทักษะทางด้านอารมณ์และสังคมต่อผลลัพธ์การเรียนรู้

กสศ. วิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนอายุ 15-16 ปี จำนวน 2,459 คน (เป็นนักเรียนยากจนพิเศษ จำนวน 225 คน) จากโรงเรียน 66 แห่ง ในพื้นที่ 12 จังหวัดทั่วประเทศ ที่ผ่านการประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากล เพื่อการพัฒนาสถานศึกษา (PISA for Schools) ตามกรอบขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) โดยนำผลการทดสอบดังกล่าวมาวิเคราะห์เชิงลึกในด้านทักษะทางด้านอารมณ์และสังคม เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเฉพาะในกลุ่มยากจนและด้อยโอกาส

จากการวิเคราะห์พบว่าทักษะทางด้านอารมณ์และสังคมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ แม้ว่าระดับทักษะทางด้านอารมณ์และสังคมจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับระดับเศรษฐฐานะ แต่มีนักเรียนยากจนพิเศษจำนวน 76 คน หรือร้อยละ 33.7 ของนักเรียนยากจนพิเศษทั้งหมดในนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีคะแนนการสอบทดสอบ PISA สูงที่สุดร้อยละ 25 บนสุดของประเทศ ซึ่งมีทั้งความโดดเด่นด้านวิชาการ และมีทักษะทางด้านอารมณ์และสังคมที่สูงกว่านักเรียนในกลุ่มเศรษฐฐานะเดียวกัน

ผู้ปกครอง ครู และโรงเรียน มีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะทางด้านอารมณ์และสังคม การสนับสนุนจากผู้ปกครองในด้านการศึกษา ความมั่นใจ และการช่วยเหลือในยามมีอุปสรรค และบรรยากาศในการเรียนการสอนที่มีวินัย มีความสัมพันธ์กับระดับทักษะทางด้านอารมณ์และสังคมของผู้เรียน การกลั่นแกล้ง (bullying) มีผลกระทบเชิงลบต่อทักษะทางด้านอารมณ์และสังคมของผู้เรียน

นอกจากนี้ระดับทักษะทางด้านอารมณ์และสังคมยังมีผลกระทบเชิงบวกทั้งต่อการเรียนและความพึงพอใจในชีวิต และเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนยากจนสามารถยกระดับการเรียนรู้ให้เท่าเทียมกับเด็กในกลุ่มฐานะอื่น ๆ ได้

3. การวิจัยเพื่อเพิ่มความมุ่งมั่นของนักเรียนยากจนพิเศษ และติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์มาตรฐานเงินอุดหนุนอย่างมีเงื่อนไข

กสศ. ร่วมกับ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดำเนินการวิจัยติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยากจนพิเศษหรือด้อยโอกาส ซึ่งเดิมพบว่าเป็นกลุ่มที่คาดการณ์รายได้และอนาคตของตนเองไว้ต่ำ และมองโอกาสด้านอาชีพในอนาคตที่แคบกว่านักเรียนในกลุ่มอื่น ๆ สะท้อนว่าผู้ปกครองและนักเรียนยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับผลตอบแทนจากอาชีพในอนาคต และอาจติดอยู่ในกรอบความคิดที่เชื่อว่าอนาคตไม่น่าจะเปลี่ยนแปลงไปจากที่เป็นอยู่เดิม เนื่องจากสภาพแวดล้อมและฐานะของครอบครัว

ข้อมูลจากกลุ่มนักเรียนจำนวน 3,211 คน ในโรงเรียน 251 แห่ง พบว่า เมื่อเพิ่มกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจวิธีคำนวณรายได้และคาดการณ์อาชีพในอนาคต เช่น หลักสูตรอาชีพ และหลักสูตรการพัฒนาความคิดแบบเติบโต (growth mindset) สามารถเพิ่มทักษะทางปัญญาให้กับนักเรียนได้อย่างชัดเจน โดยหลักสูตรด้านอาชีพมีผลต่อการพัฒนานักเรียนในระดับมัธยมศึกษามากกว่าหลักสูตรการพัฒนา growth mindset เนื่องจากนักเรียนมัศึกษามีแนวคิดหรือการรับรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ชัดเจนกว่านักเรียนในระดับประถมศึกษา ทำให้การตั้งเป้าหมายในชีวิตมีความชัดเจนมากกว่า ซึ่งส่งผลต่อการตั้งใจเรียนของนักเรียน จึงเสนอให้พัฒนานักเรียนด้วยหลักสูตรดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในหลักสูตรด้านอาชีพ ในประเด็นอาชีพแห่งอนาคตและเส้นทางของอาชีพ และปรับความเหมาะสมของหลักสูตรสำหรับนักเรียนแต่ละช่วงวัย

4. การวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำงานงบประมาณในลักษณะบูรณาการด้านการศึกษา เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (equity-based budgeting)

กสศ. ร่วมกับ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำงานงบประมาณในลักษณะบูรณาการด้านการศึกษาเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (equity-based budgeting) ต่อเนื่องเป็นระยะที่ 2 ด้วยการสำรวจทรัพยากรของโรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน) ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร จำนวน 907 แห่ง ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และทำการวิเคราะห์ต้นทุนที่เหมาะสมผ่านแบบจำลองฟังก์ชันต้นทุนของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ห่างไกล หรือการประมาณค่าต้นทุนต่อหัว

ผลการวิเคราะห์พบว่า โรงเรียนประถมศึกษามีต้นทุนเฉลี่ยอยู่ที่ 50,135 บาทต่อนักเรียนต่อคนต่อปี รองลงมาคือ โรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนขยายโอกาส โดยมีต้นทุนเฉลี่ยต่อนักเรียนต่อคนต่อปี อยู่ที่ 43,027 บาท และ 51,458 บาท ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารมีค่าใช้จ่ายต่อหัวสูงที่สุดอยู่ที่ 52,150 บาท และเกิดเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย 2 ด้าน คือ

(1) อัตราการอุดหนุนโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลควรแตกต่างจากโรงเรียนในพื้นที่ราบ เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลมีความเสียเปรียบกว่าโรงเรียนในพื้นที่ราบ เนื่องจาก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความจำเป็นหรือขาดแคลนของนักเรียน ลักษณะภูมิประเทศ ขนาดของโรงเรียน และความขาดแคลนของบุคลากรในโรงเรียน

(2) การจัดสรรอัตรากำลังคนตามความจำเป็นเหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารเพื่อการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูและบุคลากรที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในโรงเรียนที่ขาดแคลนครูตามเกณฑ์เพิ่มแรงจูงใจสำหรับการบรรจุเป็นครูในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณสำหรับดูแลนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (ผู้พิการ)

5. นวัตกรรมการเงินเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

จากการศึกษาเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเงินเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีการลงทุนด้านการศึกษาเพิ่มทุกปี โดยภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาไทยประมาณร้อยละ 60 รองลงมาคือ ภาคเอกชนประมาณร้อยละ 20 ซึ่งรวมถึงครัวเรือนและภาคธุรกิจ ทั้งนี้แนวโน้มของกลุ่มธุรกิจเอกชนที่ให้ความสนใจในการสนับสนุนด้านการศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากแรงจูงใจทางภาษีและแนวปฏิบัติในการเปิดเผยข้อมูลตามแนวคิดการดำเนินกิจการแบบยั่งยืนที่ครอบคลุมมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลของบริษัท (environmental social and governance : ESG)

จากงานวิจัยเครื่องมือในการระดมความร่วมมือที่สำคัญและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา ได้แก่ (1) พันธบัตร/หุ้นกู้เพื่อการศึกษา (2) การระดมทุนผ่านแพลตฟอร์ม (crowdfunding) และ (3) สัญญาจ่ายเงินตามผลลัพธ์ (outcome-based contract) หรือการลงทุนเพื่อสังคมที่ได้เงินตอบแทนตามผลลัพธ์ (social impact bond) โดยการคัดเลือกโครงการต้องเตรียมความพร้อมในมิติบริหารจัดการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขยายผล อีกทั้งหากโครงการมีผลประเมินที่สามารถชี้ผลสัมฤทธิ์โครงการที่ชัดเจนก็จะสนับสนุนการสื่อสารได้ดียิ่งขึ้น วงเงินที่ต้องการระดมทุนและการมีส่วนร่วมของผู้ให้ทุนยังเป็นอีกปัจจัยที่จะกำหนดเครื่องมือที่เหมาะสมได้

ในปี 2565 กสศ. ได้ริเริ่มนำแนวคิดจากงานวิจัยดังกล่าวประกอบกับแนวคิดการระดมทุนเชิงพาณิชย์สำรวจความสนใจกับภาคเอกชน เพื่อระดมทุนในวงเงินใหญ่รองรับการดำเนินงานเป็นระยะเวลามากกว่า 1 ปี เกิดเป็นความร่วมมือกับ บริษัท แอสสิริ จำกัด (มหาชน) โดยใช้หุ้นกู้ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเงินระดมทุนให้โครงการมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จังหวัดราชบุรี (Zero Dropout) วงเงินงบประมาณรวม 100 ล้านบาท เพื่อช่วยเหลือทั้งเด็กปฐมวัย และเด็กนอกระบบกว่า 11,200 คน ที่เสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษาในจังหวัดราชบุรีให้เป็น “ศูนย์” ภายในระยะเวลา 3 ปี จากนั้นจึงส่งต่อสู่กลไกของจังหวัดเพื่อสานต่อการทำงานในระดับพื้นที่ตั้งแต่ปีที่ 4 เป็นต้นไป



10 ศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา*

กลุ่มผู้รับประโยชน์ :

เด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่มีความเสี่ยงจะหลุดออกจากระบบการศึกษา

เป้าประสงค์ :

- การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (system change)

รูปแบบความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นทางการ ทั้งกลไกภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น และประชาชน ขับเคลื่อนด้วยงบประมาณจากภาคเอกชน

งบประมาณ : 11,700,000 บาท

(ระดมทุนจากภาคเอกชนและประชาชน)

ในปี 2565 กสศ. ได้จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา เพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ยากจนและด้อยโอกาสที่ประสบปัญหาความยากจนและปัญหาารุมเร้าหลายด้านอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโควิด-19

การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และประชาชน ทั้งระดับประเทศและระดับพื้นที่ ดำเนินงานโดยใช้เงินบริจาคจากภาคเอกชนและประชาชนทั้งหมด เพื่อสนับสนุนกลไกการทำงานในระดับพื้นที่ เชื่อมโยงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมทุกมิติปัญหาของเด็กและเยาวชนเป็นรายคน นำร่องกลไกใน 4 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น ยะลา พิษณุโลก และกรุงเทพมหานคร ให้เกิดต้นแบบการทำงาน และขยายผลไปสู่พื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ต่อไป และยังคงตั้งหน่วยรองรับกรณีวิกฤตเร่งด่วนที่ไม่อาจรอได้ครอบคลุมทั่วประเทศอีกด้วย

จัดการรายคน รอดพ้นวิกฤต ไม่หลุดจากระบบการศึกษา

การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา ดำเนินการโดยอาศัยกลไกการทำงานในระดับจังหวัด และมีผู้จัดการรายกรณีซึ่งเป็นอาสาสมัคร ร่วมด้วยทีมสหวิชาชีพจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ช่วยค้นหาและเจาะลึกเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาซ้ำซ้อนจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน รวมถึงออกแบบแผนการดูแล ติดตาม ป้องกันการหลุดออกนอกระบบซ้ำ และการประเมินเพื่อพัฒนา ร่วมกับภาคีที่เป็นแกนนำระดับจังหวัด

กลไกการช่วยเหลือครอบคลุมทุกมิติปัญหา ได้แก่ (1) ด้านสภาพที่พักอาศัย (2) ด้านสุขภาพกายใจ (3) ด้านการศึกษา และ (4) ด้านครอบครัว โดยประสานและส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้ามาช่วยเหลือตามสภาพบริบทของแต่ละกรณี รวมถึงให้เด็ก เยาวชนและครอบครัว เข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน และการเข้าถึงการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตเพื่อยกระดับอาชีพให้มีรายได้ เป็นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน

*เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตาม พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 5 (2) ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายให้แก่เด็กและเยาวชนซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และผู้ด้อยโอกาส จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหาครอบครัวและสภาพเศรษฐกิจ ต้นเหตุวิกฤตทางการศึกษา

ข้อมูลจากศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา กสศ. (ณ เดือนกันยายน 2565) พบว่า เด็กในระดับประถมศึกษาเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.39 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่างระดับชั้นเดียวกัน รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 30.79 ซึ่งหากเด็กกลุ่มดังกล่าวไม่ได้รับการช่วยเหลือจะทำให้มีโอกาสหลุดจากระบบการศึกษานอกภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2565 ถึงร้อยละ 85.14

เด็กและเยาวชนที่ประสบภาวะวิกฤตการศึกษา มากกว่าร้อยละ 75 ได้รับผลกระทบจากปัจจัยที่มีความซับซ้อนมากกว่า 1 ปัจจัย ซึ่งปัจจัยปัญหาด้านเศรษฐกิจและด้านครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการหลุดจากระบบการศึกษา โดยเด็กและเยาวชนที่ประสบภาวะวิกฤตการศึกษา กว่าร้อยละ 70 อาศัยอยู่กับญาติหรือครอบครัวที่ขาดพ่อหรือแม่ หรือขาดทั้งพ่อและแม่ มีเพียงร้อยละ 21.04 ที่อาศัยอยู่กับทั้งพ่อและแม่ ที่เหลืออาศัยกับผู้อุปการะหรือนายจ้าง หรืออยู่ในที่พักของสถาบัน เช่น สถานสงเคราะห์ มูลนิธิ หรืออยู่อาศัยเพียงลำพัง **แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาของครอบครัวซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการตกอยู่ในภาวะวิกฤตทางการศึกษาของเด็กและเยาวชน**

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลในมิติรายได้และหนี้สิน พบว่า ครอบครัวของผู้รับทุนมีรายได้เฉลี่ยต่อจำนวนสมาชิกเท่ากับ 1,135.58 บาท ซึ่งต่ำกว่ารายได้ตามเส้นความยากจนของประเทศ ในขณะที่ปริมาณหนี้สินครัวเรือนของผู้รับทุนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 147,804.24 บาท และมากกว่าร้อยละ 80 เป็นครอบครัวที่มีภาระต้องดูแลเด็กอายุน้อยกว่า 15 ปี จำนวน 1-3 คน บางครอบครัวมีภาระต้องดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการด้วย **สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลระหว่างรายได้และภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของภาวะยากจนของครอบครัว**

ปัญหาครอบครัวโยงใยทุกมิติ ทั้งความยากจนข้ามรุ่น การหย่าร้าง ภาวะสิ้นหวังในชีวิตและการใช้ชีวิตเร่ร่อนของพ่อแม่ การใช้ความรุนแรง การถูกทอดทิ้ง รวมทั้งคุณภาพของสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น การพนัน ยาเสพติด การค้าประเวณี มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงด้านพฤติกรรมและการศึกษาของเด็กโดยตรง เช่น สภาพแวดล้อมทำให้เด็กมีมุมมองว่าไม่ต้องเรียนก็หาเลี้ยงชีพตนเองได้ด้วยการค้า ยา เล่นพนัน หรือประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมาย และออกจากระบบการศึกษาไปในที่สุด โดยสถิติจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พบว่าระหว่างปี 2561-2565 มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิด รวม 134,747 คดี โดยเป็นความผิดในคดียาเสพติดอันดับ 1

อีกด้านหนึ่ง เมื่อเด็กและเยาวชนรับรู้ถึงภาวะความขาดแคลนของครอบครัวจึงจำเป็นต้องออกมาช่วยพ่อแม่หารายได้จนเจ็อครอบครัวโดยทำงานรับจ้างทั่วไป หรือใช้แรงงาน เด็กหรือครอบครัวมักมีมุมมองว่าการเรียนในระบบทำให้เสียเวลาในการหารายได้ ทั้งหมดนี้ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจยุติเส้นทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในที่สุด

นอกจากนี้ปรากฏการณ์ “ยากจนเฉียบพลัน” ของประชาชนทั่วไปที่ไม่มีรายได้เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจการจ้างงานยังไม่ฟื้นตัวเต็มที่ ทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากถูกปฏิเสธไม่ให้สอบประจำภาคเรียนเนื่องจากไม่มีเงินจ่ายค่าบำรุงการศึกษา เลวร้ายที่สุดคือต้องออกจากภาคเรียนกลางคัน และถึงแม้จะได้โอกาสเรียนต่อในโรงเรียนใหม่ที่มีโครงการช่วยเหลือพิเศษ ก็ยังมีอุปสรรคเรื่องไม่ได้วุฒิการศึกษาจากโรงเรียนเดิม ทำให้ไม่สามารถก้าวต่อไปในเส้นทางการศึกษาได้

ผลลัพธ์ นวัตกรรม และความร่วมมือ



การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ประสบภาวะวิกฤตทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดนำร่อง 4 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น ยะลา พิษณุโลก และกรุงเทพมหานคร พบว่า มีกระบวนการทำงานสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ค้นหา-คัดกรอง-สนับสนุน-ส่งต่อ โดยมีรูปแบบการทำงานที่แตกต่างกันตามแต่ละบริบทขององค์กรที่เป็นแกนนำการขับเคลื่อน ดังนี้

จังหวัดขอนแก่น ขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ซึ่งทำหน้าที่ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอีก 3 ภาคี ได้แก่ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (ศธจ.) สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สจจ.) และ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) รวมเป็น 4 ภาคีหลัก ร่วมกับภาคประชาสังคมในพื้นที่และโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น ในการสนับสนุนดูแลและการส่งต่อผู้รับทุนอย่างครบวงจร

จังหวัดยะลา ดำเนินการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ประสบภาวะวิกฤตทางการศึกษา โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลาเป็นหน่วยงานหลัก ในรูปแบบโครงสร้างดาวกระจายซึ่งหมายถึงการกระจายการบริหารงานจากรดับจังหวัดสู่ระดับท้องถิ่น เน้นความสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเข้าถึงง่าย เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายและทุกระดับสามารถเข้าใจสารสนเทศได้ตรงกัน

จังหวัดพิษณุโลก มีรูปแบบการทำงานแตกต่างจาก 2 จังหวัดแรกที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ โดยมีสมาคมสุโขทัย ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาสังคมเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนงาน ในรูปแบบความร่วมมือของประชาชนและภาคประชาสังคมที่มีใจในการช่วยเหลือเด็กในภาวะวิกฤตทางการศึกษา เครือข่ายการทำงานจึงเน้นไปที่ภาคประชาสังคม และใช้หลักการประสานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนเชิงนโยบายระดับจังหวัดต่อไป

กรุงเทพมหานคร ดำเนินการโดยมีสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครเป็นแกนนำหลัก ทำหน้าที่ประสานงานและส่งมอบนโยบายลงไปยังแต่ละเขต เพื่อสร้างกลไกการทำงานระดับพื้นที่ในการให้ความช่วยเหลือเด็กในภาวะวิกฤตทางการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กในครอบครัวที่ขาดแคลนและประสบสาธารณภัย โดยกรุงเทพมหานครมีบทบาทในการช่วยเหลือฉุกเฉินแก่ครอบครัวเด็กที่ประสบภัยระหว่างรอการช่วยเหลือจากภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อให้เด็กยังคงสามารถเข้าเรียนได้ตามปกติ

ผลลัพธ์สำคัญจากการดำเนินงาน คือ เด็กที่ได้รับการช่วยเหลือจากกลไกของโครงการยังคงอยู่ในระบบการศึกษา และ เกิดกลไกการทำงานเชื่อมโยงระดับจังหวัดโดยมีเด็กและเยาวชนเป็นตัวตั้ง รวมถึงการขับเคลื่อนเพื่อการแก้ปัญหาเด็กในภาวะวิกฤตการศึกษาขึ้นในพื้นที่ด้วยการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนจังหวัด

นอกจากนี้ยังพบว่าแนวทางการให้ความช่วยเหลือเด็กในภาวะวิกฤตทางการศึกษาให้ได้รับโอกาสจนจบการศึกษาขั้นสูงสุดนั้น จะต้องสนับสนุนค่าใช้จ่ายการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนควบคู่ไปกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของสมาชิกในครอบครัวและที่พักอาศัย ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองด้านการบริหารจัดการเงิน การบริหารความเสี่ยง การเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานของรัฐ และการยกระดับทักษะอาชีพครัวเรือน โดยการส่งเสริมให้พ่อแม่และผู้ปกครองพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตในการประกอบอาชีพ ไม่ยึดติดกับมุมมองที่ว่าชีวิตไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ สามารถเพิ่มรายได้ จนพึ่งตนเองได้และมีความสามารถในการสนับสนุนเพื่อการศึกษาของบุตรหลานแบบครบวงจร

โครงการศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา นับเป็นอีกหนึ่งความมุ่งมั่นของ กสศ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำงานเชิงรุกโดยยึดประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นตัวตั้ง ทำงานร่วมกันในทุกกระดับ ทั้งครอบครัว โรงเรียน และเครือข่ายชุมชน ร่วมกันเปิดช่องว่างการทำงานเพื่อฝ่าทุกวิกฤต ทุกข้อจำกัด และปัญหาจนเกิดผลต่อกลุ่มผู้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

ช่วยเหลือยามวิกฤต กู้โอกาสทางการศึกษา

วง ดาวง เป็นเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้หลุดจากระบบการศึกษาในช่วงภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2564 เป็นช่วงชั้นรอยต่อ ม. 3 ขึ้น ม.4 เนื่องจากครอบครัวไม่มีรายได้ วงที่แต่แรกตั้งใจไว้ว่าจะเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงยอมสละสิทธิ์เพื่อให้น้องที่เรียนอยู่ชั้นเดียวกันได้เรียนต่อ ม.4 ขณะที่ตนเองตัดสินใจออกมาทำงานหารายได้ให้กับครอบครัว โดยยังมีความหวังว่าจะได้กลับไปเรียนเมื่อเศรษฐกิจครอบครัวดีขึ้น

จนสิ้นสุดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา กสศ. ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำรวจเด็กเยาวชนที่ไม่มีรายชื่อยื่นต่อช่วงชั้นที่สูงขึ้นตามแนวทางการสร้าง ‘ระบบป้องกันและช่วยเหลือเด็กหลุดออกนอกระบบ’ และพบว่า วง เป็น 1 ในเด็กและเยาวชนราว 4.3 หมื่นคน ที่หลุดจากระบบการศึกษาในช่วงภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 กสศ. ได้สอบถามความต้องการกลับมาเรียน และทราบว่า วงอยากกลับเข้าเรียนทันทีในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2564 จึงได้ประสานกับโรงเรียนไทรน้อย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่วงศึกษาจบในชั้น ม.3 พร้อมนำเข้าสู่กระบวนการ ‘ห้องเรียนฉุกเฉิน’ ด้วยโปรแกรมฟื้นฟูความรู้ที่โรงเรียน สลับกับการเรียนออนไลน์จากที่บ้าน ร่วมกับโปรแกรมสนับสนุนการเติมความรู้จากนอกโรงเรียน จนเกิดเป็น ‘ไทรน้อยโมเดล’ ต้นแบบที่ได้นำไปขยายผลในโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาและมีความต้องการกลับมาเรียนให้กลับเข้าเรียนได้ทันที พร้อมการจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการปรับตัวด้วยโปรแกรมเรียนซ่อมเสริมเพิ่มเติม รวมถึงปรับการประเมินผลให้ยืดหยุ่นสอดคล้องกับสถานการณ์รายคน เพื่อประคองให้เด็กสามารถอยู่ในระบบการศึกษาต่อไปได้ ปัจจุบัน วง ดาวง ยังคงอยู่ในระบบการศึกษา และ กสศ. ยังทำงานร่วมกับโรงเรียนไทรน้อยอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามเฝ้าระวังการหลุดจากระบบ

อซี และ ทิว

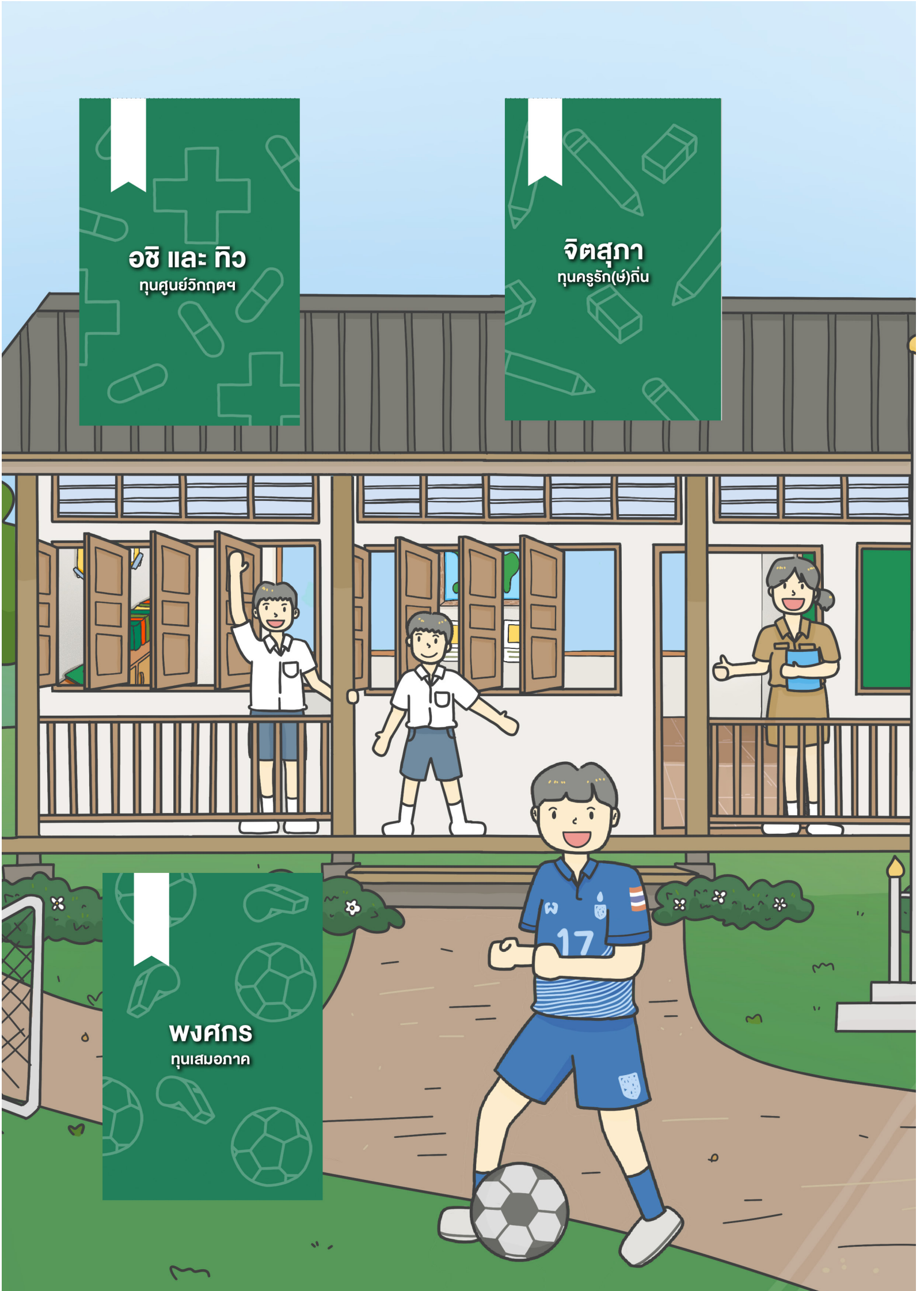
นุศูนย์วิฑฤตตช

จิตสุภา

นุคครูฑฐ(ษ)กััน

พงศักร

นุคสมอภาค

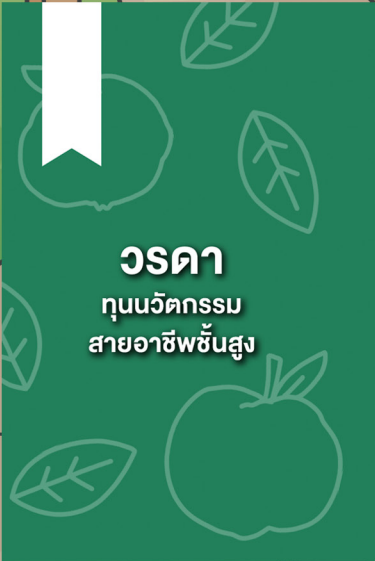




สุดารัตน์
ทุนเสมอภาค



ศิระวัฒน์
ทุนพระภิกษุสามเณร



จรดา
ทุนนวัตกรรม
สายอาชีพชั้นสูง

3.2

ต้นแบบที่ผลิตดอก ออกผล

การดำเนินงานในปี 2565 ของโครงการต่าง ๆ ได้เริ่มผลิตดอก ออกผลในหลายรูปแบบ เช่น ต้นแบบจาก การริเริ่มทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม นำไปสู่การทำงานในระดับนโยบายโดยมีหน่วยงาน ระดับกระทรวงตอบรับแนวทางและขยายการดำเนินงานครอบคลุมไปทั่วประเทศ การรวมพลังระหว่างชุมชน หน่วยงานระดับพื้นที่จนทำให้เกิดพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาท้องถิ่นด้วยฐานทุนชุมชน ซึ่งจุดประกายต้นแบบ การทำงานและจะได้ขยายผลไปสู่พื้นที่อื่น ๆ รวมถึงการใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของเด็กและ เยาวชนกลุ่มช่วงชั้นรอยต่อเพื่อการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากภาคเอกชนและประชาชนในการสร้าง โอกาสทางการศึกษาและสร้างแรงกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษา รวมทั้งกระบวนการค้นหา คัดกรอง คัดเลือกและพัฒนาครูรุ่นใหม่สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ ห่างไกลมีบทพิสูจน์และบทเรียนเพื่อการทำงานผลิตและพัฒนาครูของประเทศ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

การศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชนที่เคยก้าวพลาด

ในปี 2565 กสศ. และกระทรวงยุติธรรม โดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้ลงนามในบันทึก ข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อร่วมกันพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาให้ครอบคลุมไปทั่วประเทศ จากต้นแบบการเรียนรู้ภายในศูนย์ฝึกเด็กและเยาวชน มีรูปแบบ การดำเนินงานโดยเปลี่ยนผู้คุมเป็นนักจัดการเรียนรู้ และให้เด็กที่ก้าวพลาดมีปัญหาชีวิตที่เข้าไปอยู่ในสถานพินิจ ได้มีการศึกษาในทุกกระดับ หรืออย่างน้อยได้จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3



นอกเหนือจากการสนับสนุนระบบการจัดการศึกษาภายใต้การพัฒนาทักษะวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมเหล่านี้มีความสนใจและเข้าถึงการศึกษาแล้ว ยังเสริม ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ ทักษะวิชาการ ให้ความรู้เท่าทันความซับซ้อนในสังคม ดูแลพวกเขาเพื่อไม่ให้วนเวียนกลับไป ในวงจรเดิมโดยมีระบบติดตามต่อเนื่องถึงคุณภาพชีวิตหลังออกจากศูนย์ฯ รวมถึงการเตรียมความพร้อมต้อนรับ ของครอบครัว ชุมชน และสถานประกอบการ ที่ทุกฝ่ายพยายามทำร่วมกัน เพื่อให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ออกไป มีชีวิตที่ปกติ มีที่พึ่งพิง และไม่วนกลับมาทำผิดซ้ำอีก

จากการริเริ่มนำร่องในศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเขต 5 จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่ดูแล 7 จังหวัดภาคอีสานตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดนครพนม มุกดาหาร สกลนคร อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ ยโสธร และอุบลราชธานี จนได้ขยายรูปแบบการเรียนรู้ไปยังศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน 21 แห่ง มีเด็กเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมลงทะเบียนเรียนกว่า 1,000 คน และผ่านกระบวนการจนสำเร็จการศึกษาและได้รับวุฒิปับัตรแล้วมากกว่า 400 คน

อภิรักษ์ เป็นหนึ่งในตัวอย่างเยาวชนที่เคยคิดว่าไม่จำเป็นต้องเรียน ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาเพราะเคยมีงาน มีรายได้จากการประกอบอาชีพสุ่มเสี่ยง จนวันหนึ่งเส้นทางนั้นถูกปิดลงและต้องเข้ามาอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี แต่ความคิดดังกล่าวเปลี่ยนไปจากการดูแลและกิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งอภิรักษ์ได้หันกลับมาทบทวนชีวิตมากขึ้นจนตระหนักว่าถ้าเรียนให้จบ มีวุฒิการศึกษา แล้วกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง จะช่วยให้ไม่ต้องหวนกลับสู่วงจรชีวิตแบบเดิม จึงเลือกเรียนหลักสูตรช่างเชื่อมโลหะในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้จนสำเร็จการศึกษาระดับ ม.3 ได้รับวุฒิปับัตรพร้อมประกอบอาชีพได้

ผลจากความตั้งใจที่จะจัดการศึกษาเพื่อความสำเร็จของเด็กและเยาวชนที่เคยก้าวพลาดให้สามารถกลับเข้าสู่เส้นทางชีวิตที่ถูกต้องได้ รูปแบบการศึกษาที่หลากหลายตอบโจทย์ชีวิตนี้ คือเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ในปี 2566 กระทรวงยุติธรรมได้ผลักดันให้เป็นต้นแบบขยายรูปแบบการเรียนรู้ไปยังศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

นวัตกรรมเชิงกระบวนการ “เลือกคนมาเรียนครู”

การดำเนินงานโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ที่มีเป้าหมายด้านการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนด้อยโอกาสในพื้นที่ห่างไกลที่มีใจรักอยากเป็นครู ให้ได้เรียนครูเพื่อกลับไปพัฒนาบ้านเกิดของตนเองนั้น มีกระบวนการ 3 ขั้นตอนที่ กสศ. ออกแบบและทำงานร่วมกับสถาบันผลิตและพัฒนาครู 16 แห่ง เพื่อให้ได้มา



ซึ่งนักศึกษาทุน คือ (1) การค้นหา ร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่และคนในชุมชน เพื่อช่วยกันค้นหาและชี้เป้านักเรียนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด (2) การคัดกรอง นำเกณฑ์ที่กำหนดในแต่ละด้านมาประเมินและประมวลผลเพื่อกรองกลุ่มเป้าหมายที่สมัคร เช่น ฐานะครัวเรือน ความยินยอมของผู้ปกครอง หรือ สถานะบุคคลตามที่หน่วยงานให้ทุนการศึกษากำหนดคุณสมบัติ และ (3) การคัดเลือก เป็นกระบวนการพิสูจน์ให้แน่ชัดว่ากลุ่มเป้าหมายมีศักยภาพเพียงพอ

ที่จะเรียนได้จนจบหลักสูตรมีใจรักและจิตวิญญาณความเป็นครู โดยนำคุณลักษณะของครูปทุมวัย หรือครูประถมศึกษาออกมาแบบการคัดเลือก ในขั้นตอนนี้จะมีการทดสอบทั้งด้านวิชาการ และกิจกรรมที่ทดสอบความเฉพาะในแต่ละสาขา เช่น ค่ายครูอนุบาล หรือค่ายครูประถม ซึ่งขั้นตอนการคัดเลือกอาจเปิดโอกาสให้สวมบทบาทเป็นครูสอนนักเรียนในโรงเรียนสาธิตเป็นระยะเวลา 1-2 วัน

กระบวนการคัดเลือกคนที่จะมาเรียนครูดังกล่าวเป็นนวัตกรรมซึ่งกระบวนการที่ช่วยลดความสูญเสียจากการหลุดออกจากระบบการศึกษา รับประกันว่าจะได้ครูที่มีใจรักและจิตวิญญาณความเป็นครูที่แท้จริง จึงเห็นได้จากนักศึกษาครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1-3 จำนวน 863 คน ยังคงอยู่ในระบบการศึกษา อีกทั้งยังมีผลการเรียนเฉลี่ย 3.51-4.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดมากถึงร้อยละ 85.25

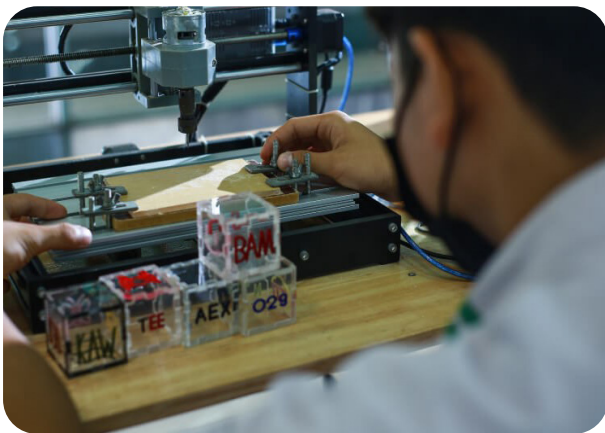


ปีการศึกษา 2566 นักศึกษาครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นแรก จำนวน 328 คน ซึ่งผ่านการค้นหา คัดกรอง และคัดเลือกอย่างเข้มงวดตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำนี้ จะสำเร็จการศึกษาก้าวออกไปเป็นครูเต็มตัว ณ พื้นที่ชุมชนบ้านเกิด โดยไม่มีใครหลุดออกจากทุนแม้แต่คนเดียว เป็นข้อพิสูจน์ยืนยันได้ในระดับหนึ่งว่าทุกคนที่ผ่านกระบวนการคัดสรรเข้ามาล้วนเหมาะสมกับงานสำคัญที่โรงเรียนปลายทาง และต้องการเป็นครูนักพัฒนาชุมชนที่ผ่านการบ่มเพาะเพื่อวางแนวทางจัดการศึกษาให้เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ด้วยหลักสูตรเฉพาะของสถาบันผลิตครูต้นแบบระหว่างนั้นยังได้เรียนรู้สื่อสารกับโรงเรียนปลายทาง ซึ่งเป็นพื้นที่จริงที่จะกลับไปทำงานหลังเรียนจบ ครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูเหล่านี้ จะเป็นครูรุ่นแรกผู้สร้างความเปลี่ยนแปลง ที่ทุกคนจะเห็นผลร่วมกันได้ในระยะเวลา 5-10 ปีข้างหน้า

พื้นที่เรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกช่วงวัย

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือปัญหาขนาดใหญ่ที่ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพัง จึงได้เกิดเป็น**โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ** ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ และย่อขนาดปัญหาลงในระดับพื้นที่ โดยเริ่มจากจุดเล็ก ๆ ในจังหวัด ซึ่งจะทำให้ขนาดของปัญหาลดลงถึง 100 เท่า ดังนั้นการปิดช่องว่างความเหลื่อมล้ำที่ยั่งยืน ย่อมเกิดขึ้นได้จากพลังของทุกคนในพื้นที่ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นการจุดประกายในฐานะตัวแบบที่จะขยายผลไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

ตำบลหนองสนธิ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ เป็นตัวอย่างการผลิตออกผลของร่างกายและแรงใจของทุกคนในชุมชน ผนึกพลังร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนธิ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอจอมพระ และ กสศ. เริ่มจากการทำงานร่วมกันในเรื่องเยาวชนนอกระบบ ภายใต้**โครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ** และอาศัยกลไกจังหวัดตามโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จนพัฒนาเป็นพื้นที่อบรมทักษะที่มุ่งจัดการศึกษาเฉพาะทางนอกโรงเรียน มีเยาวชนนอกระบบชุดแรก 50 คน ที่สนใจเรียนรู้การประกอบอาชีพจากฐานทุนเดิมของครอบครัว คือการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ โดยเดินทางมาอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นพื้นฐานหลักสูตรเกษตรและการทำปศุสัตว์แบบอินทรีย์



ในปีที่ผ่านมา ชุมชนหนองสนนียังได้เข้าร่วมโครงการสร้างอาชีพจากฐานชุมชนกับ กสศ. ทำให้มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากทีมพี่เลี้ยงผู้มีประสบการณ์เข้ามาเสริม เต็มด้วยทุนที่เข้ามาหนุนให้เกิดการก่อตั้งธนาคารพืชผักเพื่อบริหารจัดการการผลิต จนสามารถเปิดตลาดจำหน่ายผลผลิตให้กว้างออกไป ทั้งยังขยายเป้าหมายเรียนรู้จากกลุ่มเกษตรกรไปถึงเยาวชน ผู้สูงอายุ และเป็นที่พักพิงให้กับแรงงานนอกระบบได้เป็นอย่างดีในช่วงวิกฤตโควิด-19



เวลาเพียงสองปีที่ผ่านมา พื้นที่ 21,293 ไร่ กับประชากร 5,232 คน ใน 10 หมู่บ้านที่ตำบลหนองสนนียังได้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ด้วยความร่วมมือที่เข้มแข็งในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ภายใต้หลักบริหารจัดการมุ่งพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ครบวงจร จนเกิดงานเกิดอาชีพที่มั่นคง และต่อยอดเป็นห้องเรียนชุมชน สำหรับคนทุกวัยทุกกลุ่ม ที่สามารถเข้ามาเรียนรู้พัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานความรู้เรื่องอาหารปลอดภัย และการทำเกษตรกรรมสมัยใหม่ที่ช่วยลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนนียกกำลังมุ่งหน้าสู่การสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นที่พึ่งของคนในพื้นที่ ยกกระดับเป็นพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาท้องถิ่นด้วยฐานทุนชุมชน และวางแผนผลักดันให้เกิดเป็นสถาบันการศึกษาทางเลือก ที่ผู้เรียนสามารถเข้ารับการพัฒนาทักษะอาชีพ เก็บหน่วยกิต และรับวุฒิการศึกษาได้อีกด้วย



ฐานข้อมูลสู่การระดมทรัพยากรเพื่ออุดรอยต่อระหว่างช่วงชั้น

จากการทำงานร่วมกันระหว่าง กสศ. และ 5 หน่วยงานต้นสังกัดทางการศึกษาหลักของประเทศตลอด 4 ปี ที่ผ่านมาพบว่า รอยต่อระหว่างปีการศึกษาในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุก ๆ ปี คือช่วงเวลาสำคัญที่จะกำหนดชะตาชีวิตการเรียนต่อของนักเรียนในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย โดยเฉพาะในช่วงชั้นรอยต่อ เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือ ปวช. ที่ต้องมีการย้ายสถานศึกษาและมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉลี่ยต่อวันที่เพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว กสศ. จึงได้ร่วมมือกับภาคเอกชนผลักดันการระดมทุนเพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนกลุ่มช่วงชั้นรอยต่อสามารถเข้าเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นได้



ก่อนปิดภาคเรียนปีการศึกษา 2564 กสศ. สํารวจพบว่า มีนักเรียนในครัวเรือนยากจนพิเศษ ช่วงชั้นรอยต่อจํานวนราว 60,000 คน ที่มีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบ ซึ่งการหลุดออกจากระบบ การศึกษาก่อนวัยอันควรจะทำให้พวกเขาติดอยู่ในกับดักความยากจน และมีโอกาสสูงมากที่ความยากจนจากรุ่นพ่อแม่จะถูกส่งต่อไปยังรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเราเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า ปัญหาความยากจนข้ามชั่วคนที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน



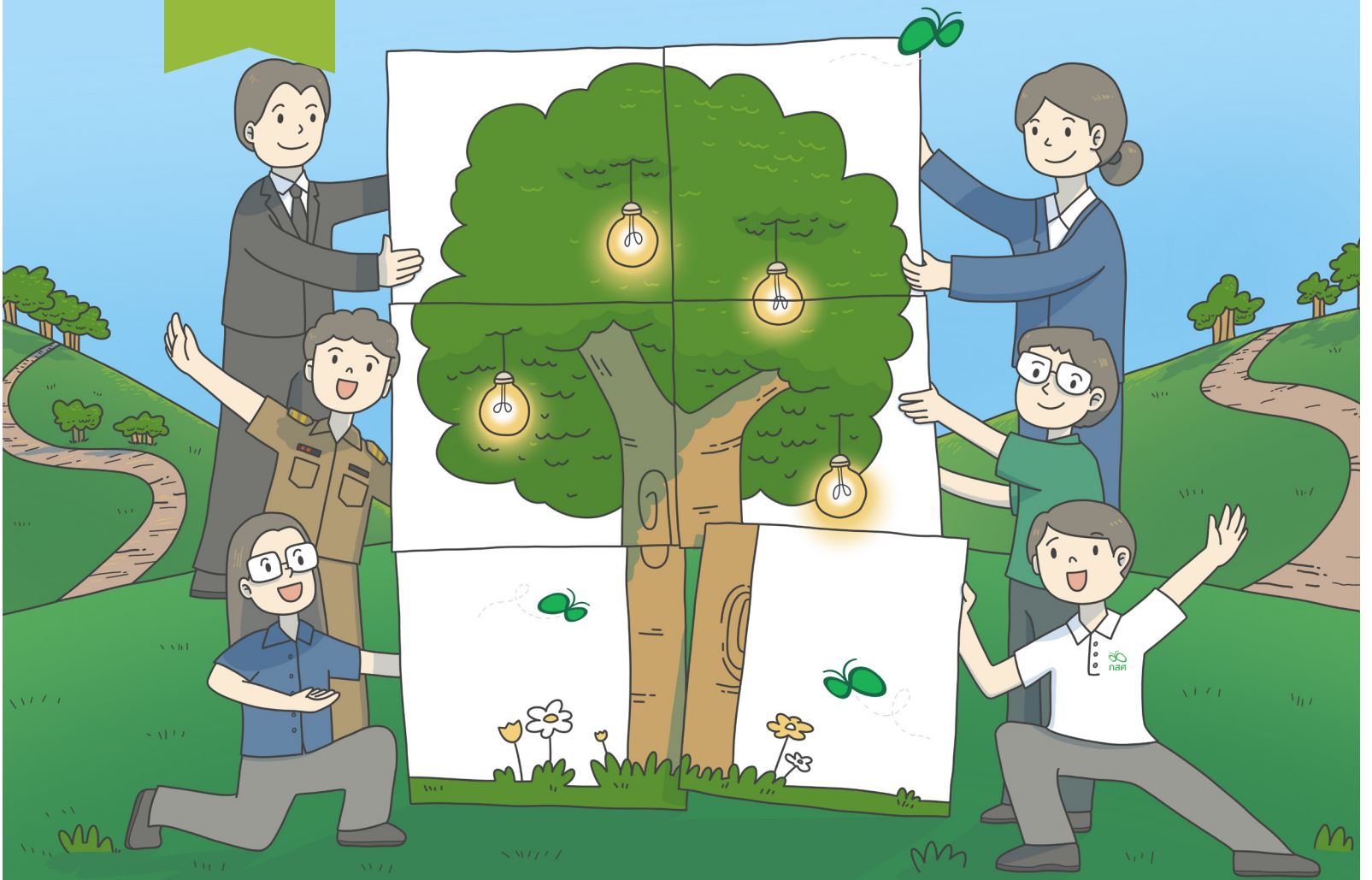
ผลจากการสำรวจข้อมูลดังกล่าวทำให้มีภาคเอกชนหลายบริษัทที่ต้องการมีส่วนร่วมในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เห็นถึงเป้าหมายการช่วยเหลือที่ชัดเจน ส่งผลให้มีการจัดตั้งโครงการขนาดใหญ่หลายโครงการ เช่น **โครงการลมหายใจเพื่อน้อง** ของ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เพื่อมอบทุนการศึกษากว่า 150 ล้านบาทให้แก่เด็กและเยาวชนจากครัวเรือนที่มีรายได้น้อย และได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากโควิด-19 ในช่วงชั้นรอยต่อ และเชิญชวนประชาชนเข้ามาร่วมในกิจกรรม PTT Virtual Run เพื่อแปลงกิจกรรมการเดินหรือวิ่งให้เป็นทุนการศึกษาอีกด้วย



นอกจากนี้ยังมีภาคเอกชนอีกหลายบริษัท และประชาชนที่เข้าร่วมช่วยเหลือกลุ่มประชากรที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส เนื่องจากได้เห็นสภาพปัญหาจากฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงทั้งภาพรวมของประเทศ และสามารถเจาะลึกถึงสภาพความเหลื่อมล้ำในระดับพื้นที่ ในระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (ISEE) ฐานข้อมูลดังกล่าว ประกอบกับพลังแห่งความร่วมมือจากทั้งภาคเอกชนและประชาสังคมจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจุดประกายความเข้าใจและร่วมสร้างเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะสร้างแรงกระเพื่อมให้ภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ หันมาช่วยกันเพื่อให้เด็กทั้งประเทศมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเสมอภาคกัน

ส่วนที่ 4 :

ผลการประเมิน 3 ปี
และ ก้าวต่อไปของ กสศ.



4.1

ข้อค้นพบจากรายงานการประเมิน 3 ปี กสศ.

ในปี พ.ศ. 2565 เป็นการทำงานครบ 3 ปีเต็มของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ซึ่งตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 กำหนดให้มีคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ซึ่งคณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2565 อนุมัติแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิรวม 5 คน เป็นคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานของ กสศ. ประกอบไปด้วย



นายสมชัย กุชพันธ์

ประธานกรรมการ



นายอนุสรณ์ แสงนิ่มนวล

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (ด้านการเงิน)



ศส.ชโยดม สรรพศรี

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (ด้านการศึกษา)



นางชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (ด้านการประเมินผล)



นายนิกร เกริกกุล

กรรมการและเลขานุการ

การประเมินผลการทำงานของ กสศ. ในรอบสามปีที่หนึ่ง (ตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม 2561 ถึงวันที่ 13 พฤษภาคม 2565) ได้รายงานต่อคณะรัฐมนตรีไปแล้วเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2565 และได้เผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน อันมีเนื้อหาโดยสรุปดังต่อไปนี้

พัฒนานวัตกรรม นำความเปลี่ยนแปลง

ในรอบสามปีที่หนึ่ง กสศ. ได้ดำเนินงานครอบคลุมและบรรลุตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งกองทุน ทั้งการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ การเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู เพื่อพัฒนาคุณภาพของการศึกษา ปรับใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการดำเนินงาน และริเริ่มสร้างสรรค์ในการระดมความร่วมมือจากภาคเอกชนและภาคประชาสังคม โดยร่วมกับหน่วยงานอื่น เพื่อนำต้นแบบนวัตกรรมไปใช้ในการดำเนินงาน ถือเป็น การสร้างและวางฐานการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษา ที่จะนำไปสู่การสร้างเสมอภาคทางการศึกษาให้ดีขึ้นได้โดยลำดับ

สรุปข้อค้นพบที่สำคัญ คือ กสศ. ได้ดำเนินงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 5 โดยสามารถช่วยให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ รวมถึงเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูและสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน เกิดผลสัมฤทธิ์สำคัญที่นำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ (1) นวัตกรรมการคัดกรองความยากจน (2) ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ “Information System for Equitable Education หรือ iSEE” (3) ระบบการติดตามนักเรียนทุนรายบุคคลผ่านเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก (4) การระดมความร่วมมือร่วมกับ ภาคเอกชน (innovative finance) ผ่านความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ (5) การระดมทุนจากภาคประชาสังคม และภาคเอกชน และ (6) เกิดต้นแบบการทำงานร่วมกันในพื้นที่

งบประมาณเข้าถึง ผลสัมฤทธิ์เข้าเป้า

การดำเนินงานของ กสศ. เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งรวมถึงการจัดการประเมินความเสี่ยงเพื่อป้องกันการทุจริต มาตรการส่งเสริมความโปร่งใส และ กำหนดทิศทาง กลยุทธ์ และเป้าหมายอย่างชัดเจน ส่งผลให้ กสศ. สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมีระบบจัดเก็บข้อมูล iSEE และ Q-Info ซึ่งช่วยสนับสนุนให้การทำงานของ กสศ. สามารถติดตาม ตรวจสอบ และระบุผู้รับประโยชน์ตามกลุ่มผู้รับประโยชน์ได้ชัดเจน

จากการดำเนินงานตั้งแต่ก่อตั้งองค์กร กสศ. สามารถสร้างโอกาสให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส รวมเกิน 3 ล้านคน-ครั้ง และมีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าประสงค์ทั้ง 4 ประการ ดังนี้

ผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์ที่ 1

การเข้าถึงการเรียนรู้ (learning access) เด็กและเยาวชนวัยเรียน มีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาผ่านการได้รับเงินอุดหนุน ซึ่งส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนของเด็กปฐมวัยและวัยเรียนเพิ่มขึ้น โดยนักเรียนกลุ่มเสี่ยงซึ่งมีอัตราการเข้าเรียนน้อยกว่าร้อยละ 85 ลดจาก 18,345 คน ในภาคเรียน 1/2563 เหลือ 1,024 คน ในภาคเรียน 2/2563 และเด็กยากจนและยากจนพิเศษจำนวน 11,783 คน มีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น โดยสามารถเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาผ่านระบบการคัดเลือกบุคคล เข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย (TCAS64) ในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 69 แห่งทั่วประเทศ

ผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์ที่ 2

ผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome) มีการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ในด้านการจัดการเรียนรู้และการบริหารภายใน การบริหารจัดการด้านวิชาการ ส่งผลให้สามารถยกระดับผลลัพธ์ การเรียนรู้และทักษะความสามารถของนักเรียนจำนวนกว่า 190,000 คน โดยนักเรียนมีโอกาสในการเข้าถึง การศึกษาที่มีคุณภาพสูงขึ้น รวมทั้งครูและหน่วยจัดการเรียนรู้ได้รับการพัฒนาศักยภาพเพื่อจัดการศึกษา ตามความต้องการที่หลากหลาย เพื่อคุณภาพของผู้เรียน

ผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์ที่ 3

การศึกษาทางเลือก (alternative education) เด็กและเยาวชน นอกกระบวนการศึกษาใน 20 จังหวัดนำร่อง ได้รับโอกาสในการเรียนรู้ตามศักยภาพ โดยเด็กและเยาวชนนอกกระบวนการศึกษามีโอกาสกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา หรือได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามศักยภาพ สำหรับแรงงานนอกกระบวนการพัฒนาทักษะการดูแลสุขภาพจิต ทักษะชีวิตด้านการเงิน ทักษะการบริหารจัดการสำหรับศตวรรษที่ 21 และทักษะอาชีพ ส่งผลให้แรงงานมีความรู้ความสามารถในการประกอบ อาชีพตามความถนัดเพิ่มขึ้น และมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้

ผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์ที่ 4

มีการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบเกิดขึ้นแล้วหลายประการ เช่น

(1) **นวัตกรรมการคัดกรองความยากจน** โดยพัฒนาระบบการคัดกรองนักเรียน สร้างแนวทางในการค้นหาเด็กนักเรียนยากจนร่วมกับครูในพื้นที่ตามหลักความเป็นธรรมและโปร่งใส

(2) **การเปลี่ยนระบบการสนับสนุนเพื่อการศึกษา** ซึ่งเดิมเป็นการสนับสนุนงบประมาณให้กับโรงเรียนไปใช้ในการจัดการศึกษาโดยคำนวณตามจำนวนนักเรียน (supply-side financing) แต่ กสศ. ได้สร้างระบบการสนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษาที่พิจารณาตามความจำเป็นและความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล (demand-side financing) โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่อยู่ในครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของกลุ่มประชากรทั้งประเทศ ทั้งนี้ เพื่อช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา และช่วยเพิ่มโอกาสในการไปโรงเรียนของนักเรียนกลุ่มดังกล่าว

(3) **เกิดต้นแบบการทำงานร่วมกันในพื้นที่** เกิดการปรับเปลี่ยนการทำงานจากรูปแบบเดิม ที่ทำงานแบบแยกส่วน เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของเครือข่ายความร่วมมือจากทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันออกแบบและวางระบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา โดยจะเป็นระบบเฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ และจะมีโครงสร้างที่สามารถพัฒนาเติบโต เพื่อขับเคลื่อนและสนับสนุนคุณภาพการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนได้ด้วยตนเองต่อไป

(4) **ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ “iSEE”** ที่เชื่อมโยงฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของภาครัฐ 6 กระทรวง ครอบคลุมผู้รับประโยชน์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส มีระบบการติดตามนักเรียนทุนรายบุคคลผ่านเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก เพื่อให้การช่วยเหลือตรงตามกลุ่มผู้รับประโยชน์

(5) **การระดมความร่วมมือกับภาคเอกชน และภาคประชาสังคม** ทั้งในรูปแบบการระดมทุนและการระดมความร่วมมือ ที่ผ่านมา กสศ. มีองค์กรร่วมสนับสนุนจำนวนมากกว่า 200 องค์กร

ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คณะกรรมการประเมินผล กสศ. ได้มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อให้ กสศ. สามารถดำเนินการในระยะต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ดังนี้

1. การเสริมสร้างการบริหารจัดการภายใน (strengthening internal foundation) ตั้งแต่ การทบทวนกระบวนการ กฎระเบียบ นโยบาย ภายในสำนักงาน และการวางโครงสร้างพื้นฐานของระบบเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างบูรณาการ

2. ความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย (networking and partnership) ตั้งแต่การพัฒนาบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมองค์กร ไปสู่การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมาย การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบให้บรรลุผลสำเร็จ โดยเน้นการร่วมมือกับภาคเอกชน โดยเฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ และการเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานหลัก เช่น หน่วยงานในระดับอุดมศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เด็กยากจนได้เรียนในระดับที่สูงขึ้น

3. การมุ่งหน้าสู่ความเสมอภาคทางการศึกษา (supporting equitable education) โดยมุ่งเน้นการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเท่าเทียมของคุณภาพสถานศึกษา การสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ การส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม และการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน การขับเคลื่อนองค์กรเพื่อส่งต่อโครงการและนวัตกรรมด้านการศึกษา ต้องพิจารณาให้มีแผนการส่งต่อและมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสื่อสารทำความเข้าใจกับหน่วยงานหลัก ภาคี และหน่วยงานด้านนโยบายเกี่ยวกับบทบาทและภารกิจในการดำเนินการ

ก้าวต่อไป ด้วยความมุ่งมั่น

นับตั้งแต่ กสศ. ดำเนินงาน เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ทั้งด้านการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กและเยาวชน และการเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพครูและสถานศึกษา และที่สำคัญ กสศ. ได้สร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย เกิดการจัดการงบประมาณด้านการศึกษาโดยใช้หลักความเสมอภาค และสร้างการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ท้องถิ่น ชุมชน และภาคประชาสังคมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ที่ให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมออกแบบและวางระบบให้เหมาะสมกับบริบทและสภาพปัญหาความต้องการของพื้นที่ตน และสามารถพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องได้ **จึงถือได้ว่า เป็นการวางพื้นฐานและสร้างจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่จะพัฒนาต่อยอดสู่ระบบนิเวศทางการศึกษาเพื่อการบูรณาการและนำไปสู่การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาได้ต่อไปในอนาคต**

4.2

เสียงสะท้อนจากทุกภาคส่วน

ตลอดระยะเวลาการดำเนินงานที่ผ่านมา กสศ. ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนอย่างดี จากทั้งรัฐบาล รัฐสภา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ท้องถิ่น และประชาชน โดยมีเสียงสะท้อน คำแนะนำ และข้อเสนอเพื่อพัฒนาและปรับปรุงทิศทางการทำงานของ กสศ. โดยสรุปดังนี้

รัฐบาลตระหนัก ร่วมผลักดันการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา



“โครงการลมหายใจเพื่อน้อง ที่ถือเป็นแบบอย่างที่ดีของภาครัฐธุรกิจ ในการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชน เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญที่นำพาประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และเชื่อมั่นว่า ความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน จะสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น เพราะการศึกษาถือเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศ”

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม



“การศึกษาแต่ละพื้นที่มีจุดอ่อนและจุดแข็งแตกต่างกัน พื้นที่จะรู้ปัญหาดีที่สุุดว่า จะพัฒนาการศึกษาในทิศทางใดเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด การขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกมิติเป็นเสมือนการต่อจิ๊กซอว์ภาพทางการศึกษา ซึ่งขณะนี้ในภาพรวมของประเทศ การดำเนินนโยบายทางการศึกษาภายใต้โครงการต่าง ๆ กำลังปรากฏผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน เช่น โครงการพาน้องกลับมาเรียน การติดตามเด็กตกหล่นและออกกลางคันกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา”

นางสาวตรีบุษ เกียนทอง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ภาคการเมืองหนุนพลังแห่งความร่วมมือเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

“บทบาทของ กสศ. คือ การเป็น ‘ตัวเร่ง’ (catalyst) ในการกระตุ้นการทำงานของภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อลดการใช้งบประมาณที่ไม่มีประสิทธิภาพของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้น กสศ. ต้องผลักดันด้านนโยบายให้สำเร็จ เพื่อให้การลงทุนของประเทศถูกนำไปใช้ในบริบทที่ควรจะเป็น และ กสศ. จะผลักดันอย่างไรให้หน่วยงานทุกภาคส่วนตระหนักว่าเป็นหน้าที่ในการทำงานด้านการศึกษา หรือเปิดพื้นที่ให้ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมกับการศึกษามากขึ้น เพราะการศึกษาไม่สามารถทำเพียงคนเดียวได้ ”

ศ.นิสคารก์ เวชยานนท์
สมาชิกวุฒิสภา



“สมาชิกวุฒิสภาได้มีข้อเรียกร้องสองส่วนถึงรัฐบาลและสำนักงานงบประมาณ ในส่วนแรกขอเรียกร้องให้จัดสรรงบประมาณให้กองทุนรายปีจำนวน 5% ของงบประมาณกระทรวงศึกษาธิการ คือ จาก 5 แสนล้านบาท เราต้องการเพียง 5 บาท หรือ 25,000 ล้านบาท เพื่อให้เด็ก 4 ล้านคน มีโอกาสในชีวิตเป็นคนไทยที่มีคุณภาพ ส่วนข้อเรียกร้องที่สอง กสศ. ต้องหานวัตกรรมเพิ่มเติมไม่หยุดยั้ง ในการทำให้ทรัพยากรเพียงพอช่วยเด็กยากจนพิเศษและเด็กยากจนธรรมดามากขึ้น”

พศ.อุว.เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ
สมาชิกวุฒิสภา





“ชื่นชม กสศ. ที่ทำงานอย่างทุ่มเทและสร้างสรรค์ ปีที่ผ่านมาจึงได้เห็นหลายกิจกรรมที่มีความพยายามประสานความร่วมมือหน่วยงานกับภาคประชาสังคมและขยายโอกาสให้นักเรียนได้เรียนมากขึ้น แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำในเวลานี้เหมือนเป็นปัญหาอันดับที่ทุ่มงบประมาณไปช่วยเท่าไรคงไม่พอ จึงต้องค้นหาการปฏิรูปเชิงระบบในระยะยาว เพราะความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการกระจุกตัวของการกระจายอำนาจ”

นายปดิพัทธ์ สันติภาดา

ส.ส.พิษณุโลก

พรรคก้าวไกล



“กสศ. เป็นหน่วยงานสำคัญด้านการศึกษาวิจัยเพื่อทำให้คำว่าความเสมอภาคทางการศึกษาไม่ใช่แค่อยากเรียนต้องได้เรียน แต่รวมทุกอย่าง เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะที่ได้ก็บางคนมีความสามารถซ่อนอยู่แต่ไม่มีโอกาส ในอนาคตระบบการศึกษามีโจทย์ใหญ่มากกว่าจะสร้างคนให้พร้อมเรื่องใด คือ การอยู่ได้อย่างมีความสุขและมีศักยภาพโดยไม่จำเป็นต้องเรียนเก่งอย่างเดียว”

นายชวน ชูจันทร์

ส.ส.บัญชีรายชื่อ

พรรคพลังประชาชน

ภาคีงานรับ พร้อมร่วมขับเคลื่อนขยายผลต้นแบบ

“อาชีวศึกษาแข็งแกร่งภายใต้การทำงานร่วมกับ กสศ. ประเทศและเศรษฐกิจก็จะขับเคลื่อนไปด้วยชาวอาชีวศึกษา ถือเป็นคำมั่นสัญญาว่าจะเดินทางตามแผนที่กำหนดไว้ร่วมกับ กสศ. เป็นพลังขับเคลื่อนตอบโจทย์ความต้องการของประเทศส่งเสริมสร้างโอกาสทางอาชีพให้ดีที่สุด”

เรืออากาศโท สมพร ปานคำ
รองเลขาธิการคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา



“กองทุน กสศ. เป็นการลงทุนที่ได้ผลคุ้มค่ามากกว่าการลงทุนที่เคยมีมา เป็นผลตอบแทนที่มหาศาลมากกว่าตัวเงิน เพราะ กทม. น่าจะมีเด็กขาดโอกาสและมีเด็กที่หลุดจากระบบมากมายแต่เรามองไม่เห็น กองทุนไม่ใช่การมีประโยชน์กับเด็กและครอบครัวเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์กับเมืองและประเทศ เนื่องจากเราจะมีบุคลากรที่มีคุณภาพ และเป็นส่วนที่เข้มแข็งในการพัฒนาเมืองและประเทศต่อไป”

นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์
ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร



“ข้อมูลการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของนักเรียนยากจนพิเศษของ กสศ. ทำให้ กสศท. สนใจขยายกลุ่มผู้รับประโยชน์ไปยังกลุ่มเด็กเปราะบางจะนำข้อมูลและข้อเสนอไปพัฒนาโยบายการจัดบริการสาธารณะด้านโทรคมนาคมบนหลักความเสมอภาคทางการศึกษา”

นายต่อพงศ์ เสลานนท์
คณะกรรมการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการ
โทรคมนาคมแห่งชาติ ด้านส่งเสริมสิทธิเสรีภาพประชาชน





“พื้นที่เรียนรู้ที่มีคุณภาพมีความจำเป็นต่อเด็กในชุมชนที่เน้นการมีเด็กเป็นศูนย์กลาง มีการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือทำ การเสริมสร้างประสบการณ์ ทำให้เป็นพื้นที่สร้างความสุข สร้างโอกาส อบอุ่น และปลอดภัย แต่สำหรับกรุงเทพฯ แม้พบว่าพื้นที่การเรียนรู้ที่หลากหลายแต่บางส่วนไม่เหมาะสมตามช่วงวัย”

นายเชษฐา บัณคง
ผู้อำนวยการ
มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก



“สิ่งที่เด็กทุกคนต้องการคือโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่ภูมิลำเนาของตนเอง ดังนั้นเราจะทำอย่างไรให้มาตรฐานการศึกษาโรงเรียนห่างไกลมีความเสมอภาค มีมาตรฐานเพียงพอ คำตอบของคำถามนี้คือความร่วมมือของทุกคนในวันนี้ ที่จะต้องช่วยกันสร้างคุณภาพการศึกษาให้เด็ก ๆ จากหมู่บ้านหรือตำบลห่างไกล เพื่อให้พวกเขาได้มีโอกาสต่อยอดชีวิตเช่นเดียวกับเด็กในพื้นที่อื่น”

นางทรงลักษณ์ วรภัย
รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์



“ขอแสดงความยินดีและชื่นชมประเทศไทย ที่นำวาระการศึกษามาเป็นหัวใจในการฟื้นฟูประเทศหลังวิกฤตโควิด-19 จากตัวอย่างของพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร เราได้เห็นว่า การพัฒนาครูคือรากฐานการจัดการศึกษาในโลกยุคใหม่ ซึ่งเมื่อมีต้นแบบจากที่หนึ่ง ก็สามารถนำไปใช้พัฒนาโรงเรียนอื่นในพื้นที่อื่นของประเทศ หรือเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่น ๆ ของโลกได้ แล้วสุดท้ายผลที่เราจะได้รับร่วมกัน ก็คือการเปลี่ยนเด็กจำนวนมากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น”

Maritza Chan Valverde
องค์การยูนิเซฟ

ข้อมูลสู่การชี้เป้า สังก่อโอกาสจากภาคเอกชน

“เอสโซ่ภูมิใจที่ได้ใช้ประโยชน์จากระบบ iSEE ในการจัดสรรทุนการศึกษา เพื่อนำมาช่วยเหลือเด็กที่มีความจำเป็นอย่างทันท่วงที และตรงจุด เพื่อไม่ให้น้อง ๆ ต้องหลุดจากระบบไปก่อนเวลาอันควร หลังมอบทุนติดต่อกันมาเป็นเวลา 4 ปี เราสามารถติดตามได้ว่า เด็กที่ได้รับทุนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ทั้งสุขภาพร่างกาย และยังคงอยู่ในเส้นทางการเรียนต่อเนื่อง ทั้งหมดนี้คือภารกิจของเอสโซ่ที่ตั้งใจจะทำงานกับ กสศ. เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และพัฒนาศักยภาพของเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไปในอนาคต”

นายอดิศักดิ์ แจ้งกมลกุลชัย

ประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการ
บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)



“ถ้าเด็กเยาวชนไทยมีโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันมากขึ้น เขาก็จะมีรากฐานที่ดีในการประกอบอาชีพ มีรายได้ที่มั่นคงในอนาคต ซึ่งผลลัพธ์หมายถึงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตตนเอง คนในครอบครัว รวมไปถึงสังคมของเขาด้วย และในระยะยาวมูลนิธิจะขยายงานออกไปในระดับประเทศ ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอื่นต่อไป”

นายเอกธิ รัตนอารี

รองประธาน มูลนิธิ มิตรชุบิชิ มอเตอร์ส ประเทศไทย





“ถ้าเราไม่ได้ลงพื้นที่เองคงไม่เชื่อว่าคอมพิวเตอร์ 1 เครื่องสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ของเด็กในพื้นที่ห่างไกลได้ทั้งโรงเรียน ซึ่งครั้งก่อนเราได้เข้าไปมอบคอมพิวเตอร์ทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียน อุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียนในพื้นที่ตะเข็บชายแดน โดยอาศัยข้อมูลคำแนะนำจาก กสศ. ที่ช่วยให้ทุนและสิ่งของจำเป็นได้ไปถึงมือน้อง ๆ ที่สมควรได้รับจริง ๆ”

นายเจริญ ผู้สัมฤทธิ์เลิศ

ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร เคพีเอ็มจี

ประเทศไทย เมียนมาร์ และลาว



“โตเกียวมอเตอร์ตั้งใจที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา เรามองว่าทุนการศึกษานั้นคือฐานของการต่อสู้กับวิกฤต เพื่อให้เด็ก ๆ ของเราได้เรียนรู้พัฒนาตัวเองต่อไป ตรงนี้เชื่อว่าภาคเอกชนประชาชนทั่วไปเราพร้อมช่วยกันคนละเล็กละน้อยไม่ทิ้งกันอยู่แล้ว แต่สิ่งสำคัญที่จะทำให้การศึกษาของจังหวัดไปได้จริง ๆ คือ การเข้ามาขององค์กรหรือนักการศึกษาที่มีความรู้เฉพาะทาง ซึ่งจะนำนวัตกรรมเชิงพื้นที่เข้ามาพัฒนาในระดับท้องถิ่น”

นางสาวพรณี สีม

กรรมการผู้จัดการบริษัทโตเกียว มอเตอร์ (ประเทศไทย)

จังหวัดขอนแก่น

สื่อมวลชน และประชาชน ร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

“กสศ. ไม่ได้มีงบประมาณที่จะไปเปลี่ยนแปลงอะไรโดยตรงด้วยตนเอง แต่สิ่งที่ กสศ. มีอยู่ คิดว่าเป็นคุณค่าหลาย ๆ เรื่อง ทั้งความแตกต่าง ความหลากหลาย ความเชื่อมั่นในศักยภาพของเด็กทุก ๆ คน และความสามารถของ กสศ. ที่จะทำได้ คือ ทำคุณค่าที่เป็นนามธรรมเหล่านี้ให้เห็นชัดเป็นรูปธรรม”

นางสาวรัชดา ธรรมาภ
ผู้ดำเนินรายการ ThaiPBS



“มากกว่าโอกาสที่เด็กจะได้รับการศึกษา คือการได้รับการศึกษาที่เหมาะสม ได้ร่วมงานกับ กสศ. ในหลายโครงการ พบว่าความเสมอภาคทางการศึกษาที่แท้จริง คือการมองเห็นถึงปัญหาแล้วไปแก้ไขให้ตรงจุด เช่น เด็กที่มีภาวะกล้ามเนื้อมัดเล็กอ่อนแอ ต้องให้ความสนใจไปพัฒนาก่อนเกิดภาวะ *learning loss*”

นางสาวสุปณีย์ เอียดศรีไชย
ผู้ก่อตั้งสำนักข่าว The Reporters



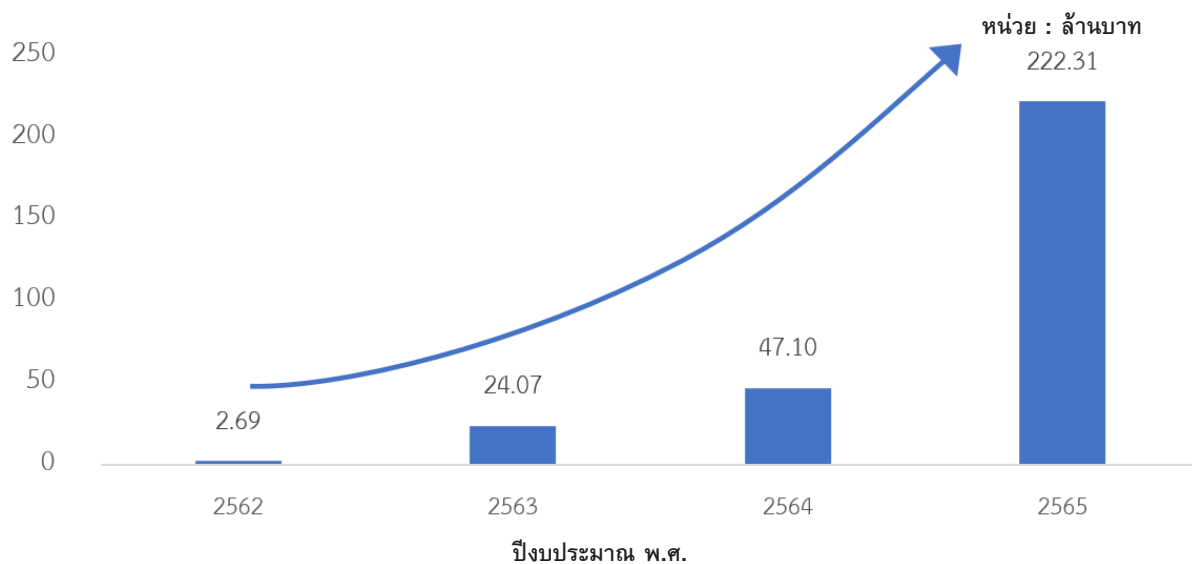
กสศ. พร้อมน้อมรับทุกเสียงสะท้อนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ด้วยเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่า การระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อร่วมกันกำหนดทิศทาง แสวงหาวิธีการ และนวัตกรรมการทำงาน เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาใหม่ ๆ ที่ไม่ใช่เพียงแต่ข้อเสนอที่มุ่งเน้นการทำงานของ กสศ. แต่ฝ่ายเดียวนั้นจะเป็นจุดเริ่มต้นในการผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศที่ซับซ้อนหลากหลาย ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบนิเวศทางการศึกษาและทุกองคาพยพของสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความยั่งยืน

4.3

ความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และทุกภาคส่วน

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กสศ. ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และท้องถิ่น รวมจำนวน 153 หน่วยงาน และประชาชนมากกว่า 87,698 คน ส่งผลให้ในปี 2565 มีเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และกลุ่มที่อยู่ในภาวะวิกฤตเร่งด่วนที่เสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษา จำนวน 108,055 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 17,432 แห่ง ได้รับการดูแลช่วยเหลือ จากเงินบริจาคภาคเอกชนและประชาชนจำนวนรวมกว่า 222 ล้านบาท ซึ่งเป็นยอดเงินบริจาคที่สูงสุดนับตั้งแต่มีการก่อตั้งองค์กร รายละเอียดดังแสดงในแผนภาพที่ 11

แผนภาพที่ 11 เงินบริจาคที่ กสศ. ได้รับจากภาคเอกชนและประชาชน ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2565



นับเป็นความก้าวหน้าครั้งสำคัญของการประสานความร่วมมือและการสนับสนุนงบประมาณระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐ เพื่อเสริมสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา และยังเกิดการระดมทุนผ่านช่องทางใหม่อย่างหุ้นกู้ ผสานกับการทำงานในระดับพื้นที่เพื่อให้เด็กในพื้นที่ทุกคนไม่หลุดออกจากระบบการศึกษารวมพลังทางสังคมที่ทุกภาคส่วนเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของประเทศผ่านการระดมความร่วมมือ 5 กิจกรรม ดังนี้

1 ระดมทุนร่วมสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา

กสศ. ได้สื่อสารรณรงค์วาระทางสังคม ด้านการระดมทุนช่วยทางการศึกษาของนักเรียนยากจน จนนำมาสู่การระดมทุนสร้างหลักประกันโอกาสทางการศึกษา ให้กับนักเรียนช่วงชั้นรอยต่อที่มีฐานะยากลำบาก และกลุ่มเด็กวิกฤตทางการศึกษาที่กำลังออกจากระบบในภาคเรียนปัจจุบัน โดย มูลนิธิก้าวคนละก้าว บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) กลุ่มธุรกิจ TCP มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ บริษัท เอ็มเค เรสโตรองต์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ได้ระดมความร่วมมือประชาชนทั่วประเทศ เพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับนักเรียนช่วงชั้นรอยต่อ (ประถมศึกษาปีที่ 6 และมีธยมศึกษาปีที่ 3) ที่มีฐานะยากลำบากและกลุ่มเด็กวิกฤตทางการศึกษาที่กำลังออกจากระบบในภาคเรียนปัจจุบัน เช่น เด็กกำพร้าอันเนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เด็กที่ครอบครัวยากจนเฉียบพลัน เด็กที่ถูกครอบครัวทอดทิ้ง เด็กพิการ เด็กที่เผชิญกับเหตุอัคคีภัยและอุทกภัย รวม 105,634 คน โดยปัจจุบันนักเรียนทั้งหมดยังคงอยู่ในระบบการศึกษา มีอัตราการมาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และเกิดคณะทำงานศูนย์ช่วยเหลือเด็กในภาวะวิกฤต ทั้งส่วนกลางและระดับพื้นที่ ซึ่งจะเป็นกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่ยั่งยืนของประเทศ



2 หุ่นกู้เพื่อเด็กทุกคนต้องได้เรียน

นับเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่ภาคเอกชนและภาครัฐได้ประสานความร่วมมือกันทำงาน โดยใช้ศักยภาพและความแข็งแกร่งในเชิงธุรกิจมาผนวกเข้ากับความเข้มแข็งของข้อมูลด้านวิชาการ โดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนารากฐานของประเทศด้วยการศึกษา จนเกิดเป็นการระดมพลังผ่านหุ่นกู้ Zero Dropout ที่ภาคธุรกิจสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้เช่นกัน

บริษัท แอสเสอรี่ จำกัด (มหาชน) เล็งเห็นว่าทุกธุรกิจจะเดินหน้าต่อไปไม่ได้ถ้ารากฐานของประเทศโดยเฉพาะภาคการศึกษาไม่แข็งแรง จึงต้องการจุดประกายให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงประเทศไทย ด้วยการเปิดตัวโครงการ “Zero Dropout เด็กทุกคนต้องได้เรียน” ออกหุ่นกู้ระดมทุนไม่เกิน 100 ล้านบาท เพื่อสนับสนุน กสศ. ในโครงการ Zero Dropout จังหวัดราชบุรี เด็กหลุดระบบการศึกษาต้องเป็น “ศูนย์” ซึ่งผู้ลงทุนในหุ่นกู้ดังกล่าวจะได้รับประโยชน์ถึง 2 ต่อ คือ ผลตอบแทนด้านตัวเงินจากการลงทุน และที่สำคัญกว่านั้นคืออนาคตเด็กของเด็กในประเทศไทย เพื่อให้เด็กได้อยู่ในระบบการศึกษา สร้างรากฐานสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ประเทศไทยขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างแข็งแกร่ง

ในปี 2565 กสศ. ร่วมกับภาคีในพื้นที่วางแผนขับเคลื่อนโครงการระยะ 3 ปี ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงหลุดจากระบบในช่วงชั้นรอยต่อในจังหวัดราชบุรีให้สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษาได้กว่า 1,000 คน เชื่อมโยงข้อมูลและส่งต่อระหว่างโรงเรียนและสถานศึกษาสายอาชีพ เพื่อสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาในระดับสูง ซึ่งไม่ได้ดำเนินการเพียงแค่เด็กกลุ่มปัจจุบันเท่านั้น แต่โครงการดังกล่าวจะส่งผลกระทบในระยะยาวเป็นความร่วมมือที่ยั่งยืนในการส่งต่อเด็กจากรุ่นสู่รุ่น เกิดกลไกอาสาสมัคร 3 พลัง ที่ใช้ความรู้เป็นสะพานเชื่อมโอกาสทั้งด้านสุขภาพ การคุ้มครองผ่านสิทธิสวัสดิการ และการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และพร้อมเดินหน้าสู่นวัตกรรม 1 โรงเรียน 3 ระบบ สร้างการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา



3 อาหารช่วยลดเสียงภาวะโภชนาการ

กสศ. และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคเอกชนร่วมดำเนินการทดลองและพัฒนา รูปแบบโครงการอาหารเช้าในสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารแก่นักเรียนยากจนพิเศษ โดยทำงานร่วมกับโรงเรียนที่มีนักเรียนยากจนพิเศษมากกว่าร้อยละ 80 จำนวน 23 โรงเรียน ในพื้นที่ห่างไกล 4 จังหวัด กระจาย 4 ภูมิภาค ควบคู่ไปกับการสื่อสารให้ความรู้ด้านโภชนาการที่ดีให้กับครอบครัวและนักเรียนยากจนพิเศษ จำนวนกว่า 2,000 คน ภาพรวมส่งผลให้ภาวะโภชนาการของนักเรียนเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นจาก ภาวะขาดสารอาหารในช่วงที่โรงเรียนต้องปิดการเรียนการสอนอย่างยาวนานในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 นอกจากนี้ กสศ. ได้สรุปบทเรียนจากการดำเนินงานนี้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อผลักดันให้มีการสนับสนุน อาหารเช้าให้แก่เด็กนักเรียนยากจนพิเศษต่อรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาดำเนินการต่อไป



“ความเสมอภาคทางการศึกษานั้น เราไม่ได้มองแค่ให้เด็ก ต้องไปโรงเรียนแล้วได้เรียนหนังสือ ไม่ใช่แค่มีจักรยานมีเงิน เสียค่าเทอม แต่เด็กต้องมีความพร้อมที่จะเรียนหนังสือ ซึ่งขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย หนึ่งในนั้นคือ ภาวะสุขภาพและโภชนาการของเด็ก ถ้าเด็กมีสภาพร่างกายและภาวะโภชนาการไม่พร้อมที่จะเรียนหนังสือ แม้ว่าเด็กได้ไปโรงเรียนและมีค่าเทอมแต่เด็กก็จะเรียนไม่รู้เรื่อง”

อาจารย์สง่า ดามาพงษ์

นักโภชนาการและที่ปรึกษาโครงการ



4 ชี้นำมาด้วยความร่วมมือภาคเอกชน

กสศ. ได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อชี้เป้าและสนับสนุนกลุ่มผู้รับประโยชน์ที่แม่นยำและตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของภาคเอกชน และสามารถรายงานผลการสนับสนุนเพื่อยกระดับการทำงานจากการเฝ้าระวังสู่การจัดการแก้ปัญหาเชิงระบบที่ยั่งยืน ด้วยพลังความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยมีภาคเอกชนร่วมบริจาคและทำกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 4 ปี และยังสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของพนักงานใน

องค์กรต่าง ๆ จนเกิดเป็นวัฒนธรรมแห่งการให้โอกาสทางการศึกษา โดยเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมประจำปีของบริษัทเอกชนต่าง ๆ เช่น บริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน) บริษัท มิตรซูบิชิ มอเตอร์ส ประเทศไทย (จำกัด) บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) และมูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การบริจาคกับ กสศ. สามารถลดหย่อนภาษีได้ 2 เท่าของเงินที่บริจาค และ กสศ. ยังจัดสรรเงินบริจาคทั้งหมดให้แก่เด็กและเยาวชน โดยไม่มีการหักค่าใช้จ่ายทั้งค่าบริหารจัดการ ค่าดำเนินการ และค่าธรรมเนียมธนาคาร



5 ส่งต่อการใช้ที่ไม่สิ้นสุด

เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้ริเริ่มกิจกรรมระดมทุน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยส่งต่อความช่วยเหลือให้แก่เด็ก ๆ ในพื้นที่ห่างไกล เช่น เครือข่ายนักเรียนจากโครงการศึกษานานาชาติใน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้บริจาคเงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่เป็นค่าใช้จ่าย ด้านการศึกษา ให้กับนักเรียนทุนเสมอภาค และเยาวชน อีกกลุ่มหนึ่งได้นำรายได้ร้อยละ 15 จากการจำหน่าย กระเป๋ารักษ์โลกแบรนด์ 'Keep' ที่ได้รับรางวัลที่ 1 จากการแข่งขันฝึกฝนทักษะการดำเนินธุรกิจ JA Thailand Company Program Competition of the Year 2021-2022 ของนักเรียนชั้น ม.5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมส่ง ต่อโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนคนอื่น ๆ ที่ขาดโอกาส



ทั้งหมดนี้เป็นพลังแห่งความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคมไทย อันมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนสังคมไทยให้ก้าวไปสู่การมีความเสมอภาคทางการศึกษา ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการทำงานตามแนวคิดปวงชนเพื่อการศึกษา หรือ ALL FOR EDUCATION อย่างแท้จริง

ส่งต่อการใช้ จากพี่ถึงน้อง จากเพื่อนถึงเพื่อน

“พวกเราเชื่อว่าการศึกษา คือ พื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงสังคม หลายคนในสังคมอาจยังไม่รู้ว่าในความแตกต่างของโอกาสในชีวิต มีใครหลายคนที่เขามีความตั้งใจมีความอยากรู้ อยากเรียน อยากได้โอกาสในการพัฒนาตัวเอง โดยทั้งที่จริงแล้วเขาเองก็มีความสามารถ หรือมีศักยภาพภายในที่ดีกว่าคนอื่นอีกมากมาย ซึ่งมีโอกาสมากกว่าเขาเสียอีก ดังนั้น การมอบเงินส่วนหนึ่งจากผลิตภัณฑ์ Keep พวกเราหวังว่าจะเป็นเงินทุนก้อนหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้คนที่ขาดแคลนมีโอกาสด้านการศึกษามากขึ้น ซึ่งสุดท้ายแล้ว ผลลัพธ์ย่อมหมายถึงการเปลี่ยนแปลงประเทศของเราในระยะยาว”



นางสาวมริ เจริญกุล นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้พัฒนา แบรนด์กระเป๋ารักษ์โลก 'Keep'

การศึกษาคือรากฐาน นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

“ปตท. ได้ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่องด้วยเชื่อว่าการศึกษา คือ หนึ่งในรากฐานสำคัญที่จะนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ในช่วงที่ผ่านมามีโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ของหลายครัวเรือนลดลง เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เด็กนักเรียนจำนวนมากมีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา ปตท. จึงร่วมกับ กสศ. จัดตั้ง “โครงการลมหายใจเพื่อน้อง” ขึ้นเพื่อมอบทุนการศึกษากว่า 150 ล้านบาท ให้แก่น้อง ๆ เยาวชนจากครัวเรือนที่มีรายได้น้อยและได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากโควิด-19 จำนวนกว่า 60,000 คนทั่วประเทศ นี่คือการตั้งใจของ ปตท. ที่ต้องการสร้างการมีส่วนร่วมในการลดช่องว่างทางการศึกษา”



นายอรรถพล ฤกษ์พิบูลย์

ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่
บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ธุรกิจไปต่อไม่ได้ถ้าการศึกษาไม่แข็งแรง

“ผมคิดว่าการบริจาคเงินสามารถทำได้ แसनสิริมีทุนจำนวน 100 ล้านบาทอยู่แล้ว ในส่วนของ CSR บริษัท แต่ถ้าทำอย่างนั้น เรานำเงินไปมอบให้ กสศ. แล้วก็จบ ขณะที่การออกหุ้นกู้ ผลตอบแทน 3.20% ในระยะเวลา 3 ปี เราจะสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน และช่วยส่งต่อเรื่องราวที่เป็นปัญหาในระดับประเทศไปถึงผู้คนอื่น ๆ ได้กว้างไกลกว่า เพราะเรามีทั้งองค์กรที่เป็นพันธมิตรในการทำงานจำนวนมาก ซึ่งเขาจะรับรู้และส่งต่อความสำคัญของการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ไปยังเพื่อนฝูงญาติมิตรเป็นทอดแล้วสิ่งนี่เองที่จะเป็นแรงบันดาลใจให้องค์กรหรือบุคคลอื่น ๆ ที่สนใจในปัญหาเดียวกัน เข้ามาร่วมมือกันได้มากขึ้น”



นายเศรษฐา ทวีสิน

ประธานอำนวยการและกรรมการผู้จัดการใหญ่
บริษัท แसनสิริ จำกัด (มหาชน)

คณะกรรมการบริหาร กสศ. ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดทำและปรับปรุงแผนการดำเนินงานในแต่ละปี เพื่อมุ่งเน้นภารกิจที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์และประสิทธิผลสูงสุดต่อกลุ่มผู้รับประโยชน์ของ กสศ. เป็นสำคัญ รวมทั้งภารกิจประจำพื้นฐานที่สำนักงานต้องดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดของงบประมาณ และการบริหารจัดการองค์กรเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสำคัญตามแผนดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสศ. จึงได้กำหนดทิศทางการดำเนินงานและจุดเน้นที่สำคัญ ดังนี้

- **เร่งขับเคลื่อนการพัฒนาหลักประกันโอกาสทางการศึกษา** เพื่อปิดช่องว่างความเสี่ยงที่เด็กและเยาวชนจะหลุดออกจากระบบการศึกษากลางคันร่วมกับหน่วยงานหลัก โดยเฉพาะการบูรณาการทั้งด้านข้อมูล องค์ความรู้ งบประมาณและการสร้างระบบการทำงานร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนครอบคลุมทั้งระบบเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย เช่น การปรับเพิ่มอัตราเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขให้สอดคล้องกับความจำเป็นของเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในมิติสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งมิติอื่น ๆ

- **ประมวลองค์ความรู้และบทเรียนจากงานนำร่องในพื้นที่เพื่อส่งเสริมการทำงานฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้** รวมถึงการวิจัยและจัดทำฐานข้อมูลเพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกับทุกภาคส่วน โดยถอดบทเรียนจากการทำงานร่วมกันระหว่างครู สถานศึกษา และหน่วยงานในพื้นที่ สนับสนุนเครื่องมือการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กปฐมวัยซึ่งมีปัญหาด้านพัฒนาการทั้งด้านร่างกายและการใช้ภาษา กสศ. จะดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานทั้งภายในและนอกประเทศเพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสมพิเศษ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในมิติสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งมิติอื่น ๆ

- **แบ่งปันข้อมูล กลยุทธ์ หรือ รูปแบบการทำงานร่วมกับทุกฝ่าย และส่งต่อต้นแบบหรือภารกิจงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** วางแผนในการทำงานใหม่ร่วมกับหน่วยงานหลัก เช่น การดูแลนักเรียนที่มีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาเนื่องจากปัญหาสุขภาพจิต กับกรมสุขภาพจิต และหน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียน สำหรับงานที่ดำเนินงานเห็นผลลัพธ์เบื้องต้นแล้วต้องผลักดันให้เกิดการขยายผล เช่น การทำงานพัฒนาทักษะและอาชีพในกลุ่มเยาวชนนอกระบบและประชากรวัยแรงงาน หรือการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งจะได้ขยายเครือข่ายร่วมกับการใช้กลไกหน่วยงานและทรัพยากรในพื้นที่ต่อไป

- **จัดกระบวนการให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะที่ กสศ. เป็นองค์กรของทุกคน** เป็นกลไกการรวมพลังของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเตรียมจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง กสศ. ร่วมกับภาคีเครือข่ายและผู้ที่มีความสนใจในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาในการระดมความเห็นจากสังคม เพื่อให้เห็นมุมมองนอกเหนือจากกรอบการทำงานที่ กสศ. ได้วางไว้ และนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการก่อนจัดทำแผนการดำเนินงานในปีงบประมาณถัดไป

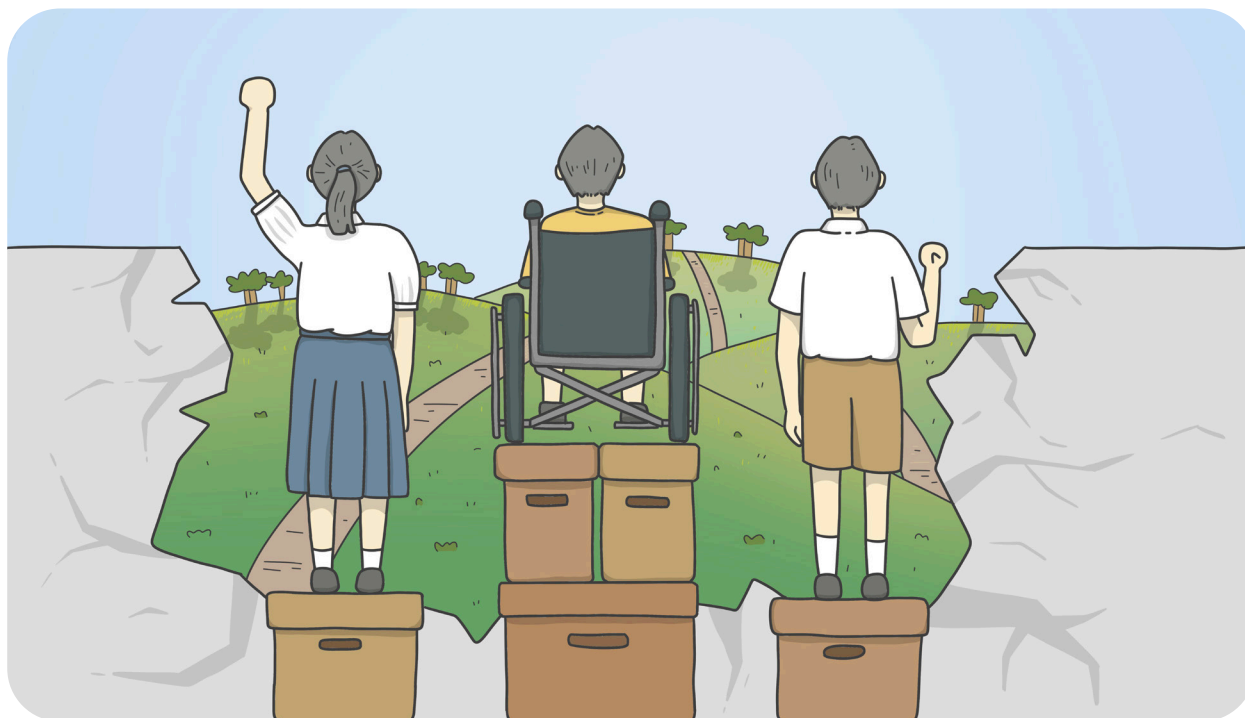
การบริหารจัดการองค์กร โดยมุ่งเน้นการตอบโจทย์กลยุทธ์สำคัญ และขับเคลื่อนด้วยพลังการเรียนรู้

- พัฒนาการงานและการบริหารจัดการงบประมาณให้มีความยืดหยุ่น โดยคงความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองการทำงานในทุกรูปแบบ รองรับภารกิจเร่งด่วน/เฉพาะกิจตามสถานการณ์ของประเทศ และเน้นการทำงานโดยจัดลำดับความสำคัญของงานตามความเร่งด่วน

- สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการทำงานที่เร่งด่วน/เฉพาะกิจ โดยออกแบบวิธีบริหารจัดการให้เหมาะสม เพื่อสนับสนุนงบประมาณแก่แผนงานที่มีเงินไม่เพียงพอหรือใช้แก้ไขปัญหาบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะกิจของเด็กยากจนหรือด้อยโอกาส

- ใช้แนวทางวงจรบริหารงานคุณภาพ (วางแผน-ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ปรับปรุง) มาช่วยในการปรับกระบวนการทำงานขององค์กรอย่างเป็นระบบ ประกอบกับผลักดันให้เกิดการทำงานเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งองค์กร (ONE EEF) โดยให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้และถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงาน การสรรหาและพัฒนาบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงการเรียนรู้ การปรับปรุงงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐานขององค์กรให้รองรับการปฏิบัติงานตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดภาระงานด้านเอกสารที่มี

ทั้งนี้ กสศ. เชื่อว่าความเสมอภาคทางการศึกษาจะเกิดขึ้นจริงได้ในอนาคตด้วยการพัฒนาการศึกษาที่มีความหลากหลาย ตอบโจทย์ของเด็กและเยาวชนทุกคน ดังประโยคที่ว่า “ความหลากหลายทางความถนัดและความสนใจคือ พร เป็นพรสำหรับอนาคตประเทศ” โดย กสศ. จะทำหน้าที่ตัวกระตุ้นดึงทุกภาคส่วนมาร่วมกับหน่วยงานหลักในการออกแบบและปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาให้ยืดหยุ่น เหมาะสม รองรับความต้องการของผู้เรียนด้วยนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่ได้จากการทำงานในพื้นที่นำร่องที่ผ่านมา เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงที่สุดตามความสามารถและความต้องการได้อย่างยั่งยืน



ส่วนที่ 5 :

รายงานทางการเงิน และ ประสิทธิภาพขององค์กร



5.1

รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน

รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

คณะกรรมการตรวจสอบภายใน (คตส.) มีองค์ประกอบตามที่กำหนดในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 ดังนี้

1. นางภัทรพร	วรทรัพย์	ประธานกรรมการ	ผู้แทนกระทรวงการคลัง
2. นายเอก	มุติตาภรณ์	กรรมการ	ผู้แทนสำนักงานประมาณ ตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม 2564
3. นายธวัชชัย	เกียรติกวานกุล	กรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะกรรมการบริหาร กสศ. แต่งตั้งมีผลตั้งแต่วันที่ 30 กรกฎาคม 2565

กรรมการที่พ้นจากตำแหน่งระหว่างปี

1. นายอภิชาติ	รัตนราศรี	ผู้แทนสำนักงานประมาณ	ดำรงตำแหน่งวันที่ 21 ตุลาคม 2562 ถึงวันที่ 29 ธันวาคม 2564
2. นายชาลี	จันทนยิ่งยง	ผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะกรรมการบริหาร กสศ. แต่งตั้ง	ดำรงตำแหน่งวันที่ 19 กรกฎาคม 2561 ถึงวันที่ 29 กรกฎาคม 2565

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 คตส. ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหาร กสศ. โดยมีการประชุมรวม 12 ครั้ง กรรมการตรวจสอบภายในทุกคนเข้าร่วมประชุมครบองค์ประชุม มีการประชุมร่วมกับผู้สอบบัญชีทุกไตรมาส และประชุมร่วมกับผู้จัดการ กสศ. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน อีกทั้ง คตส. ได้รายงานผลการดำเนินงานเป็นรายไตรมาสต่อคณะกรรมการบริหาร กสศ. สรุปสาระสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ดังนี้

1 การสอบทานรายงานทางการเงิน

คตส. ได้สอบทานให้สำนักงาน กสศ. มีการรายงานทางการเงินอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ โดยได้สอบทานรายงานการเงินระหว่างกาลสำหรับไตรมาส 1-3 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และรายงานทางการเงินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ร่วมกับผู้บริหาร กสศ. และผู้สอบบัญชี โดยได้ร่วมพิจารณาความถูกต้องของรายงานทางการเงิน ความเหมาะสมของนโยบายการบัญชี ความเพียงพอของการเปิดเผยข้อมูล รวมถึงเหตุการณ์ที่สำคัญที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงิน เพื่อให้รายงานทางการเงินดังกล่าวถูกต้อง โดยผู้สอบบัญชีได้สอบทานหรือตรวจสอบและรับรองรายงานทางการเงินดังกล่าวแล้วว่าเป็นไปตามหลักมาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐ

คตส. ขอให้สำนักงาน กสศ. ให้ความสำคัญกับบัญชีพักเงินรับคืนโครงการที่มียอดสูงขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบบัญชี ระบบติดตามและการจัดการข้อมูลของสำนักงาน กสศ. มีความจำเป็น ต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สามารถระบุได้อย่างถูกต้องว่า เงินที่ได้คืนมาจากโครงการใด และเพื่อให้สำนักงาน กสศ. รับทราบสถานะของโครงการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง และประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการได้อย่างทันที่

นอกจากนี้ คตส. ได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบแนวทางการจัดจ้างผู้สอบบัญชี สำหรับรอบปีบัญชี พ.ศ. 2566

2 การกำกับดูแลงานตรวจสอบภายในและสอบทานผลการตรวจสอบ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักงาน กสศ. ยังไม่สามารถจัดจ้างหรือบรรจุอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของฝ่ายตรวจสอบภายในได้ครบ จึงได้จัดจ้างผู้ตรวจสอบภายนอก (Internal Audit Outsourcing) ซึ่งได้ร่วมกับฝ่ายตรวจสอบภายในปรับปรุงแผนการตรวจสอบภายใน ให้ครอบคลุม ยืดหยุ่น และสอดคล้อง กับแผนการปฏิบัติงานในการดำเนินการตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ให้รัดกุมและมีประสิทธิภาพ โดย คตส. ได้สอบทานผลการตรวจสอบตามแผนการตรวจสอบภายในประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ที่ดำเนินการแล้วเสร็จ หรืออยู่ระหว่างดำเนินการตรวจสอบรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการตรวจสอบที่ดำเนินการแล้วเสร็จ

2.1.1 สอบทานผลการตรวจสอบโครงการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ และด้อยโอกาสที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ปี พ.ศ. 2563 พบว่า การดำเนินงานโครงการฯ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ กสศ. ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานตามคู่มือที่ กสศ. กำหนด และมีระบบการควบคุมภายในที่เพียงพอ

2.1.2 สอบทานผลการตรวจสอบโครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (นักเรียนทุนเสมอภาค) ปี พ.ศ. 2563 และตรวจติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของบริษัทไพร์ชวอเตอร์แฮร์ส คูเปอร์ส คอนซัลติ้ง (ประเทศไทย) จำกัด พบว่าการดำเนินงานโครงการฯ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ กสศ. มีระบบการควบคุมภายในที่เพียงพอ โดยมีเพียงบางประเด็นที่ปฏิบัติไม่สอดคล้องตามที่คู่มือกำหนด เช่น เจ้าหน้าที่การเงินไม่ได้ประทับตราจ่ายเงินแล้วและวันที่จ่ายเงินบนเอกสารการรับเงินค่าครองชีพ ซึ่งสำนักงาน กสศ. อยู่ระหว่างดำเนินงานเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่ครอบคลุมต่อไป

2.2 ผลการดำเนินงานที่อยู่ระหว่างตรวจสอบ

คตส. รับทราบแผนการตรวจสอบภายใน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ที่อยู่ระหว่างดำเนินการจำนวน 1 โครงการ คือ การตรวจสอบงานจัดซื้อจัดจ้างและงานเบิกค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน กสศ. ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักกรรมการบริหารและบริหารทั่วไป

2.3 ผลการดำเนินงานที่ คตส. ให้ข้อเสนอแนะ

2.3.1 สอบทานการประเมินผลการควบคุมภายใน (ปค.6) พบว่า แบบ ปค.6 ประจำปี 2564 ที่ฝ่ายตรวจสอบภายในได้จัดทำขึ้นมีความสอดคล้องกับรายงานการประเมินองค์ประกอบของการควบคุมภายใน (ปค.4) รายงานการประเมินผลการควบคุมภายใน (ปค.5) และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561

2.3.2 สอบทานผลการตรวจประเมินภายในตามข้อกำหนดและมาตรฐานการควบคุมของมาตรฐาน ISO/IEC 27001:2013 พบว่าฝ่ายตรวจสอบภายในได้ดำเนินการตรวจประเมินภายในของระบบ Information Security Management Systems (ISMS) ให้กับสำนักงาน กสศ. เพื่อขอการรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 27001:2013 พบรายการที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด 2 ข้อ คือ การประชุม Management Review และการทบทวนความเสี่ยงไม่ครบถ้วนตาม Information Security ซึ่ง คตส. มีข้อสังเกตเพิ่มเติมให้สำนักงาน กสศ. จัดทำทะเบียนคุมรายละเอียดในเรื่อง Asset Inventory ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3 การประชุมร่วมกับผู้จัดการ กสศ.

คตส. ได้ประชุมหารือร่วมกับผู้จัดการ กสศ. รวม 2 ครั้ง เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรคของสำนักงาน กสศ. ดังนี้

3.1 ด้านการบริหารจัดการทั่วไป

เห็นว่า สำนักงาน กสศ. ยังมีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานซึ่งอาจทำให้การปฏิบัติงานไม่ครบถ้วน ไม่บรรลุผลสำเร็จขององค์กรหรือขาดการควบคุมภายในที่ดี รวมทั้งได้หารือถึงความคืบหน้าในการสรรหาบุคลากรตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายใน และอัตรากำลัง ของฝ่ายตรวจสอบภายในที่มีผลต่อการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุตามแผนการตรวจสอบภายในของสำนักงาน กสศ.

3.2 ด้านความพร้อมของหน่วยรับตรวจ

คตส. เห็นว่า สำนักงาน กสศ. ควรส่งเสริมสนับสนุนและดูแลให้ทุกสำนักทุกฝ่าย เตรียมพร้อมต่อการรับการตรวจสอบภายใน เพื่อให้แน่ใจว่าทุกสำนักทุกฝ่าย มีระบบการควบคุมภายในที่เพียงพอและเหมาะสมในการปฏิบัติงาน

3.3 ด้านการดำเนินงานและควบคุมภายในเกี่ยวกับการให้ทุนสนับสนุนภาคีร่วมดำเนินงาน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 คตส. ได้รับทราบการตรวจสอบโครงการย่อยต่าง ๆ พบการส่งผลงานล่าช้าหรือส่งผลงานไม่ครบถ้วน คตส. เห็นควรให้สำนักงาน กสศ. ติดตามอย่างใกล้ชิด รวมถึงการปรับระบบการควบคุมภายในให้เป็นปัจจุบันที่จะสามารถตรวจพบหรือจัดการกับความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ของการบริหารจัดการ การให้ทุนสนับสนุนภาคีร่วมดำเนินงาน เพื่อให้ดำเนินการได้อย่างทันท่วงที

ทั้งนี้ คตส. ได้ปฏิบัติหน้าที่และแสดงความเห็นอย่างเป็นอิสระ ตามขอบเขต อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหาร กสศ. และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการบริหาร กสศ. เพื่อทราบเป็นรายไตรมาส รวมทั้งได้ดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งในภาพรวมและรายบุคคล เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ



(นางภัทรพร วรทรัพย์)

ประธานกรรมการตรวจสอบภายใน

รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

เสนอ คณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบรายงานการเงินของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กองทุนฯ) ซึ่งประกอบด้วยงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันและหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่า รายงานการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและมาตรฐานการสอบบัญชี ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในวรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบรายงานการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากกองทุนฯ ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินที่กำหนดโดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและประมวลจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี รวมถึงมาตรฐานเรื่องความเป็นอิสระที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชี (ประมวลจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบรายงานการเงิน และข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามความรับผิดชอบด้านจรรยาบรรณอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและประมวลจรรยาบรรณเหล่านี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงิน ข้อ 21 กองทุนฯ ได้รับรายงานข้อเท็จจริงว่าผู้ได้รับมอบหมายจากภาครัฐร่วมดำเนินงานซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการมีการใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกฎระเบียบของโครงการ กองทุนฯ จึงได้ยุติการดำเนินงานของโครงการดังกล่าว ปัจจุบันกองทุนฯ ได้เร่งรัดการดำเนินการด้านกฎหมายกับภาครัฐร่วมดำเนินงานและเรียกร้องเงิน จำนวน 7,413,936 บาท กองทุนฯ มีการแจ้งเตือนและตรวจสอบรายงานการใช้จ่ายเงินของโครงการทุกโครงการ รวมถึงมีการว่าจ้างบุคคลภายนอก เพื่อตรวจสอบเงินสนับสนุนโครงการขนาดใหญ่ และตรวจสอบเงินสนับสนุนโครงการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความล่าช้าเกินกว่ากำหนดเวลา และประเมินว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการได้ใช้จ่ายเงินเป็นไปตามวัตถุประสงค์และกฎระเบียบของโครงการ ซึ่งรายงานผลการตรวจสอบดังกล่าวคาดว่าจะแล้วเสร็จในช่วงเดือนมีนาคม 2566

เรื่องอื่น

รายงานการเงินของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2564 ที่แสดงเป็นข้อมูลเปรียบเทียบตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีอื่น ตามรายงานลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2565 โดยแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข

ข้อมูลอื่น

ผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบต่อข้อมูลอื่น ข้อมูลอื่นประกอบด้วย ข้อมูลซึ่งรวมอยู่ในรายงานประจำปี แต่ไม่รวมถึงรายงานการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชีที่อยู่ในรายงานประจำปีนั้น ซึ่งผู้บริหารจะจัดเตรียมรายงานประจำปีให้ข้าพเจ้าภายหลังวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีนี้

ความเห็นของข้าพเจ้าต่อรายงานการเงินไม่ครอบคลุมถึงข้อมูลอื่นและข้าพเจ้าไม่ได้ให้ความเชื่อมั่นต่อข้อมูลอื่น ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าที่เกี่ยวเนื่องกับการตรวจสอบรายงานการเงินคือ การอ่านและพิจารณาว่าข้อมูลอื่นมีความขัดแย้งที่มีสาระสำคัญกับรายงานการเงินหรือกับความรู้ที่ได้รับจากการตรวจสอบของข้าพเจ้าหรือปรากฏว่าข้อมูลอื่นมีการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่

เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านรายงานประจำปี หากข้าพเจ้าสรุปได้ว่าการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ข้าพเจ้าต้องสื่อสารเรื่องดังกล่าวกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลเพื่อให้ผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลดำเนินการแก้ไขข้อมูลที่แสดงขัดต่อข้อเท็จจริง

ความรับผิดชอบของผู้บริหารและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลต่อรายงานการเงิน

ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำและนำเสนอรายงานการเงินเหล่านี้โดยถูกต้องตามที่ควรตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด และรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่ผู้บริหารพิจารณาว่าจำเป็นเพื่อให้สามารถจัดทำรายงานการเงินที่ปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด

ในการจัดทำรายงานการเงิน ผู้บริหารรับผิดชอบในการประเมินความสามารถของกองทุนฯ ในการดำเนินงานต่อเนื่อง เปิดเผยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่อเนื่อง (ตามความเหมาะสม) และการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องเว้นแต่มีข้อกำหนดในกฎหมายหรือเป็นนโยบายรัฐบาลที่จะเลิกกองทุนฯ หรือหยุดดำเนินงานหรือไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องต่อไปได้

ผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลมีหน้าที่ในการกำกับดูแลกระบวนการในการจัดทำรายงานทางการเงินของกองทุนฯ

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบรายงานการเงิน

การตรวจสอบของข้าพเจ้ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่ารายงานการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด และเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีซึ่งรวมความเห็นของข้าพเจ้าอยู่ด้วย ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลคือความเชื่อมั่นในระดับสูงแต่ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าการปฏิบัติตามตรรกะตรวจสอบตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน และมาตรฐานการสอบบัญชีจะสามารถตรวจพบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่มีอยู่ได้เสมอไป ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอาจเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดและถือว่ามีสาระสำคัญเมื่อคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่ารายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริงแต่ละรายการหรือทุกรายการรวมกันจะมีผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้รายงานการเงินจากการใช้รายงานการเงินเหล่านี้

ในการตรวจสอบของข้าพเจ้าตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและมาตรฐานการสอบบัญชี ข้าพเจ้าใช้ดุลยพินิจและการสังเกตและสงสัยเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพตลอดการตรวจสอบ การปฏิบัติงานของข้าพเจ้ารวมถึง

- ระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในรายงานการเงิน ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ออกแบบและปฏิบัติตามวิธีการตรวจสอบเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงเหล่านั้น และได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ความเสี่ยงที่ไม่พบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตจะสูงกว่าความเสี่ยงที่เกิดจากข้อผิดพลาดเนื่องจากการทุจริตอาจเกี่ยวกับการสมรู้ร่วมคิด การปลอมแปลงเอกสารหลักฐาน การตั้งใจละเว้นการแสดงผล การแสดงผลที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริงหรือการแทรกแซงการควบคุมภายใน
- ทำความเข้าใจในระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ เพื่อออกแบบวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ แต่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสดงความเห็นต่อความมีประสิทธิภาพของการควบคุมภายในของกองทุนฯ
- ประเมินความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่ผู้บริหารใช้และความสมเหตุสมผลของประมาณการทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดทำขึ้นโดยผู้บริหาร
- สรุปร่วมกับความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องของผู้บริหาร และจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับ สรุปร่วมความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถของกองทุนฯ ในการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ถ้าข้าพเจ้าได้ข้อสรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ข้าพเจ้าต้องกล่าวไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้าโดยให้ข้อสังเกตถึงการเปิดเผยข้อมูลในรายงานการเงินที่เกี่ยวข้องหรือถ้าการเปิดเผยดังกล่าวไม่เพียงพอ ความเห็นของข้าพเจ้าจะเปลี่ยนแปลงไป ข้อสรุปของข้าพเจ้าขึ้นอยู่กับหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับจนถึงวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้า อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคตอาจเป็นเหตุให้กองทุนฯ ต้องหยุดการดำเนินงานต่อเนื่อง
- ประเมินการนำเสนอโครงสร้างและเนื้อหาของรายงานการเงินโดยรวม รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลว่ารายงานการเงินแสดงรายการและเหตุการณ์ในรูปแบบที่ทำให้มีการนำเสนอข้อมูลโดยถูกต้องตามที่ควรหรือไม่

ข้าพเจ้าได้สื่อสารกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ ซึ่งรวมถึงขอบเขตและช่วงเวลาของการตรวจสอบตามที่ได้วางแผนไว้ ประเด็นที่มีนัยสำคัญที่พบจากการตรวจสอบรวมถึงข้อบกพร่องที่มีนัยสำคัญในระบบการควบคุมภายในหากข้าพเจ้าได้พบในระหว่างการตรวจสอบของข้าพเจ้า



(นางสาวอัจฉรา สุขโนบายัญ)

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตทะเบียนเลขที่ 4642

บริษัท เอเอ็นเอส ออดิท จำกัด

กรุงเทพฯ

20 กุมภาพันธ์ 2566

5.3

งบการเงิน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

หน่วย : บาท

หมายเหตุ	2565	2564	
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	4	754,060,842.02	860,547,333.59
ลูกหนี้ระยะสั้น	5	395,420.00	-
เงินลงทุนระยะสั้น	6	1,710,574,424.38	1,435,346,641.02
ดอกเบี้ยค้างรับ		5,459,582.02	4,062,692.46
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น		197,751.74	1,622,217.78
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		2,470,688,020.16	2,301,578,884.85
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
เงินลงทุนระยะยาว	7	313,492,165.89	600,000,000.00
อุปกรณ์	8	46,360,156.88	57,131,227.26
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	9	148,029,920.14	123,023,011.42
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	10	4,680,053.00	3,362,830.00
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		512,562,295.91	783,517,068.68
รวมสินทรัพย์		2,983,250,316.07	3,085,095,953.53

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการเงินนี้

(นางสาวสุชาดา จัตุมภะพิทักษ์)

ผู้ช่วยผู้จัดการ

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

(นายไกรยส ภัทราวาท)

ผู้จัดการ

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

งบแสดงฐานะการเงิน (ต่อ)
ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

หน่วย : บาท

หมายเหตุ	2565	2564
หนี้สินและสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		
หนี้สิน		
หนี้สินหมุนเวียน		
เจ้าหนี้ระยะสั้น	11 115,022,621.12	158,789,316.35
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	827,873.81	693,275.74
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	13,092,085.58	8,638,493.69
รวมหนี้สินหมุนเวียน	128,942,580.51	168,121,085.78
หนี้สินไม่หมุนเวียน		
หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น	-	40,125.00
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	-	40,125.00
รวมหนี้สิน	128,942,580.51	168,161,210.78
สินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		
ทุน	13 1,011,958,077.72	1,011,958,077.72
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม	1,842,202,929.11	1,904,944,531.16
องค์ประกอบอื่นของสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน	14 146,728.73	32,133.87
รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน	2,854,307,735.56	2,916,934,742.75
รวมหนี้สินและสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน	2,983,250,316.07	3,085,095,953.53

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการการเงินนี้

(นางสาวสุชาดา จัตูรุษพิทักษ์)
ผู้ช่วยผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

(นายไกรยศ ภัทราวาท)
ผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2565

หน่วย : บาท

	หมายเหตุ	2565	2564
รายได้			
รายได้จากงบประมาณ	15	5,652,287,400.00	6,084,761,000.00
รายได้จากการอุดหนุนอื่นและบริจาค	16	230,389,496.75	47,096,340.99
รายได้อื่น	17	24,023,125.02	20,852,042.22
รวมรายได้		5,906,700,021.77	6,152,709,383.21
ค่าใช้จ่าย			
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	18	72,916,392.08	63,307,078.35
ค่าใช้จ่ายโครงการ	19	5,783,263,905.49	5,565,141,914.06
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	20	80,710,243.11	106,897,249.56
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย		32,551,083.14	28,327,631.54
รวมค่าใช้จ่าย		5,969,441,623.82	5,763,673,873.51
รายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิสำหรับปี		(62,741,602.05)	389,035,509.70

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการการเงินนี้

(นางสาวสุชาดา จัตุรภูษพิทักษ์)
ผู้ช่วยผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

(นายไกรยศ ภัทราวาท)
ผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

งบแสดงการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2565

หน่วย : บาท

หมายเหตุ	ทุน	รายได้สูง(ต่ำ)กว่า ค่าใช้จ่ายสะสม	องค์ประกอบอื่น ของสินทรัพย์ สุทธิ/ส่วนทุน	รวมสินทรัพย์สุทธิ/ ส่วนทุน
ยอดคงเหลือ				
ณ วันที่ 30 กันยายน 2563	1,011,958,077.72	1,515,909,021.46	36,354.86	2,527,903,454.04
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสำหรับปี	-	389,035,509.70	-	389,035,509.70
ขาดทุนจากการปรับมูลค่าเงินลงทุน	-	-	(4,220.99)	(4,220.99)
ยอดคงเหลือ				
ณ วันที่ 30 กันยายน 2564	1,011,958,077.72	1,904,944,531.16	32,133.87	2,916,934,742.75
ยอดคงเหลือ				
ณ วันที่ 30 กันยายน 2564	1,011,958,077.72	1,904,944,531.16	32,133.87	2,916,934,742.75
รายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายสำหรับปี	-	(62,741,602.05)	-	(62,741,602.05)
กำไรจากการปรับมูลค่าเงินลงทุน	-	-	114,594.86	114,594.86
ยอดคงเหลือ				
ณ วันที่ 30 กันยายน 2565	1,011,958,077.72	1,842,202,929.11	146,728.73	2,854,307,735.56

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการการเงินนี้

(นางสาวสุชาดา จัตูรุษพิทักษ์)
ผู้ช่วยผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

(นายไกรยส ภัทราวาท)
ผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

งบกระแสเงินสด

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2565

หน่วย : บาท

	2565	2564
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิสำหรับปี	(62,741,602.05)	389,035,509.70
รายการปรับกระทบยอดรายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิเป็นเงินสดรับ (จ่าย)		
จากกิจกรรมดำเนินงาน		
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	32,551,083.14	28,327,631.54
กำไรจากการจำหน่ายทรัพย์สิน	-	(7,160.00)
ดอกเบี้ยรับ	(24,477,062.42)	(15,905,637.15)
กำไรจากการจำหน่ายเงินลงทุน	(13,040.66)	(4,009,854.91)
การตัดจำหน่ายส่วนเกิน/ส่วนลดมูลค่าเงินลงทุน	1,440,411.98	1,620,828.46
กระแสเงินสดจากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลง		
ในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน	(53,240,210.01)	399,061,317.64
สินทรัพย์ดำเนินงาน (เพิ่มขึ้น) ลดลง		
ลูกหนี้ระยะสั้น	(395,420.00)	882,354.10
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	1,424,466.04	(674,633.93)
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	(1,317,223.00)	-
หนี้สินดำเนินงานเพิ่มขึ้น (ลดลง)		
เจ้าหนี้ระยะสั้น	(43,766,695.23)	71,696,894.97
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	134,598.07	(76,500.10)
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	4,453,591.89	(650,073.65)
หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น	(40,125.00)	(27,750.00)
เงินสดสุทธิได้มาจาก (ใช้ไปใน) กิจกรรมดำเนินงาน	(92,747,017.24)	470,211,609.03

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการการเงินนี้

(นางสาวสุชาดา จัตุมภพิทักษ์)
ผู้ช่วยผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

(นายไกรยส ภัทราวาท)
ผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

งบกระแสเงินสด (ต่อ)
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2565

หน่วย : บาท

	2565	2564
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน		
เงินสดจ่ายเพื่อซื้อเงินลงทุนระยะสั้น	(3,084,600,550.69)	(4,263,422,740.81)
เงินสดรับจากการขายเงินลงทุนระยะสั้น	3,407,969,272.77	4,154,009,854.91
เงินสดจ่ายเพื่อซื้อเงินลงทุนระยะยาว	(313,401,447.79)	-
เงินสดจ่ายซื้อสินทรัพย์ถาวร	(1,609,605.20)	(5,007,092.33)
เงินสดจ่ายซื้อสินทรัพย์ไม่มีตัวตน	(45,177,316.28)	(86,094,407.55)
เงินสดรับจากการขายสินทรัพย์ถาวร	-	7,200.00
เงินสดรับจากดอกเบี้ยรับ	23,080,172.86	16,444,975.85
เงินสดสุทธิใช้ไปในกิจกรรมลงทุน	(13,739,474.33)	(184,062,209.93)
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดเพิ่มขึ้น (ลดลง) - สุทธิ	(106,486,491.57)	286,149,399.10
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ณ วันต้นปี	860,547,333.59	574,397,934.49
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ณ วันสิ้นปี	754,060,842.02	860,547,333.59

ข้อมูลเพิ่มเติมประกอบงบกระแสเงินสด:

รายการที่มีใช้เงินสด

เจ้าหน้าที่จากการซื้อสินทรัพย์ถาวรลดลง	-	(987,139.20)
เจ้าหน้าที่จากการซื้อสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเพิ่มขึ้น	-	695,782.12

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการเงินนี้



(นางสาวสุชาดา จัตรุภุขพิทักษ์)
ผู้ช่วยผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา



(นายไกรยศ ภัทราวาท)
ผู้จัดการ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

หมายเหตุประกอบงบการเงิน สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2565

1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 การจัดตั้งกองทุน

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กองทุนฯ) ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 ตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 โดยให้มีการโอนบรรดากิจการทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ หนี้ ภาระผูกพัน เจ้าหนี้ที่ และลูกจ้าง และเงินงบประมาณของกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ตามระเบียบกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพว่าด้วยการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน พ.ศ. 2553 ที่มีอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไปเป็นของกองทุนฯ ทั้งนี้ไม่รวมถึงหนี้ของกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพตามสัญญาเงินยืมระหว่างกระทรวงการคลัง เลขที่ 1/2554 ลงวันที่ 4 เมษายน 2554 และเลขที่ 2/2554 ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2554 สำหรับหนี้ดังกล่าวที่เป็นภาระของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพดำเนินการเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาและให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจมีมติให้หนี้ดังกล่าวตกเป็นพับได้ ซึ่งได้กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

1.2 สถานที่ตั้งของกองทุน

กองทุนฯ ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 388 อาคารเอส. พี ชั้น 13 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

1.3 วัตถุประสงค์ของกองทุน

กองทุนฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1.3.1 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม เพื่อให้เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนา ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย

1.3.2 ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และผู้ด้อยโอกาส จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3.3 เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่าง

1.3.4 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้

1.3.5 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษา เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถรู้และพัฒนาได้ตามความถนัดและศักยภาพของตน

1.3.6 ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย หรือค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาครู ให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรู้ และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาโดยมีแรงจูงใจที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู

1.3.7 ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาสนองความต้องการทางด้านกำลังแรงงาน และการยกระดับความสามารถของคนไทย

1.4 แหล่งที่มาของเงินและทรัพย์สินของกองทุน มีดังนี้

1.4.1 เงินและทรัพย์สินที่ได้รับโอนมาตามมาตรา 47 และมาตรา 48 ของ พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561

1.4.2 เงินที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นทุนประเดิมจำนวนหนึ่งพันล้านบาท

1.4.3 เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นรายปีตามแผนการใช้จ่ายเงินที่คณะกรรมการและคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว

1.4.4 เงินรายได้ที่ได้รับจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

1.4.5 รายได้จากการดำเนินงานและการลงทุนของกองทุน

1.4.6 เงินและทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้

1.4.7 รายได้หรือผลประโยชน์อื่นที่กองทุนได้รับไม่ว่าโดยทางใด

1.4.8 ดอกผลของเงินและทรัพย์สินของกองทุน

1.5 การลงทุนหาประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน

การลงทุนหาประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 และระเบียบกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการลงทุนหาผลประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน พ.ศ. 2562

2 เกณฑ์การจัดทำรายงานการเงิน

2.1 เกณฑ์การจัดทำรายงานการเงิน

รายงานการเงินฉบับนี้ ได้จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลัง พ.ศ. 2561 รายการที่ปรากฏในรายงานการเงินฉบับนี้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐ และนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด จัดทำขึ้นตามรูปแบบการนำเสนอรายงานการเงินของหน่วยงานของรัฐที่กำหนดตามหนังสือกรมบัญชีกลาง ที่ กค 0410.2/ว 479 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2563

รายงานการเงินฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยใช้เกณฑ์ราคาทุนเดิม เว้นแต่จะได้เปิดเผยเป็นอย่างอื่นในนโยบายการบัญชี

รายงานการเงินนี้ได้จัดทำเป็นภาษาไทย และมีหน่วยเงินตราเป็นบาท ซึ่งการจัดทำรายงานการเงินเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานในประเทศ ดังนั้นเพื่อความสะดวกของผู้อ่านรายงานการเงินที่ไม่คุ้นเคยกับภาษาไทย จึงได้จัดทำรายงานการเงินฉบับภาษาอังกฤษขึ้นโดยแปลจากรายงานการเงินฉบับภาษาไทย ในกรณีที่มีความขัดแย้ง หรือความแตกต่างในการตีความระหว่างสองภาษาให้ใช้รายงานการเงินฉบับภาษาไทยมีผลบังคับตามกฎหมาย

2.2 มาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่มีผลบังคับใช้ในงวดปัจจุบัน

ในระหว่างปีปัจจุบัน กระทรวงการคลังได้ประกาศใช้นโยบายการบัญชีภาครัฐ เรื่อง บัตรภาษี มีผลบังคับใช้สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีปัจจุบันที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 ตุลาคม 2564 เป็นต้นไป

มาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐฉบับใหม่ข้างต้น ไม่มีผลกระทบต่อรายงานการเงินในปีปัจจุบัน

3 สรุปนโยบายบัญชีที่สำคัญ

3.1 เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด

เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ประกอบด้วย เงินสดในมือและเงินฝากสถาบันการเงิน ซึ่งมีอายุครบกำหนดไม่เกิน 3 เดือน โดยไม่รวมรายการเงินฝากธนาคารที่มีภาระค้ำประกัน

3.2 ลูกหนี้ระยะสั้น

กองทุนฯ รับรู้ลูกหนี้ภายในหน่วยงานกรณีให้พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ยืมเงินไปใช้จ่ายในการปฏิบัติงานตามมูลค่าที่จะได้รับ โดยไม่มีดอกเบี้ย

3.3 เงินลงทุน

เงินลงทุน หมายถึง เงินฝากธนาคารประเภทประจำที่มีกำหนดจ่ายคืนเกินกว่า 3 เดือน ตราสารหนี้ ตราสารทุน และสินทรัพย์อื่นที่ถือไว้เพื่อรับผลตอบแทน

กองทุนฯ จัดประเภทเป็นเงินลงทุนระยะสั้นหรือจัดประเภทเป็นเงินลงทุนระยะยาว ดังนี้

เงินลงทุนระยะสั้น หมายถึง เงินลงทุนที่กองทุนฯ ตั้งใจจะถือไว้ไม่เกิน 1 ปี หรือมีกำหนดจ่ายคืนไม่เกิน 1 ปี นับตั้งแต่วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาการรายงาน

เงินลงทุนระยะยาว หมายถึง เงินลงทุนที่กองทุนฯ ตั้งใจจะถือไว้เกิน 1 ปี หรือมีกำหนดจ่ายคืนเกินกว่า 1 ปี นับตั้งแต่วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาการรายงาน

ตราสารหนี้ หมายถึง ตราสารที่แสดงว่าผู้ออกตราสารมีภาระผูกพันทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่จะต้องจ่ายเงินสดหรือสินทรัพย์อื่นให้แก่ผู้ถือตราสารตามจำนวนและเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้โดยชัดเจน หรือโดยปริยาย กองทุนฯ จัดประเภทดังนี้

- ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด หมายถึง เงินลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทตราสารหนี้ที่กองทุนฯ มีความตั้งใจแน่วแน่และมีความสามารถที่จะถือไว้จนครบกำหนดได้ถอน โดยที่กองทุนฯ จะไม่ขายตราสารดังกล่าว ก่อนครบกำหนดหรือจะไม่โอนเปลี่ยนแปลงประเภทตราสารดังกล่าว กองทุนฯ วัดมูลค่าเงินลงทุนในตราสารหนี้ทุกชนิดที่กองทุนฯ ตั้งใจจะถือจนครบกำหนดด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายหักด้วยค่าเผื่อการด้อยค่า ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาการรายงาน
- ตราสารหนี้ที่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า หมายถึง ตราสารหนี้ที่กองทุนฯ ถือไว้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะขายในอนาคตอันใกล้ เพื่อหากำไรจากการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์ กองทุนฯ วัดมูลค่าเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่อยู่ในความต้องการของตลาดที่กองทุนฯ ไม่ได้ตั้งใจจะถือจนครบกำหนดที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาการรายงาน

- ตราสารหนี้ที่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย หมายถึง ตราสารหนี้ทุกชนิดซึ่งไม่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า และในขณะเดียวกันไม่ถือเป็นตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด กองทุนฯ วัตถุประสงค์การลงทุนในตราสารหนี้ ทั้งที่อยู่ในความต้องการของตลาดและไม่ได้อยู่ในความต้องการของตลาดที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายด้วยมูลค่ายุติธรรมหักค่าเผื่อการด้อยค่า ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลารายงาน

ตราสารทุน หมายถึง ตราสารที่แสดงว่าผู้ถือตราสารมีความเป็นเจ้าของในส่วนตัวได้เสียในสินทรัพย์ที่เหลืออยู่ของกิจการหรือกองทุนฯ ที่ไปลงทุนหลังจากหักหนี้สินทั้งสิ้นออกแล้ว กองทุนฯ จัดประเภทดังนี้

- ตราสารทุนที่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า หมายถึง ตราสารทุนในความต้องการของตลาดที่กองทุนฯ ถือไว้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะขายในอนาคตอันใกล้ เพื่อหากำไรจากการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์ กองทุนฯ วัตถุประสงค์การลงทุนในตราสารทุนที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลารายงาน
- ตราสารทุนที่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย หมายถึง ตราสารทุนในความต้องการของตลาด ที่ไม่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า และเงินลงทุนในหน่วยงานที่ถูกควบคุม และเงินลงทุนในหน่วยงานร่วม กองทุนฯ วัตถุประสงค์การลงทุนในตราสารทุนที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อขาย ด้วยมูลค่ายุติธรรมหักค่าเผื่อการด้อยค่า ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลารายงาน

ตราสารทุนที่ถือเป็นเงินลงทุนในหน่วยงานที่ถูกควบคุม / หน่วยงานร่วม / เงินลงทุนทั่วไป

- หน่วยงานที่ถูกควบคุม หมายถึง กิจการหรือหน่วยงาน ซึ่งรวมถึงกิจการที่ไม่ได้ก่อตั้งในรูปบริษัท ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของกองทุนฯ
- หน่วยงานร่วม หมายถึง กิจการหรือหน่วยงาน ซึ่งรวมถึงกิจการที่ไม่ได้ก่อตั้งในรูปบริษัท ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลอย่างมีสาระสำคัญของกองทุนฯ และไม่ถือเป็นหน่วยงานที่ถูกควบคุม
- เงินลงทุนทั่วไป หมายถึง เงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดทำให้กองทุนฯ ไม่สามารถจัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าหรือหลักทรัพย์เพื่อขาย และไม่มีความสัมพันธ์ถึงขั้นที่จะสามารถควบคุมกิจการหรือหน่วยงาน หรือมีอิทธิพลอย่างมีสาระสำคัญได้
- กองทุนฯ วัตถุประสงค์การลงทุนในตราสารทุนที่จัดเป็นเงินลงทุนในหน่วยงานที่ถูกควบคุม หรือหน่วยงานร่วม หรือเงินลงทุนทั่วไป ด้วยราคาทุนเดิมหักด้วยค่าเผื่อการด้อยค่า ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลารายงาน

3.4 อุปกรณ์

อุปกรณ์แสดงในราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสมของสินทรัพย์และค่าเผื่อการลดมูลค่า (ถ้ามี)

ราคาทุนรับรู้เมื่อเริ่มแรกที่ได้สินทรัพย์มารวมถึงต้นทุนทางตรงอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดหาสินทรัพย์ เพื่อให้สินทรัพย์อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ได้ตามวัตถุประสงค์รวมทั้งต้นทุนในการรื้อถอน ขนย้าย และการบูรณะสถานที่ตั้งของสินทรัพย์ซึ่งเป็นภาระผูกพันของกองทุนฯ (ถ้ามี)

ต้นทุนของการปรับปรุงสินทรัพย์ให้ดีขึ้นอย่างสำคัญ ต้นทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงแทนส่วนประกอบของรายการสินทรัพย์ตามระยะเวลาที่กำหนด กองทุนฯ จะรับรู้ต้นทุนดังกล่าวไว้เป็นส่วนหนึ่งของราคาตามบัญชีของสินทรัพย์และคิดค่าเสื่อมราคา ทั้งนี้สำหรับกรณีที่มีการเปลี่ยนแทนและได้บันทึกเป็นส่วนหนึ่งของราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ กองทุนฯ จะตัดมูลค่าตามบัญชีของส่วนประกอบที่ถูกเปลี่ยนแทนออก

รายจ่ายเกี่ยวกับการต่อเติม การต่ออายุหรือปรับปรุงสินทรัพย์ให้ดีขึ้น ซึ่งทำให้ราคาเปลี่ยนแทนในปัจจุบันของสินทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างมีสาระสำคัญจะรวมเป็นราคาทุนของสินทรัพย์ ส่วนค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษารับรู้ค่าใช้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีที่เกิดขึ้น

ค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์คำนวณจากราคาทุนหักมูลค่าคงเหลือของสินทรัพย์โดยวิธีเส้นตรงตามอายุการให้ประโยชน์โดยประมาณดังนี้

	อายุการให้ประโยชน์	
ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่า	5, 10	ปี
ครุภัณฑ์สำนักงาน	5	ปี
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	3, 5	ปี
ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	5	ปี
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	3, 5	ปี
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	5	ปี

อุปกรณ์ที่ได้จากการรับโอนในการจัดตั้งเป็นกองทุนฯ คิดค่าเสื่อมราคาตามอายุการใช้งานที่ยังเหลืออยู่ของอุปกรณ์นั้น

ทุกสิ้นรอบปีบัญชีกองทุนฯ จะทบทวนมูลค่าคงเหลือของสินทรัพย์ อายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์ และวิธีการคิดค่าเสื่อมราคาให้เหมาะสม

กองทุนฯ คิดค่าเสื่อมราคาสำหรับส่วนประกอบของรายการสินทรัพย์แต่ละส่วนแยกต่างหากหากจากกัน เมื่อส่วนประกอบแต่ละส่วนนั้นมีต้นทุนที่มีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับต้นทุนทั้งหมดของสินทรัพย์นั้น

ค่าเสื่อมราคารวมอยู่ในการคำนวณผลการดำเนินงาน

ไม่มีการคิดค่าเสื่อมราคาสำหรับสินทรัพย์ระหว่างก่อสร้างและอุปกรณ์ระหว่างติดตั้ง

กองทุนฯ ตัดรายการอุปกรณ์ ออกจากบัญชีเมื่อจำหน่ายสินทรัพย์ รายการผลกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายหรือตัดจำหน่ายสินทรัพย์ จะรับรู้ในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน

3.5 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน

สินทรัพย์ไม่มีตัวตนแสดงในราคาทุนหักด้วยค่าตัดจำหน่ายสะสมและขาดทุนจากการลดมูลค่า (ถ้ามี) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนถูกตัดจำหน่ายและบันทึกในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงินโดยวิธีเส้นตรงตามระยะเวลาที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจนับจากวันที่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ระยะเวลาที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจแสดงได้ดังนี้

	อายุการให้ประโยชน์
โปรแกรมคอมพิวเตอร์และระบบงาน	3, 5, 10 ปี
ลิขสิทธิ์	10 ปี

3.6 เจ้าหนี้ระยะสั้น

กองทุนฯ รับรู้เจ้าหนี้ระยะสั้นจากการซื้อสินค้าและบริการและเจ้าหนี้รายจ่ายประเภททุน เมื่อกองทุนฯ ได้รับสินค้าและบริการและสินทรัพย์จากผู้ขายแล้ว การรับสินค้าและบริการและสินทรัพย์นี้หมายถึงจุดที่กองทุนฯ ได้มีการตรวจรับเรียบร้อยแล้ว

3.7 ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย

กองทุนฯ รับรู้ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายเมื่อเกิดค่าใช้จ่ายขึ้นด้วยมูลค่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแล้วในรอบระยะเวลาบัญชีปัจจุบันแต่ยังไม่ได้มีการจ่ายเงิน โดยการจ่ายเงินจะกระทำในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไป ค่าใช้จ่ายดังกล่าวอาจเกิดจากข้อกำหนดของกฎหมายข้อตกลงในสัญญาหรือจากบริการที่ได้รับแล้ว

3.8 ผลประโยชน์บุคลากร

กองทุนฯ รับรู้เงินเดือน ค่าจ้าง เงินประจำตำแหน่ง กองทุนสำรองเลี้ยงชีพและสวัสดิการอื่น ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาลและการศึกษานูตร เป็นต้น เป็นค่าใช้จ่ายเมื่อเกิดรายการ

3.9 ประมาณการหนี้สิน

ประมาณการหนี้สินจะรับรู้ก็ต่อเมื่อกองทุนฯ มีภาระผูกพันตามกฎหมายหรือภาระผูกพันจากการอนุমানในปัจจุบันซึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์ในอดีต และมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กองทุนฯ จะสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเพื่อจ่ายชำระภาระผูกพันดังกล่าว และสามารถประมาณจำนวนภาระผูกพันได้อย่างน่าเชื่อถือ

3.10 การใช้ประมาณการทางบัญชี

ในการจัดทำงบการเงินให้เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ฝ่ายบริหารต้องใช้การประมาณและตั้งข้อสมมติฐานหลายประการ ซึ่งมีผลกระทบต่อจำนวนเงินที่เกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย สินทรัพย์และหนี้สิน และการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์และหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจริงอาจแตกต่างไปจากจำนวนที่ประมาณไว้

3.11 รายได้จากเงินงบประมาณ

รายได้จากเงินงบประมาณรับรู้ตามเกณฑ์ดังนี้

- (1) กรณีที่เบิกจ่ายเงินเข้าบัญชีของหน่วยงานเพื่อนำไปจ่ายต่อให้แก่ผู้มีสิทธิรับเงินของหน่วยงาน รับรู้รายได้จากเงินงบประมาณเมื่อได้ส่งคำขอเบิกเงินกับคลัง
- (2) กรณีที่เบิกหักผลส่งหรือเบิกจ่ายตรงจากรัฐบาลให้แก่ผู้มีสิทธิรับเงินของหน่วยงานโดยหน่วยงาน ไม่ได้รับตัวเงิน รับรู้รายได้จากเงินงบประมาณเมื่อได้รับอนุมัติคำขอเบิกเงินจากคลัง

3.12 รายได้จากการอุดหนุนอื่นและบริจาค

รายได้จากการอุดหนุนอื่นและบริจาคเป็นส่วนหนึ่งของรายการโอนตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐ ฉบับที่ 23 เรื่อง รายได้จากรายการไม่แลกเปลี่ยน คือ การโอนทรัพยากรจากหน่วยงานหนึ่งไปยังอีกหน่วยงานหนึ่ง โดยไม่ได้ให้สิ่งตอบแทนที่มีมูลค่าใกล้เคียงกันเป็นการแลกเปลี่ยน และไม่ใช้รายการทางภาษี

รายได้จากการอุดหนุนอื่นและบริจาคที่มีเงื่อนไขของสินทรัพย์ที่โอนรับรู้เป็นรายได้รอการรับรู้ เมื่อได้รับเงินและทยอยรับรู้เป็นรายได้เมื่อได้ทำตามเงื่อนไขที่กำหนด สำหรับรายได้จากการอุดหนุนและบริจาคที่ไม่มีเงื่อนไขของสินทรัพย์ที่โอน ไม่ว่าจะมียกจำกัดของสินทรัพย์ที่โอนหรือไม่ รับรู้เป็นรายได้เมื่อได้รับสินทรัพย์รับโอนที่เป็นไปตามเกณฑ์การรับรู้สินทรัพย์

- ข้อจำกัดของสินทรัพย์ที่โอน ไม่รวมถึงข้อกำหนดให้ต้องคืนสินทรัพย์ที่รับโอน หรือประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการอื่นที่ต้องคืนให้แก่ผู้โอน ถ้าไม่ใช้สินทรัพย์ตามที่ระบุไว้ ดังนั้นเมื่อเริ่มมีสิทธิควบคุมสินทรัพย์ภายใต้ข้อจำกัด ผู้รับโอนไม่ได้มีภาระผูกพันในปัจจุบันที่จะต้องโอนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ หรือศักยภาพในการให้บริการให้แก่บุคคลที่สาม เมื่อผู้รับโอนทำผิดข้อจำกัด ผู้โอนหรือฝ่ายอื่นอาจมีทางเลือกในการใช้บทลงโทษต่อผู้รับโอน ดังนั้นเมื่อหน่วยงานได้รับสินทรัพย์ตามข้อจำกัดจึงรับรู้รายได้ทันที
- เงื่อนไขของสินทรัพย์ที่โอน กำหนดให้หน่วยงานจะต้องใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการของสินทรัพย์ตามที่ระบุไว้ หรือต้องคืนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการแก่ผู้โอนในกรณีที่ผิดเงื่อนไขนั้น ดังนั้นหน่วยงานผู้รับโอนสินทรัพย์ จึงมีภาระผูกพันในปัจจุบันที่ต้องส่งมอบประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการแก่บุคคลที่สามเมื่อเริ่มมีสิทธิควบคุมสินทรัพย์ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข ทั้งนี้เป็นเพราะผู้รับโอนไม่สามารถหลีกเลี่ยง กระแสไหลออกของทรัพยากร เนื่องจากมีข้อกำหนดให้ใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ในการส่งมอบสินค้าหรือบริการให้แก่บุคคลที่สามหรือไม่เช่นนั้นต้องส่งคืนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการให้แก่ผู้โอน ดังนั้นเมื่อผู้รับโอนเริ่มรับรู้สินทรัพย์ตามเงื่อนไขจึงเกิดขึ้นด้วย
- เงื่อนไขของสินทรัพย์ที่โอน กำหนดให้หน่วยงานจะต้องใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการของสินทรัพย์ตามที่ระบุไว้ หรือต้องคืนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการแก่ผู้โอนในกรณีที่ผิดเงื่อนไขนั้น ดังนั้นหน่วยงานผู้รับโอนสินทรัพย์ จึงมีภาระผูกพันในปัจจุบันที่ต้องส่งมอบประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการแก่บุคคลที่สามเมื่อเริ่มมีสิทธิควบคุมสินทรัพย์ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข ทั้งนี้เป็นเพราะผู้รับโอนไม่สามารถหลีกเลี่ยง กระแสไหลออกของทรัพยากร เนื่องจากมีข้อกำหนดให้ใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ในการส่งมอบสินค้าหรือบริการให้แก่บุคคลที่สามหรือไม่เช่นนั้นต้องส่งคืนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตหรือศักยภาพในการให้บริการให้แก่ผู้โอน ดังนั้นเมื่อผู้รับโอนเริ่มรับรู้สินทรัพย์ตามเงื่อนไขจึงเกิดขึ้นด้วย

4 เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด

เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2565	2564
เงินสดในมือ	50,000.00	50,000.00
เงินฝากธนาคาร - ออมทรัพย์	651,878,646.68	860,292,275.16
เงินฝากธนาคาร - กระแสรายวัน	2,132,315.34	205,058.43
เงินฝากประจำที่มีอายุครบกำหนดไม่เกิน 3 เดือน	99,999,880.00	-
รวม	754,060,842.02	860,547,333.59

เงินฝากออมทรัพย์มีอัตราดอกเบี้ยลอยตัว ตามที่ธนาคารกำหนด

5 ลูกหนี้ระยะสั้น

ลูกหนี้ระยะสั้น ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2565	2564
ลูกหนี้เงินยืมที่ตรงผู้ปฏิบัติงาน	395,420.00	-
รวม	395,420.00	-

6 เงินลงทุนระยะสั้น

เงินลงทุนระยะสั้น ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท		
	2565		
	หลักทรัพย์ เนื่องาย	ตราสารหนี้ที่จะครบกำหนด ภายใน 1 ปี	รวม
ตราสารหนี้ - พันธบัตร	-	1,650,000,000.00	1,650,000,000.00
กองทุนเปิดเค บริหารเงิน	61,158,174.43	-	61,158,174.43
ส่วนลดมูลค่าเงินลงทุน	-	(730,478.78)	(730,478.78)
ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	146,728.73	-	146,728.73
รวม	61,304,903.16	1,649,269,521.22	1,710,574,424.38

	หน่วย : บาท			
	2564			
	เงินฝากประจำที่ มีกำหนดจ่ายคืน เกินกว่า 3 เดือน	หลักทรัพย์ เนื่องาย	ตราสารหนี้ที่จะ ครบกำหนด ภายใน 1 ปี	รวม
เงินฝากประจำ	99,999,880.00	-	-	99,999,880.00
ตราสารหนี้ - พันธบัตร	-	-	1,304,000,000.00	1,304,000,000.00
กองทุนเปิดเค บริหารเงิน	-	29,999,292.56	-	29,999,292.56
ส่วนเกิน/ส่วนลดมูลค่าเงินลงทุน	-	-	1,315,334.59	1,315,334.59
ค่าเผื่อการปรับมูลค่า	-	32,133.87	-	32,133.87
รวม	99,999,880.00	30,031,426.43	1,305,315,334.59	1,435,346,641.02

ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 กองทุนฯ ถือครองตราสารหนี้ที่จัดเป็นเงินลงทุนระยะสั้น ประกอบด้วย

1. พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทยงวดที่ 10/364/64 จำนวน 250.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 6 ตุลาคม 2565
2. พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทยงวดที่ 29/91/65 จำนวน 200.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 20 ตุลาคม 2565
3. พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทยงวดที่ 31/91/65 จำนวน 100.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 3 พฤศจิกายน 2565
4. พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทยงวดที่ 36/91/65 จำนวน 500.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 8 ธันวาคม 2565
5. พันธบัตรออมทรัพย์ของกระทรวงการคลังในปีงบประมาณ 2563 ครั้งที่ 1 จำนวน 600.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 13 ธันวาคม 2565 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.70 ต่อปี

ณ วันที่ 30 กันยายน 2564 กองทุนฯ ถือครองตราสารหนี้ที่จัดเป็นเงินลงทุนระยะสั้น ประกอบด้วย

1. พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทยงวดที่ 10/364/63 จำนวน 400.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 7 ตุลาคม 2564
2. ตั๋วเงินคลังงวดที่ 11/181/64 จำนวน 75.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 14 ตุลาคม 2564
3. ตั๋วเงินคลังงวดที่ 12/182/64 จำนวน 60.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 27 ตุลาคม 2564
4. พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทยงวดที่ 11/364/63 จำนวน 220.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 4 พฤศจิกายน 2564
5. ตั๋วเงินคลังงวดที่ 13/182/64 จำนวน 59.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 10 พฤศจิกายน 2564
6. พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทยงวดที่ 35/91/64 จำนวน 270.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 2 ธันวาคม 2564
7. พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทยรุ่นที่ 2/3 ปี/2562 จำนวน 220.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 16 กันยายน 2565 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.44 ต่อปี

7 เงินลงทุนระยะยาว

เงินลงทุนระยะยาว ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2565	2564
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	317,000,000.00	820,000,000.00
ส่วนเกิน / (ส่วนลด) มูลค่าเงินลงทุน	(3,507,834.11)	1,727,530.20
รวมเงินลงทุนระยะยาว	313,492,165.89	821,727,530.20
หัก ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนดภายใน 1 ปี	-	(221,727,530.20)
รวม	313,492,165.89	600,000,000.00

เงินลงทุนระยะยาว ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 ข้างต้น แยกตามระยะเวลาที่กำหนด ดังนี้

	หน่วย : บาท			
	ครบกำหนดชำระภายใน			
	1 ปี	2 - 5 ปี	6 - 10 ปี	รวม
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	-	313,492,165.89	-	313,492,165.89
รวม	-	313,492,165.89	-	313,492,165.89

เงินลงทุนระยะยาว ณ วันที่ 30 กันยายน 2564 ข้างต้น แยกตามระยะเวลาที่กำหนด ดังนี้

	หน่วย : บาท			
	ครบกำหนดชำระภายใน			
	1 ปี	2 - 5 ปี	6 - 10 ปี	รวม
ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	221,727,530.20	600,000,000.00	-	821,727,530.20
รวม	221,727,530.20	600,000,000.00	-	821,727,530.20

ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 กองทุนฯ ถือครองตราสารหนี้ที่จัดเป็นเงินลงทุนระยะยาว ประกอบด้วย

1. พันธบัตรรัฐบาลเพื่อการบริหารหนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ครั้งที่ 1 จำนวน 200.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 17 มิถุนายน 2567 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.75 ต่อปี
2. พันธบัตรรัฐบาล ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ครั้งที่ 1 จำนวน 10.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 17 กันยายน 2567 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.75 ต่อปี
3. พันธบัตรรัฐบาลเพื่อการปรับโครงสร้างหนี้ (พ.ร.ก. ช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟู ฯ ระยะที่สอง) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ครั้งที่ 4 จำนวน 107.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 17 ธันวาคม 2567 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.45 ต่อปี

ณ วันที่ 30 กันยายน 2564 กองทุนฯ ถือครองตราสารหนี้ที่จัดเป็นเงินลงทุนระยะยาว คือพันธบัตรออมทรัพย์ของกระทรวงการคลังในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ครั้งที่ 1 จำนวน 600.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 13 ธันวาคม 2565 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.70 ต่อปี

8 อุปกรณ์

อุปกรณ์ ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

ยอดตามบัญชี ณ วันที่ 30 กันยายน 2564	การเปลี่ยนแปลงในระหว่างปี		ยอดตามบัญชี ณ วันที่ 30 กันยายน 2565	
	เพิ่มขึ้น	ลดลง		
ราคาทุน				
ส่วนปรับปรุงอาคารและ				
สำนักงาน	51,779,265.37	562,820.00	-	52,342,085.37
ครุภัณฑ์สำนักงาน	17,330,860.58	238,040.00	-	17,568,900.58
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	78,966.00	-	-	78,966.00
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	14,089,479.70	379,636.00	-	14,469,115.70
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	11,007,560.45	429,109.20	-	11,436,669.65
ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	235,459.00	-	-	235,459.00
รวม	94,521,591.10	1,609,605.20	-	96,131,196.30
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม				
ส่วนปรับปรุงอาคารและ				
สำนักงาน	(16,163,190.94)	(4,408,451.33)	-	(20,571,642.27)
ครุภัณฑ์สำนักงาน	(7,597,627.19)	(3,087,962.98)	-	(10,685,590.17)
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	(78,964.00)	-	-	(78,964.00)
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	(6,337,255.77)	(2,537,616.54)	-	(8,874,872.31)
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	(7,106,906.59)	(2,305,574.29)	-	(9,412,480.88)
ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	(106,419.35)	(41,070.44)	-	(147,489.79)
รวม	(37,390,363.84)	(12,380,675.58)	-	(49,771,039.42)
อุปกรณ์	57,131,227.26			46,360,156.88

อุปกรณ์ ประกอบด้วย (ต่อ)

หน่วย : บาท

	ยอดตามบัญชี ณ วันที่ 30 กันยายน 2563	การเปลี่ยนแปลงในระหว่างปี			ยอดตามบัญชี ณ วันที่ 30 กันยายน 2564
		เพิ่มขึ้น	ลดลง	โอนเข้า (โอนออก)	
ราคาทุน					
ส่วนปรับปรุงอาคารและ สำนักงาน	50,588,994.37	358,771.00	-	831,500.00	51,779,265.37
ครุภัณฑ์สำนักงาน	17,271,774.09	372,813.31	(313,726.82)	-	17,330,860.58
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	84,460.27	-	(5,494.27)	-	78,966.00
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	13,754,266.43	415,816.00	(80,602.73)	-	14,089,479.70
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	9,282,573.73	2,041,052.82	(316,066.10)	-	11,007,560.45
ครุภัณฑ์ทำงานบ้านงานครัว	387,559.00	-	(152,100.00)	-	235,459.00
สินทรัพย์ระหว่างก่อสร้าง	-	831,500.00	-	(831,500.00)	-
รวม	91,369,627.89	4,019,953.13	(867,989.92)	-	94,521,591.10
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม					
ส่วนปรับปรุงอาคารและ สำนักงาน	(11,807,488.94)	(4,355,702.00)	-	-	(16,163,190.94)
ครุภัณฑ์สำนักงาน	(4,879,860.93)	(3,031,474.08)	313,707.82	-	(7,597,627.19)
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	(82,872.71)	(1,584.56)	5,493.27	-	(78,964.00)
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	(3,970,407.04)	(2,447,445.46)	80,596.73	-	(6,337,255.77)
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	(4,572,686.67)	(2,850,274.02)	316,054.10	-	(7,106,906.59)
ครุภัณฑ์ทำงานบ้านงานครัว	(217,452.57)	(41,064.78)	152,098.00	-	(106,419.35)
รวม	(25,530,768.86)	(12,727,544.90)	867,949.92	-	(37,390,363.84)
อุปกรณ์	65,838,859.03				57,131,227.26
ค่าเสื่อมราคา					
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2565					12,380,675.58
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2564					12,727,544.90

ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 และ 2564 กองทุนฯ มีสินทรัพย์ถาวรที่คิดค่าเสื่อมราคาหมดแล้ว แต่ยังคงใช้ดำเนินงานอยู่มีราคาทุนจำนวน 17.63 ล้านบาท และ 13.23 ล้านบาท ตามลำดับ

อุปกรณ์ ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 และ 2564 ไม่ติดภาวะค้างประกันใด

9 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน

สินทรัพย์ไม่มีตัวตน ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	ยอดตามบัญชี ณ วันที่ 30 กันยายน 2564	การเปลี่ยนแปลงในระหว่างปี			ยอดตามบัญชี ณ วันที่ 30 กันยายน 2565
		เพิ่มขึ้น	ลดลง	โอนเข้า (ออก)	
ราคาทุน					
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระบบงาน	100,939,302.95	4,134,790.00	-	43,935,820.39	149,009,913.34
ลิขสิทธิ์	43,228.00	-	-	-	43,228.00
สินทรัพย์ระหว่างทำ	62,481,923.50	41,042,526.28	-	(43,935,820.39)	59,588,629.39
รวม	163,464,454.45	45,177,316.28	-	-	208,641,770.73
หัก ค่าตัดจำหน่ายสะสม					
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระบบงาน	(40,430,179.16)	(20,166,089.61)	-	-	(60,596,268.77)
ลิขสิทธิ์	(11,263.87)	(4,317.95)	-	-	(15,581.82)
รวม	(40,441,443.03)	(20,170,407.56)	-	-	(60,611,850.59)
สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน	123,023,011.42				148,029,920.14

หน่วย : บาท

ยอดตามบัญชี ณ วันที่ 30 กันยายน 2563	การเปลี่ยนแปลงในระหว่างปี			ยอดตามบัญชี ณ วันที่ 30 กันยายน 2564
	เพิ่มขึ้น	ลดลง	โอนเข้า (ออก)	
ราคาทุน				
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระบบงาน	70,412,388.88	15,558,158.21	- 14,968,755.86	100,939,302.95
ลิขสิทธิ์	43,228.00	-	-	43,228.00
สินทรัพย์ระหว่างทำ	6,218,647.90	71,472,032.46	- (15,208,756.86)	62,481,923.50
รวม	76,674,264.78	87,030,190.67	- (240,001.00)	163,464,454.45
หัก ค่าตัดจำหน่ายสะสม				
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และระบบงาน	(24,834,410.47)	(15,595,768.69)	-	(40,430,179.16)
ลิขสิทธิ์	(6,945.92)	(4,317.95)	-	(11,263.87)
รวม	(24,841,356.39)	(15,600,086.64)	-	(40,441,443.03)
สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน	51,832,908.39			123,023,011.42
ค่าตัดจำหน่าย				
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2565				20,170,407.56
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2564				15,600,086.64

ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 และ 2564 กองทุนฯ มีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่คิดค่าตัดจำหน่ายหมดแล้ว แต่ยังคงใช้ดำเนินงานอยู่มีราคาทุนจำนวน 19.10 ล้านบาท และ 14.03 ล้านบาท ตามลำดับ

10 สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น

สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2565	2564
เงินมัดจำ - ค่าเช่าอาคารและบริการ	4,675,303.00	3,358,080.00
เงินมัดจำ - อื่น	4,750.00	4,750.00
รวม	4,680,053.00	3,362,830.00

11 เจ้าหนี้ระยะสั้น

เจ้าหนี้ระยะสั้น ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2565	2564
เจ้าหนี้อื่น	29,890,554.89	45,719,837.16
เจ้าหนี้โครงการ	74,731,476.02	105,678,308.47
บัญชีพักเงินรับคืนโครงการรอการตรวจสอบ	10,400,590.21	7,391,170.72
รวม	115,022,621.12	158,789,316.35

12 การผูกพัน

12.1 การผูกพันตามสัญญาเช่าดำเนินงาน

กองทุนฯ ได้ทำสัญญาเช่าอาคารชั้น 12 ปี และชั้น 13 เอและบี กับบริษัท เอส.พี.อาคาร จำกัด โดยต้องวางเงินมัดจำการเช่าเพื่อเป็นหลักประกันการเช่าจำนวน 4,505,303.00 บาท มีเนื้อที่เช่า 3,182 ตารางเมตร มีกำหนดเวลา 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2565 และสิ้นสุดวันที่ 31 สิงหาคม 2566 โดยจ่ายค่าเช่าเดือนละ 906,870 บาท และค่าบริการเดือนละ 970,350.90 บาท (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)

กองทุนฯ ได้ทำสัญญาเช่าอาคาร 4 ชั้น กับนางสาวอัยยา มั่นตะจิตร โดยต้องวางเงินมัดจำการเช่าเพื่อเป็นหลักประกันการเช่าจำนวน 170,000.00 บาท มีเนื้อที่เช่า 400 ตารางเมตร มีกำหนดเวลา 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2565 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2566 โดยจ่ายค่าเช่าเดือนละ 85,000.00 บาท (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)

ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 และ 2564 กองทุนฯ มีภาระผูกพันตามสัญญาดังกล่าว ดังนี้

จ่ายชำระ	หน่วย : บาท	
	2565	2564
ไม่เกิน 1 ปี	21,499,429.90	12,743,913.60
	21,499,429.90	12,743,913.60

12.2 ภาระผูกพันเกี่ยวกับรายจ่ายฝ่ายทุน

สัญญาที่ยังไม่ได้รับรู้	หน่วย : บาท	
	2565	2564
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	16,343,540.01	28,024,276.50
รวม	16,343,540.01	28,024,276.50

ภาระผูกพันข้างต้นเกิดจากมูลค่าตามสัญญาจ้างทำวิจัยและพัฒนาระบบ

12.3 ภาระผูกพันตามสัญญาจัดซื้อจัดจ้างพัสดุและบริการอื่นๆ

ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 และ 2564 กองทุนฯ มีภาระผูกพันที่เกิดจากสัญญาจัดซื้อจัดจ้างพัสดุและบริการอื่นๆ จำแนกตามระยะเวลาของสัญญาได้ดังนี้

จ่ายชำระ	หน่วย : บาท	
	2565	2564
ไม่เกิน 1 ปี	81,570,300.04	58,301,698.47
	81,570,300.04	58,301,698.47

13 กุญ

กองทุนฯ ได้รับโอนทุนมาจาก สสค. เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 จำนวน 11,958,077.72 บาทและมีทุนประเดิมที่ต้องได้รับตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จำนวน 1,000 ล้านบาท ซึ่งในวันที่ 26 กันยายน 2561 ได้รับทุนประเดิมงวดแรกจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2561 จำนวน 700 ล้านบาท และวันที่ 6 มีนาคม 2563 ได้รับทุนประเดิมงวดที่สองจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2563 จำนวน 300 ล้านบาท

14 องค์ประกอบอื่นของสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนกุญ

กำไร(ขาดทุน)ที่ยังไม่เกิดขึ้นของเงินลงทุน ในหลักทรัพย์เพื่อขาย	หน่วย : บาท	
	2565	2564
ยอดคงเหลือต้นปี	32,133.87	36,354.86
การเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น(ลดลง)ในระหว่างปี	114,594.86	(4,220.99)
ยอดคงเหลือปลายปี	146,728.73	32,133.87

15 รายได้จากงบประมาณ

รายได้จากงบประมาณ ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2565	2564
รายได้จากงบรายจ่ายอื่น	5,652,287,400.00	6,084,761,000.00
รวม	5,652,287,400.00	6,084,761,000.00

สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 กองทุนฯ ได้รับการจัดสรรงบประมาณตาม พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2564 จำนวน 6,084,761,000 บาท โดยในไตรมาส 1 ได้รับจัดสรรจำนวน 2,511,060,900 บาท ไตรมาสที่ 2 จำนวน 1,183,889,300 บาท และไตรมาสที่ 4 จำนวน 2,389,810,800 บาท

สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กองทุนฯ ได้รับการจัดสรรงบประมาณตาม พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2565 จำนวน 5,652,287,400 บาท โดยในไตรมาส 1 และไตรมาส 3 ได้รับจัดสรรมาจำนวนไตรมาสละ 2,826,143,700 บาท

16 รายได้จากการอุดหนุนอื่นและบริการ

รายได้จากการอุดหนุนอื่นและบริการ ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2565	2564
รายได้จากการอุดหนุน-องค์การทุนเพื่อเด็ก แห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ)	8,082,800.00	-
รายได้จากการบริการ	222,306,696.75	47,096,340.99
รวม	230,389,496.75	47,096,340.99

17 รายได้อื่น

รายได้อื่น ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2565	2564
ดอกเบียร์รับ	23,036,650.44	15,905,637.15
รายได้อื่น	973,433.92	936,550.16
กำไรจากการจำหน่ายเงินลงทุน	13,040.66	4,009,854.91
รวม	24,023,125.02	20,852,042.22

18 ค่าใช้จ่ายบุคลากร

ค่าใช้จ่ายบุคลากร ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2565	2564
เงินเดือน	57,737,452.00	49,099,633.34
ค่าล่วงเวลา	111,800.00	111,900.00
ค่าตอบแทนอื่น	2,548,630.00	2,766,477.50
เงินสมทบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	4,547,599.00	3,752,047.00
เงินสวัสดิการ	7,082,581.11	5,508,822.82
ค่าใช้จ่ายด้านฝึกอบรม	888,329.97	2,068,197.69
รวม	72,916,392.08	63,307,078.35

19 ค่าใช้จ่ายโครงการ

19.1 เงินอุดหนุนโครงการ ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2565	2564
เงินอุดหนุนโครงการ	5,618,323,908.47	5,362,096,828.41
หัก รับคืนเงินอุดหนุนโครงการ	(111,460,396.13)	(91,204,858.17)
รวม	5,506,863,512.34	5,270,891,970.24

19.2 ค่าใช้จ่ายในการบริหารโครงการ ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2565	2564
ค่าใช้จ่ายวิจัยและพัฒนาโครงการ	8,284,397.00	5,579,000.00
ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม	44,349,923.77	68,600,256.24
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง - ในประเทศ	1,758,576.80	1,367,080.90
ค่าจ้างบุคคลภายนอก	82,949,346.90	76,715,658.45
ค่าจ้างพัฒนาระบบงานสำหรับโครงการ	32,710,000.00	22,339,614.00
ค่าตอบแทนอื่น	-	23,900.00
ค่าตอบแทนบุคคลภายนอก	7,657,980.00	9,362,920.00
ค่าเบี้ยประชุม - กรรมการ/อนุกรรมการ/ที่ปรึกษา	3,103,000.00	2,780,600.00
ค่าบริการไปรษณีย์/ค่าขนส่ง	241,269.48	2,039,790.56
ค่าถ่ายเอกสาร	429,876.44	1,295,954.26
ค่าสื่อการเรียนรู้และประชาสัมพันธ์	80,778,458.69	91,435,962.17
ค่าสื่อสิ่งพิมพ์	8,250,618.10	8,390,840.19
ค่าธรรมเนียมธนาคาร	204,194.36	106,170.27
ค่าใช้จ่ายอื่น	5,682,751.61	4,212,196.78
รวม	276,400,393.15	294,249,943.82
รวมค่าใช้จ่ายโครงการ	5,783,263,905.49	5,565,141,914.06

20 ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน

ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2565	2564
ค่าเบี้ยประชุมกรรมการ	3,578,500.00	3,352,500.00
ค่าสาธารณูปโภค	3,697,425.51	4,367,313.93
ค่าบริการไปรษณีย์/ค่าขนส่ง	1,010,688.00	995,982.12
ค่าจ้างที่ปรึกษา	5,119,546.00	4,029,611.00
ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม	242,852.94	1,572,056.39
ค่าเช่าอาคารและบริการส่วนกลาง	15,471,134.50	13,902,451.20
ค่าถ่ายเอกสาร	694,417.03	1,037,801.32
ค่าดำเนินงานพัฒนาระบบการควบคุมภายใน	13,307,926.00	35,162,985.42
ค่าบริการดูแลบำรุงรักษาระบบ	11,976,123.58	11,286,331.64
ค่าเช่าคอมพิวเตอร์/โน้ตบุ๊ก	-	109,140.00
ค่าตอบแทนบุคคลภายนอก	244,500.00	213,000.00
ค่าจ้างบุคคลภายนอก	20,281,623.41	25,099,164.37
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง - ในประเทศ	1,082,070.40	755,945.80
ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	1,211,925.95	1,020,183.93
ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษา	147,478.10	228,209.60
ค่าธรรมเนียมธนาคาร	28,889.00	39,365.01
ค่าตรวจสอบบัญชี	600,000.00	555,000.00
ค่าประชาสัมพันธ์	792,620.01	2,058,707.40
ค่าใช้จ่ายอื่น	1,222,522.68	1,111,500.43
รวม	80,710,243.11	106,897,249.56

21 ข้อมูลอื่น

เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2564 ทางกองทุนฯ ได้รับรายงานข้อเท็จจริงว่าผู้ได้รับมอบหมายจากภาคีร่วมดำเนินงานซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการมีการใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกฎระเบียบของโครงการ กองทุนฯ จึงได้ยุติการดำเนินงานโครงการดังกล่าวและใช้สิทธิตามสัญญาที่ลงนามร่วมกันระหว่างกองทุนฯ และภาคีร่วมดำเนินการเพื่อเรียกร้องให้ภาคีร่วมดำเนินงานชำระเงินคืนกองทุนฯ จำนวน 7,413,936 บาท ปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมายโดยโครงการดังกล่าวกองทุนฯ ได้ให้เงินสนับสนุนแก่หน่วยงานราชการระดับจังหวัด (ภาคีร่วมดำเนินงาน) เพื่อดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ระยะที่ 2 เป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 14,106,500 บาท โดยแบ่งจ่ายเป็นงวดตามเงื่อนไขที่กองทุนฯ กำหนด และได้ดำเนินการจ่ายเงิน งวดที่ 1 ให้แก่ภาคีร่วมดำเนินงานแล้ว จำนวน 7,413,936 บาท

ต่อมาเดือน มกราคม 2565 กองทุนฯ ได้รับเงินตามสัญญาที่ลงนามร่วมกันจำนวน 25,000 บาทจากผู้รับผิดชอบโครงการ จึงบันทึกเป็นส่วนหนึ่งของรายการบัญชีพักรับคืนโครงการภายใต้เจ้าหนี้ระยะสั้น

ปัจจุบันกองทุนฯ ได้เร่งรัดการดำเนินการด้านกฎหมายกับภาคีร่วมดำเนินงาน โดยกองทุนฯ มีการแจ้งเตือนและตรวจสอบรายงานการใช้จ่ายเงินของโครงการทุกโครงการ รวมถึงมีการว่าจ้างบุคคลภายนอกเพื่อตรวจสอบเงินสนับสนุนโครงการขนาดใหญ่ และตรวจสอบเงินสนับสนุนโครงการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความล่าช้าเกินกว่ากำหนดเวลา และประเมินว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการได้ใช้จ่ายเงินเป็นไปตามวัตถุประสงค์และกฎระเบียบของโครงการ ซึ่งรายงานผลการตรวจสอบดังกล่าวคาดว่าจะแล้วเสร็จในช่วงเดือนมีนาคม 2566 และจะจัดให้มีการตรวจสอบในลักษณะดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้แน่ใจว่าการใช้จ่ายเงินทุกโครงการของภาคีร่วมดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ รวมถึงโปร่งใสและตรวจสอบได้

22 การอนุมัติรายงานการเงิน

คณะกรรมการบริหารของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาอนุมัติให้ออกรายงานการเงินนี้เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2566

5.4

สรุปข้อมูลสำคัญทางการเงิน

แหล่งรายได้

กสศ. มีรายได้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 รวม 5,906.70 ล้านบาท ลดลงจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ร้อยละ 4.0 โดยรายได้ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 95.7 หรือ 5,652.29 ล้านบาท ยังคงเป็นเงินอุดหนุนจากภาครัฐที่ได้รับตาม พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อการดำเนินภารกิจหลัก

อย่างไรก็ตามในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กสศ. มีรายได้จากการบริจาคของภาคเอกชนและประชาชนสังคมมากถึง 222.30 ล้านบาท เพิ่มจากปีงบประมาณก่อนถึง 3.7 เท่า หรือร้อยละ 3.76 ของรายได้รวม สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญและความต้องการร่วมมือแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของทุกภาคส่วน

นอกจากนี้ กสศ. ยังมีรายได้จากการอุดหนุนจากองค์กรระหว่างประเทศราว 8.08 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.14 ของรายได้รวม และรายได้อื่นอีกร้อยละ 0.41 ของรายได้รวม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นดอกและผลจากการบริหารจัดการลงทุนทรัพย์สินของกองทุน ซึ่ง กสศ. ยึดหลักปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้กองทุน พ.ศ. 2562 และระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการลงทุนหาประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน เพื่อให้การบริหารจัดการเงินดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยมีคณะอนุกรรมการที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหาร กสศ. เป็นผู้กำกับดูแล

ค่าใช้จ่าย

กสศ. มีค่าใช้จ่ายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 5,969.44 ล้านบาท โดยมีส่วนประกอบหลักถึงร้อยละ 96.9 คือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการตามภารกิจหลักของ กสศ. ซึ่งแบ่งเป็นเงินอุดหนุนโครงการไปยังกลุ่มผู้รับประโยชน์หลักของ กสศ. ถึงร้อยละ 92.3 ของค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมด โดยมีค่าบริหารจัดการโครงการอยู่ที่ร้อยละ 4.6 ของค่าใช้จ่ายรวม ส่วนที่เหลือเป็นค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรภายใน กสศ. ร้อยละ 1.2 และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกองทุน เช่น ค่าเช่าอาคาร ค่าสาธารณูปโภค และค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่ายสินทรัพย์ ๙ รวมร้อยละ 1.9 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ทั้งนี้ กสศ. ถูกวางไว้ให้เป็นองค์กรขนาดเล็กต้องทำงานประสานงานร่วมกับหลายฝ่าย รวมถึงมีการดำเนินงานโครงการร่วมกับภาคีที่หลากหลายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม กระจายถึงกลุ่มผู้รับประโยชน์ทั่วประเทศ การสร้างความเข้าใจในงานภารกิจของ กสศ. จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากค่าใช้จ่ายด้านสื่อการเรียนรู้และประชาสัมพันธ์ ค่าใช้จ่ายจัดประชุม และค่าจ้างบุคลากรภายนอกที่มีสัดส่วนเทียบกับค่าใช้จ่ายการบริหารโครงการรวมค่อนข้างสูง เช่นเดียวกับงานด้านธรรมาภิบาล เช่น การตรวจสอบโครงการพัฒนากระบวนการทำงาน เพื่อให้การทำงานของ กสศ. มีความโปร่งใส และเป็นไปด้วยความคุ้มค่า เป็นเรื่องที่ กสศ. ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและจำเป็นต้องวางรากฐานที่จำเป็นเพื่อการทำงานอย่างต่อเนื่องในปีต่อไป

นอกจากนี้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เป็นปีที่ กสศ. มีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ โดยได้นำเงินงบประมาณเหลือจ่ายและเงินที่รับคืนโครงการซึ่งเกิดจากการประหยัดได้จากปีก่อนหน้ามาดำเนินการจัดทำแผนการดำเนินงานและแผนการใช้จ่ายเงิน จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายรวมตามรายงานการเงินสูงกว่ารายได้

การใช้จ่ายเงินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

แผนการดำเนินงานและแผนการใช้จ่ายเงินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของ กสศ. วงเงินรวมจำนวน 6,609.95 ล้านบาท ประกอบด้วยงบประมาณที่ได้รับจัดสรรตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อดำเนินงานตามภารกิจจำนวน 5,652.29 ล้านบาท และเงินเหลือจ่ายจากปีงบประมาณก่อนหน้า เงินบริจาค และเงินจากแหล่งอื่น ๆ รวมจำนวน 957.66 ล้านบาท ในจำนวนนี้มีการผูกพันและเบิกจ่ายแล้ว ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 จำนวน 6,057.25 ล้านบาท หรือร้อยละ 91.6 ของวงเงินงบประมาณตามแผนการดำเนินงาน ฯ โดยมียังงบประมาณที่สามารถเบิกจ่ายได้ภายในปีงบประมาณรวมทั้งสิ้น 5,344.10 ล้านบาท หรือร้อยละ 80.9

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

กสศ. เป็นหน่วยงานขนาดเล็ก จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินงานร่วมกับภาคีจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จึงมีภาคีที่ กสศ. ได้ให้งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานผ่านสัญญาภาคีร่วมดำเนินงานเป็นจำนวนมาก ในปลายปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 กสศ. พบว่ามีผู้รับผิดชอบโครงการซึ่งได้รับมอบหมายจากภาคีที่มีการใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกฎระเบียบของโครงการ จึงได้ยุติการดำเนินงานดังกล่าว และอยู่ระหว่างเร่งรัดให้ภาคีร่วมดำเนินงานชำระเงินคืน กสศ. ตามกฎหมาย

จากเหตุดังกล่าว กสศ. จึงได้เพิ่มการแจ้งเตือนและปรับกระบวนการตรวจสอบรายงานการใช้จ่ายเงินของทุกโครงการ ซึ่งรวมถึงการว่าจ้างผู้บุคคลภายนอกเพื่อตรวจสอบการใช้จ่ายเงินสนับสนุนโครงการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการดำเนินงานล่าช้ากว่าแผนงาน และจะจัดทำการตรวจสอบดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มั่นใจว่าการใช้จ่ายเงินทุกโครงการของภาคีร่วมดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โปร่งใสและตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังได้ปรับปรุงคู่มือการทำงานโครงการ และจัดอบรมเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากภาคีร่วมดำเนินงาน เพื่อให้หน่วยงานภาคีที่ทำงานร่วมกับ กสศ. ได้รับข้อมูลเพียงพอต่อการดำเนินงาน และเข้าใจวัตถุประสงค์การทำงานเพื่อเป้าหมายความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างแท้จริง

5.5

รายงานการดำเนินการ ด้านธรรมาภิบาล

1 ภาพรวมนโยบายด้านธรรมาภิบาล และแนวปฏิบัติด้านการกำกับดูแลการปฏิบัติงาน

1.1 นโยบายธรรมาภิบาล

การกำกับดูแลกิจการของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เป็นไปตามนโยบายธรรมาภิบาล เพื่อให้องค์กรดำเนินงานเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้มีโอกาสทางการศึกษา พัฒนาครู รวมถึงหน่วยจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบ ให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพอย่างทั่วถึง ตลอดจนสร้างองค์ความรู้เพื่อให้ภาครัฐและภาคสังคม มีแนวทางในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ให้ได้ผลยิ่งขึ้น คณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาจึงมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ระบบบริหารจัดการองค์กรมีความถูกต้อง โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงทุกฝ่าย เพื่อให้สาธารณชนเกิดความเชื่อมั่น และเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่องค์กรอย่างยั่งยืน โดยนโยบายธรรมาภิบาลถือเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการดำเนินงานที่คณะกรรมการ ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกคนจะใช้เป็นแนวทางยึดถือปฏิบัติในการดำเนินงาน

การบริหารกิจการกองทุน พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 หมวด 2 กำหนดให้คณะกรรมการบริหาร กสศ. มีหน้าที่และอำนาจในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานของกองทุนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการและผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อนุมัติแผนการดำเนินงาน ควบคุมดูแลและจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน โดยสอดคล้องกับหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี รวมถึงการออกระเบียบ และการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ

คณะกรรมการบริหาร กสศ. ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ เพื่อกำกับดูแลกิจการที่ดี และช่วยสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร รวมถึงการกลั่นกรองงานสำคัญที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญจากสาขา โดยมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งคณะอนุกรรมการที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการบริหาร กสศ. ประกอบด้วย

คณะอนุกรรมการเชิงกลยุทธ์ รวม 6 คน:

1. คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษา (ปฐมวัย - ภาคบังคับ)
2. คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับสูงกว่าภาคบังคับ
3. คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ
4. คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล
5. คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบ
6. คณะอนุกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

คณะอนุกรรมการเชิงกลไก รวม 4 คน:

1. คณะอนุกรรมการกำกับทิศทางสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
2. คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมความร่วมมือกับสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
3. คณะอนุกรรมการดำเนินนโยบายข้อมูลข่าวสารสาธารณะ
4. คณะอนุกรรมการด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

คณะอนุกรรมการด้านระบบบริหารจัดการองค์กร รวม 6 คน:

1. คณะอนุกรรมการด้านการเงินและงบประมาณ
2. คณะอนุกรรมการด้านธรรมาภิบาล
3. คณะอนุกรรมการด้านการบริหารงานบุคคล
4. คณะอนุกรรมการกำกับดูแลการลงทุนหาผลประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน
5. คณะอนุกรรมการบริหารจัดการเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้กองทุน
6. คณะอนุกรรมการกำกับทิศทางและนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2 การกำกับดูแลการปฏิบัติงาน

ระบบการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของ กสศ. เป็นไปตาม“นโยบายการกำกับดูแลการปฏิบัติงาน” (compliance policy) โดยผู้จัดการ ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกคน ต้องยึดมั่นที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในทุกที่ทุกเวลาที่ กสศ. ดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้จัดการ ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกคนต้องเคารพและปฏิบัติตาม การปฏิบัติหรือการกระทำที่ผิดกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ โดย กสศ. จัดให้มีการสื่อสาร ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีการกำหนดแนวทางและกำกับดูแลให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง รวมถึงสร้างความตระหนักรู้และสร้างวัฒนธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของ กสศ. ให้เข้มแข็ง

กลไกกำกับดูแลการปฏิบัติงาน

- 1 คณะกรรมการ** เป็นผู้กำหนดนโยบายการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของ กสศ. และกำกับดูแลระดับนโยบาย
- 2 คณะอนุกรรมการด้านธรรมาภิบาล** เป็นผู้ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแก่ผู้จัดการและคณะทำงานบริหาร ความเสี่ยงและควบคุมภายใน
- 3 ผู้จัดการและคณะทำงานบริหารความเสี่ยงและควบคุมภายใน** เป็นผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง
- 4 สำนักธรรมาภิบาลและบริหารทั่วไป** เป็นผู้กำกับดูแลในส่วนงานต่าง ๆ ของสำนักงาน จัดให้มีกระบวนการกำกับดูแลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม
- 5 ผู้ปฏิบัติงาน** มีหน้าที่พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนในการปฏิบัติตามนโยบายการกำกับดูแลการปฏิบัติงาน และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องด้วยความรอบคอบ

1.3 กลไกการตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุน

ในการตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุน เป็นไปโดยคณะกรรมการตรวจสอบภายใน ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงการคลัง เป็นประธานกรรมการ กรรมการประกอบด้วย ผู้แทนสำนักงบประมาณ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้ง มีหน้าที่ตรวจสอบภายในเพื่อรายงานผลการตรวจสอบโดยตรงต่อคณะกรรมการ ซึ่งเป็นไป พ.ร.บ. กสศ. มาตรา 42

การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน เป็นไปตามกฎบัตรของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน ปี 2565 ในการสอบทานประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการควบคุมภายใน กระบวนการบริหารจัดการ ความเสี่ยงและกระบวนการกำกับดูแลที่ดี รวมถึงระบบบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการทุจริตของหน่วยงานของรัฐ ระบบการรับแจ้งเบาะแส สอบทานให้ กสศ. มีการรายงานการเงินอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ สอบทานการดำเนินงานของ กสศ. ให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับหรือมติคณะรัฐมนตรี รวมทั้งข้อกำหนดอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ กสศ. รวมถึงกำกับดูแลระบบงานตรวจสอบภายในของ กสศ. ให้มีความเป็นอิสระเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าที่

2 นโยบายการบริหารงานด้วยคุณธรรมและความโปร่งใส

แนวทางเกี่ยวกับกรณีการมีส่วนได้เสียในกิจการของกองทุน

คณะกรรมการบริหาร ฯ ได้วางแนวทางเกี่ยวกับกรณีการมีส่วนได้เสียในกิจการของกองทุน ตามประกาศ กสศ. เรื่อง แนวทางเกี่ยวกับกรณีการมีส่วนได้เสียในกิจการของกองทุน ซึ่งครอบคลุม คณะกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน ลูกจ้าง มีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดของกองทุน รวมถึงระมัดระวังมิให้มีการดำเนินการใดที่เป็นกรณีมีส่วนได้เสียในกิจการของกองทุนที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประโยชน์กองทุนหรือส่วนรวมกับประโยชน์ส่วนตัว

การบริหารงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใส

สำนักงาน กสศ. ได้ประกาศแนวทางการปฏิบัติในการบริหารงานด้วยคุณธรรมและความโปร่งใส สำหรับผู้บริหารและบุคลากรสำนักงาน ประกอบด้วย

- **ด้านวัฒนธรรมสุจริตในองค์กร** โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตในองค์กร
- **ด้านความโปร่งใส** ด้วยการปฏิบัติหน้าที่บนความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้
- **ด้านความพร้อมรับผิด** โดยคำนึงถึงความสำเร็จของงานที่มีต่อประชาชนผู้รับบริการและประโยชน์ขององค์กรเป็นสำคัญ
- **ด้านความปลอดจากการทุจริตในการปฏิบัติงาน** โดยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และเป็นธรรม เป็นไปตามมาตรฐานและขั้นตอนการให้บริการและคู่มือการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้
- **ด้านคุณธรรมการทำงานในองค์กร** โดยยึดระบบคุณธรรม ความโปร่งใส มุ่งเน้นประโยชน์ร่วมรวม และประโยชน์ขององค์กรเป็นสำคัญ
- **ด้านการสื่อสารภายในองค์กร** สื่อสารสร้างความเข้าใจร่วมกับเกี่ยวกับเจตจำนงสุจริตในการบริหารงาน ด้วยคุณธรรมและความโปร่งใสของสำนักงาน และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ช่องทางรับเรื่องร้องเรียน

ร้องเรียนทุจริต | กสศ. ผ่านเว็บไซต์ กสศ. <https://www.eef.or.th/contact/complaints>
หรือ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ whistleblower@eef.or.th

3 ผลการดำเนินงานด้านการกำกับดูแล ในปี 2565

ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โดย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) พบว่า กสศ. เป็นองค์กรที่ได้รับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เกรด A โดยได้คะแนน 94.73 คะแนน ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากตลอด 3 ปีที่เข้ารับการประเมิน (ปี 2564 ได้ 93.56 คะแนน เกรด A และปี 2563 ที่ได้ 84.67 คะแนน เกรด B)

กสศ. มุ่งมั่นจะทำให้องค์กรมีธรรมาภิบาลและความโปร่งใส โดยได้พยายามดำเนินงานตามนโยบายด้านธรรมาภิบาลที่ชัดเจน และพัฒนาการบริหารจัดการโดยใช้หลักการ คือ (1) ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบาย (2) วางแผนการทำงาน ให้มีขั้นตอนที่กระชับ รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย ควบคู่กับการควบคุมภายในที่ดีและมีธรรมาภิบาล และ (3) นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือทำงานในองค์กร และร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ทั้งนี้ ผลการประเมินตัวชี้วัดด้านการปรับปรุงการทำงานที่ได้คะแนนลดลงจะเป็นเป้าหมายที่ กสศ. จะเร่งปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น และมุ่งมั่นดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

รายนามคณะกรรมการบริหาร กสศ.

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล
นางสาววัลย์รัตน์ ศรีอรุณ
รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ
ศาสตราจารย์สมพงษ์ จิตระดับ
รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี โพชนุกูล
นายภัทรหะ คำพิทักษ์
นายชาลี จันทนยิ่งยง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริณา ศรีวินิชย์

ประธานกรรมการ
รองประธานกรรมการ
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภาคประชาสังคม
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภาคประชาสังคม
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการ
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชน
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชน
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย ภาควิชาการ

กรรมการโดยตำแหน่ง

นายสุภัทร จำปาทอง
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
นายธนุ วงษ์จินดา
รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นายอรรถพล แก้วสัมฤทธิ์
รองอธิบดีกรมอนามัย
นายอนันต์ แก้วกำเนิด
รองผู้อำนวยการสำนักงานประเมินผล
นางจตุพร โรจนพานิช
อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน
นางภัทรพร วรทรัพย์
ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบการเงินการคลัง
นายทวี เสริมภักดีกุล
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
นางสาวสรายุภักดิ์ อนุมิตราชกิจ
อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

นายไกรยศ ภัทราวาท
ผู้จัดการ กสศ.

ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ คนที่หนึ่ง
ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ คนที่สอง
ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข
ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ
ผู้แทนกรมกิจการเด็กและเยาวชน
ผู้แทนกรมบัญชีกลาง
ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
ผู้แทนกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

กรรมการและเลขานุการ

ผู้แทนอื่น ๆ ที่เข้าการประชุมคณะกรรมการบริหาร กสศ. ในฐานะกรรมการโดยตำแหน่ง
ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

กรรมการโดยตำแหน่ง	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ คนทีหนึ่ง	นายสุทิน แก้วพนา	รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ผู้แทนสำนักงบประมาณ	นายยุทธนา สาโยชนกร	รองผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ
ผู้แทนกรมกิจการเด็กและเยาวชน	นายพิสิฐ พูลพิพัฒน์	รองอธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน
ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	นายสุพจน์ จิตรพิเชษฐ์	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมและพัฒนา การจัดการศึกษาท้องถิ่น
	นายพลวัฒน์ การุญภาสกร	ผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์ การพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น
	นายมนสวรรค์ สืบศรี	หัวหน้าฝ่ายแผนยุทธศาสตร์ ทางการศึกษาท้องถิ่น
ผู้แทนกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ	นางณัฐอร อินทร์ศิริ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ

รายนามที่ปรึกษา และคณะกรรมการ

ที่ปรึกษาของคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

นายกฤษณพงศ์ กีรติกร
ศาสตราจารย์ชานไกรฤทธิ บุญยเกียรติ
ศาสตราจารย์นักสิทธิ์ คูวัฒนาชัย
ศาสตราจารย์วิจารณ์ พานิช
นายกำพล ศรนารัตน์

คณะกรรมการตรวจสอบภายใน

ผู้แทนกระทรวงการคลัง	ประธานกรรมการ
ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ	กรรมการ
นายรัชชชัย เกียรติกานกุล	กรรมการ

คณะกรรมการด้านการเงินและงบประมาณ

นางสาววัลย์รัตน์ ศรีอรุณ	ประธานอนุกรรมการ
นายบุญเลิศ เลิศเมธากุล	อนุกรรมการ
นางกรรณิการ์ งามโสภี	อนุกรรมการ
นายรังสรรค์ มณีเล็ก	อนุกรรมการ
นายวรัชญ์ เพชรร่วง	อนุกรรมการ
ผู้แทนกรมบัญชีกลาง	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

คณะกรรมการด้านธรรมาภิบาล

นายชาลี จันทนยิ่งยง	ประธานอนุกรรมการ
นางวรัชญา ศรีมาจันทร์	อนุกรรมการ
นางศิษฏ์ศรี นาคะศิริ	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

คณะอนุกรรมการด้านการบริหารงานบุคคล

รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี โพชนุกูล	ประธานอนุกรรมการ
นางสาวนวลอนันต์ ตันติเกตุ	อนุกรรมการ
นายวิศรุต รัชนีภาพงศ์	อนุกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริณา ศรีวินิชย์	อนุกรรมการ
นายทิตนันทิ มัลลิกะมาส	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

คณะอนุกรรมการด้านนโยบายข้อมูลข่าวสารสาธารณะ

นายภัทระ คำพิทักษ์	ประธานอนุกรรมการ
ศาสตราจารย์สมพงษ์ จิตระดับ	อนุกรรมการ
ศาสตราจารย์วิชา ไกรฤทธิ บุญเกียรติ	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

คณะอนุกรรมการด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของกองทุน เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริณา ศรีวินิชย์	ประธานอนุกรรมการ
รองศาสตราจารย์ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง	อนุกรรมการ
นางสาวปัทมาวดี พงษ์สวัสดิ์	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

คณะอนุกรรมการบริหารจัดการเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้กองทุน

ศาสตราจารย์วิชา ไกรฤทธิ บุญเกียรติ	ประธานอนุกรรมการ
รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	อนุกรรมการ
นายนพพร สุวรรณรุจี	อนุกรรมการ
นายชจร ณะแพสย์	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

คณะกรรมการกำกับดูแลการลงทุนหาผลประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน

นางผ่องเพ็ญ เรืองวีรยุทธ	ประธานอนุกรรมการ
นายกำพล ธรณะรัตน์	อนุกรรมการ
นายอัมพร แสงมณี	อนุกรรมการ
นางสุรรัตน์ สุรเดชะ	อนุกรรมการ
ผู้แทนกระทรวงการคลัง	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

คณะกรรมการกำกับทิศทางและนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

นายกำพล ธรณะรัตน์	ประธานอนุกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริณา ศรีวินิชย์	อนุกรรมการ
นายภัทระ คำพิทักษ์	อนุกรรมการ
นายวิโรจน์ โชคดีวัฒน	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการกำกับทิศทางสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ประวีต เอราวรรณ	ที่ปรึกษา
นายสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์	ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์วิจารณ์ พานิช	ประธานอนุกรรมการ
นายกฤษณพงศ์ กีรติกร	อนุกรรมการ
คุณหญิงเกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	อนุกรรมการ
รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี โพชนุกูล	อนุกรรมการ
รองศาสตราจารย์วรากรณ์ สามโกเศศ	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษา (ปฐมวัย-ภาคบังคับ)

นายกฤษณพงศ์ กีรติกร	ที่ปรึกษา
นายสมหมาย ปาโรจน์	ที่ปรึกษา
นางสาววัลย์รัตน์ ศรีอรุณ	ประธานอนุกรรมการ
นายชาติ จันทนยิ่งยง	อนุกรรมการ
รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	อนุกรรมการ
นายวิโรจน์ โชคดี	อนุกรรมการ
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล

ศาสตราจารย์วิจารณ์ พานิช	ที่ปรึกษา
นายกฤษณพงศ์ กีรติกร	ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์กิตติคุณสุภัทญา สุตบรรทัด	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี โพชนุกูล	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	ประธานอนุกรรมการ
นายนพพร สุวรรณรุจิ	อนุกรรมการ
นายศุภโชค ปิยะสันต์	อนุกรรมการ
นายสุเทพ เท่งประกิจ	อนุกรรมการ
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับสูงกว่าภาคบังคับ

นายยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์	ที่ปรึกษา
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือผู้แทน	ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์นักสิทธิ์ คุ้มพัฒนาชัย	ประธานอนุกรรมการ
ศาสตราจารย์สมพงษ์ จิตระดับ	อนุกรรมการ
นายนพพร สุวรรณรุจิ	อนุกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปานเพชร ชินินทร	อนุกรรมการ
นายธนารักษ์ พงษ์เกษตรรา	อนุกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
เลขาธิการคณะกรรมการอาชีวศึกษา หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบ

คุณหญิงเกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลขา ปิยะอัจฉริยะ	ที่ปรึกษา
นางสาวเจือจันทร์ จงสถิตอยู่	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี โพชนุกูล	ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์วิจารณ์ พานิช	ประธานอนุกรรมการ
รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	อนุกรรมการ
นายกำพล ธรณะรัตน์	อนุกรรมการ
รองศาสตราจารย์ประวิต เอราวรรณ์	อนุกรรมการ
นายเฉลิมพร พงศ์ธีระวรรณ	อนุกรรมการ
นางสาวรุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์	อนุกรรมการ
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ

นายกฤษณพงศ์ กีรติกร	ที่ปรึกษา
นายสมชัย จิตสุชน	ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์สมพงษ์ จิตระดับ	ประธานอนุกรรมการ
นายภัทระ คำพิทักษ์	อนุกรรมการ
รองศาสตราจารย์ลีอชัย ศรีเงินยวง	อนุกรรมการ
รองศาสตราจารย์อภิญา เวชยชัย	อนุกรรมการ
นายโชคชัย ลิ้มประดิษฐ์	อนุกรรมการ
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
อธิบดีกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

นายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ	ที่ปรึกษา
นายกฤษณพงศ์ กีรติกร	ประธานอนุกรรมการ
ศาสตราจารย์ วุฒิสาร ตันไชย	รองประธานอนุกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปาริณา ศรีวินิชย์	อนุกรรมการ
นายณัฐพงศ์ ศิริชนะ	อนุกรรมการ
นายณัฐพงษ์ จารุวรรณพงศ์	อนุกรรมการ
นายเอ็นนู ซื่อสุวรรณ	อนุกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ชุกกรี หะยีสาแม	อนุกรรมการ
รองศาสตราจารย์ จุรี วิจิตรวาทการ	อนุกรรมการ
รองผู้จัดการ กสศ. หรือ	อนุกรรมการ
ผู้ช่วยผู้จัดการ กสศ. ที่ได้รับมอบหมาย	
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมความร่วมมือกับสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

นายกฤษณพงศ์ กีรติกร	ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์ ดร. ไกรฤทธิ บุญเกียรติ	ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปาริณา ศรีวินิชย์	ประธานอนุกรรมการ
นายชาติ จันทนียงยง	อนุกรรมการ
นายชจร ธนะแพทย์	อนุกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ
ผู้ที่ผู้จัดการมอบหมาย	ผู้ช่วยเลขานุการ

รายนามคณะทำงาน

คณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปี

นายชาติ จันทนยิ่งยง	ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริณา ศรีวณิชย์	ที่ปรึกษา
นายภัทระ คำพิทักษ์	ประธานคณะกรรมการ
ศาสตราจารย์สมพงษ์ จิตระดับ	คณะกรรมการ
รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	คณะกรรมการ
ผู้จัดการ กสศ. หรือผู้แทน	เลขานุการ

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการ

นายพัฒนพงษ์ สุขมะดัน	ผู้ช่วยผู้จัดการ กสศ.
นางสาวสุชาดา จัตุรภุชพิทักษ์	ผู้ช่วยผู้จัดการ กสศ.
นางผลิพร ธิัญญอนันต์ผล	ผู้อำนวยการสำนักสื่อสารสาธารณะและระดม ความร่วมมือ
นางสาวภณิติกา สหายมิตร	รองผู้อำนวยการสำนักบริหารกลยุทธ์ งบประมาณ และการเงิน
นายเอกชัย จันทอง	รักษาการหัวหน้าฝ่ายสื่อสารสาธารณะ
นางอรอนงค์ สะพะพันธุ์	นักวิเคราะห์แผนและงบประมาณ
นายกำพล ศรีมหาโพธิ์	นักวิเคราะห์แผนและงบประมาณ
นางสาวณัฐวี เชี่ยวลือ	นักวิเคราะห์แผนและงบประมาณ

ขอขอบคุณบุคลากร กสศ. ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการจัดทำรายงานประจำปีฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง

พลังแห่งความร่วมมือ

